

2023

VĒSTULES Dienvidkurzemei

STĀSTI KĀ IEDVESMA

Ir apritējis vēl viens gads, kopš esam kopā mūsu Dienvidkurzemes novadā. Darot katrs savu darbu, jo-projām mācāties sadzīvot, saprasties un redzēt lielos mērķus, bet sadzīvošanas

māksla, kā zināms, lielā mērā ir atkarīga no prasmes sarunāties – izteikt savas domas un sadzirdēt citus. Un te mums nāk talkā arī “Vēstules Dienvidkurzemei” – dāvana ikvienam novada iedzīvotājam, sagaidot novada otro gadadienu.

Bieži vien, iegrimuši ikdienas rūpēs, mēs nepamanām, cik daudz labā, skaistā, rosinīgā, gudrā, radošā un veiksmīgā ir visapkārt mūsu novadā, bet reizēm vajag pavisam maz – lai kāds to parāda un par to pastāsta. Tieši to mēs cenšamies izdarīt šajās “Vēstulēs”, jo gribam, lai ikviens labāk iepazītu mūsu ģimenes, nemiera pilnos prātus, iedvesmojošos pedagogus, kas māca bērniem un jauniešiem būt stipriem un gudriem, lai nākotnē mūsu ikdienu pilnībā nepārņemtu mākslīgais intelekts. Tāpat lepojāmies ar nenogurstošajiem zemes kopējiem, jo pateicoties viņiem uz mūsu galda nonāk svaigs un veselīgs ēdiens. Un kur tad vēl mūsu novada skaistās vietas, kas ir kā pērles, ko vajag tikai mazliet nospodrināt.

Dažkārt šādi stāsti ir rosinājums, pamudinājums, tas mazais grūdiens, ko mums tik ļoti vajag, lai sāktu īstenot savus sapņus, ko ikdienas steigā esam atlikuši. Tas ir labais piemērs, kas kalpo iedvesmai.

Lai sirdī rodas prieks, lasot šos stāstus, un tas top vēl lielāks, šovasar satiekoties pilsētu un pagastu svētkos!

Ar cieņu

AIVARS PRIEDOLS,

Dienvidkurzemes novada pašvaldības domes priekšsēdētājs

VĒSTULES Dienvidkurzemei 2023

Projektu atbalsta **DIENVIDKURZEMES NOVADA
PAŠVALDĪBA**

Redaktore: Anda Pūce

Māksliniece: Līga Kuplā

Korektors: Solvita Lūsēna, Skaidrīte Gertnere

Redakcijas adrese:

Pasta iela 3, Liepāja, LV3401

Tālrunis 63422366, fakss 63427652

E-pasts: kv@kurzemes-vards.lv

Izdevējs: SIA “Kurzemes Vārds”

Izpiests: AS “Kroonpress”

Autortiesības: © SIA “Kurzemes Vārds”

Kurzemes Vārds

KRISTĪNE PASTORE Kuplākā ģimene Latvijā	2
AGNESE GRĪNBERGA Lai aizvien pland koši lindruki	8
LINDA KILEVICA Nenogurstošā atdzīvinātāja	14
LIENE KUPIČA Pašiem savs dzelzsvīrs	18
LIENA RIMKUS “Sapratu, ka esmu šīs mājas cerība”	22
ILZE OZOLIŅA Ar kara rētām novada mierā	28
AGNESE GRĪNBERGA Šujmašīna liek “galvai aiziet citā pasaulē”	32
LIGITA KUPČUS-APĒNA Pie bērniem – ar smaidu sejā	36
ANDA PŪCE “Mamma, lūdzu, uztaisi kā skolā!”	39
DAIGA LUTERE Kur kuršu zobens, kristāmā cepurīte un Meierovica dzimtās mājas	40
	
SANITA DEJUS Mācīties un pašam kaut ko radīt	46
KRISTĪNE PASTORE Grobiņas aptieka – vecāka par pašu pilsētu	50
TOMS BOKUMS Mans novads kā rotaļu laukums	54
KRISTA LAPIŅA Saglabāt un attīstīt vienlaikus	56
ANDA PŪCE Būt mazai zvaigznei lielā kosmosā	61
BILŽU MĪKLA Viss sākas ar labu veselību!	64

Kuplākā ģimene Latvijā

Ja **ĀRIJAS** un **ĒRIKA BRŪVERU** atvases vienudien izdomātu, ka jādzīvo visiem vienkopus, tas būtu vesels ciems – kopā ar viņu pašu 15 bērniem, 52 mazbērniem un 7 mazmazbērniem un viņu otrajām pusītēm dzimtas skaits tuvotos simtam. Un viņi lieliski iztiktu, jo gandrīz katrs kaut ko audzē, ražo un gatavo. Ļoti pašpietiekami.

Kad marta pēdējās nedēļas nogalē dodos ciemos pie 76 gadus vecās Ārijas un 79 gadus vecā Ērika, list lietūs, bet “Lankciemā”, Ārijas dzimtajās mājās, ir rosība – atvesta nupat iegādātā zemes frēze. Nebūs vairs jāaizņemas no kaimiņiem. Labāk, ka ir sava, – tā viņi uzskata, jo pieraduši ar visu tikt galā paši. Mie-

rīgi, bez steigas un stresa, bet ar savstarpēju humora dzirkstelīti, vienam otru paķircinot. “Bez tā nevar!” šķelmīgi saka Ēriks.

Kamēr Ārija vēl rosās pa virtuvi, Ēriks, kurš lielāko mūža daļu strādājis par šoferi, stāsta, ka vispār jau gribējis kļūt par skroderi tāpat kā vectēvs, mazs sēdējis un mēģinājis šūt, taču nekas nav sanācis. “Bet ar elektrisko šujmašīnu kādu saplīsušu ķisendrānu sašūt varu,” viņš smaidot piemetina. Ēriku uzaudzinājusi tēva māsa, jo mamma nomira, kad viņam bija tikai divi gadiņi.

Kad klāt ir arī Ārija, Ēriks pamet ar roku, lai tagad runānot viņa, jo pats varot vēl kaut ko ne tā pateikt, taču ik pa brīdim smaidot sarunā iemet pa isai piebildei.

Ārija un Ēriks Brūveri katru nācēju savās mājās sagaida ar sirsnīgu smaidu.

ĀRIJA UN ĒRIKS BRŪVERI

- Balvas “Latvijas lepnums 2022” laureāti nominācijā “Dižģimene”.
- Vecāki 15 bērniem (trīs dviņu pāri): Harijs (54 gadi), Inga (51), Jānis (50), Mariss (48), Kaspars un Kristīne (46), Aiga (45), Nauris (44), Ēriks (43), Annija (41), Ineta un Anete (39), Baiba (38), Uldis un Ingus (37).
- Lepojas ar 52 mazbērniem un 7 mazmazbērniem.
- Iepazīnušies pirms 60 gadiem.
- Dzīvo Vecpils pagasta “Lankciemā”.
- Saimnieko savā zemnieku saimniecībā, audzē dārzeņus un rūpējas par vistām, zosīm, tītariem un aitām.
- Atjaunojuši Ilmājas evaņģēliski luterisko baznīcu.

lemilējušies, jauni, skaisti un laimīgi – Ārija un Ēriks savā kāzu dienā.

– Pastāstiet, kā jūs iepazināties!

Ēriks: Zaļumballē Aizputē, Misiņkalna estrādē.

Ārija: Man bija 17 gadu, Ēriks bišķi vecāks. Es uz to balli aizgāju kopā ar kursa biedreni Ilgu. Mana mamma to nemaz nezina, bet tai otrai meitenei Aizputē bija, kur palikt. Ēriks mani uzlūdza, dejojām, bet uz pēdējam dejām mani uzaicināja cits puisis, kurš pieklājības pēc pavadīja arī uz mājām.

Ēriks: Es aizgāju kopā ar Ilgu.

Ārija: Mēs satikāmies pie mājas, kurā bija norunāts abām palikt, un Ēriks man teica, lai tas otrs iet prom. Un viņš aizgāja arī. Tā mēs sākām draudzēties, viņš bija dikti neatlaidīgs. Tas bija septembrī pirms 60 gadiem.

Ēriks: Un te nu mēs esam.

Ārija: Visi domā, ka vecāki mums palīdzēja bērnus uzaudzināt, bet tā nebija, audzinājām paši, mana mamma nomira jau 65 gadu vecumā. Sākumā mēs aizgājām uz Skrundu, es biju zootehniķe, tur ilgi nodzīvojām. Pirmajā dzīvesvietā, kad precējāmies, iestādījām ābeli. 2017. gadā bērni mums sarīkoja Zelta kāzas, tad aizbraucām uz turieni un nofotografējāmies pie tās ābeles. Liela izaugusi, daudz ābolu.

– To, ka ģimenē būs 15 bērni, diezin vai kāds plāno?

Ārija: Kur nu! Man ir rēzus negatīva asinsgrupa, un tolaik uzskatīja, ka vairāk par diviem nevarēs būt. Pirmo bērniņu pazaudējām. Mums bija liels kartupeļu lauks, vedām uz Rīgu ražu pārdot, es stiepu tos smagos maisus, un tad tas notika. Vai, kā mēs abi raudājām, domājām, ka vairāk bērnu mums nebūs.

Kādas mums Skrundā nāca pārbaudes, kad uzzināja, ka kristīsim bērnus baznīcā!

Foto no Brūveru ģimenes personīgā arhīva

Brūveru bērni saviem vecākiem ik pa laikam sagādā pārsteigumus. Viens no tiem bija Zelta kāzas. Tai dienā visi izbraukāja vietas, kur ģimene mitusi, un atcerējās tur piedzīvoto.

Dambretes spēle vairākas reizes dienā ir Ārijas un Ērika ikdienas rituāls.

Jau runājām, ka pieņemsim audžubērnus, bet tad sāka dzimt savējie, un tagad, redz, cik daudz esam!

Ēriks: Kādas pie mums Skrundā nāca pārbaudes, kad uzzināja, ka kristisim bērnus baznīcā! Piedāvāja svētkus sarīkot kultūras namā un visādus citādus labumus.

Ārija: Bet mēs pateicām, ka viesi jau zina – kristības būs baznīcā.

Ēriks: Bija pat tādi kā slepti draudi, bet, kad mainījās laiki, tā pati draudētāja baznīcā sēdēja pirmajā rindā (*smejas*).

– Jums ir arī kupls audžubērnu pulciņš.

Ārija: Piecpadsmit! Pirmais bija radu bērns Aivars. Slims viņš bija, līdz mūža beigām pie mums nodzīvoja, pagājušogad 65 gadu vecumā nomira, lielas bēres tepat, mājās, sarīkojām. Bet citi dzīves pabērni laiku pa laikam pie mums dzīvojas, lielākoties pa vasarām, viena meitene četras vasaras. Vienreiz nācām mājās no peldēšanās un pēc Vecpils rallija tur brauca viena mašīna un gandrīz to meiteni sabrauca.

Ēriks: Tas braucējs sevi bija iedomājis par rallistu.

Ārija: Es tik šausmīgi pārbijos un to pārdzīvoju, ka nākamajā vasarā pateicu, ka to meiteni vairs neņemsim. Atbrauca viņas tēvs ar audžumāti, teica, ka esot pazudusi, un prasīja, vai nav pie mums? Es atkal šausmīgi uztraucos. Beigās jau atradās. Tagad viņai ir pāri par 20 gadiem. Ar audžubērniem palaikam sazināties, cits atbrauc ciemos, vienmēr iedodu kaut ko līdzīgu no mūsu laukiem.

Ēriks: Un vēl kādu desmitnieku ieliek kabatā. Daudzi izmanto Ārijas labo sirdi.

Aitkopība ir viena no Brūveru ģimenes sirdslietām. Tās vairāk ir Ērika pārziņā.

Paskatos pa logu un redzu – kāds liknā pa mūsu kāpostu vagām. Domāju – zaglis! Kuram gan var ienākt prātā pa nakti ravēt?

Pavasari atskrien jēriņi un aitu ganāmpulks kļūst krietni lielāks. “Es pat īsti neesmu skaitījis, cik mums tagad to aitu ir,” smejas Ēriks.

Daina Čelža foto

Foto no Brūveru ģimenes personīgā arhīva

Gadu gadiem pie Brūveriem brauc bērni no Liepājas, lai redzētu lauku darbus un paši tajos arī piedalītos.

– Jūsu bērni nav greizsirdīgi?

Ārija: Viņš (*pamet ar roku Ērika virzienā*) jau saka, ka es audžubērnus lutinot vairāk nekā savējos, bet mūsējie jau lieli, gandrīz visiem ir savas ģimenes, no mazotnes viņus audzinājām pie darba, visi māc strādāt, nāk arī mums palīgā. Ingus tepat, netālu no mums, diktī smuku māju ir uzbūvējis. Meitai Kristīnei ar vīru Durbes pusē ir lielas siltumnīcas un pārstrādes uzņēmums, taša visādus konservus un daudz ko citu, brauc pa tirdziņiem, brīvdienu gandrīz nav. Mēs arī viņai dodam savus izaudzētos dārzeņus. Katrs bērns ir atradis savu vietu.

– Visi tepat Latvijā?

Ēriks: Mūsējie ir gan tepat, Latvijā, gan arī Anglijā, Vācijā, Kiprā un Īrijā.

– Gan jau, mazi būdami, visādus jokus arī darija?

Ārija: Kur nu bez tā! Es savulaik biju uzņemusies rūpes par Ilmājas evaņģēliski luterisko baznīcu, biju draudzes vecākā, taisījām baznīcā remontu. Kad atnācām atpakaļ uz “Lanciemiem”, manu vecāku māju, kas man ar testamentu bija novēlēta, tā baznīca bija drausmīgā stāvoklī. Tad nu sākām sakopt. Vienudien man piezvana un teic, lai steigšos

uz baznīcu, žurnālisti esot atbraukuši. Es skrienu arī, un, jā, stāv tur divas tādas dīvaini saģērbusās dāmas. Pieēju tuvāk – tās taču manas dvīņu meitas Anete un Ineta! Izdomājušas mani izjokot.

Mūsu bērni ir muzikāli, un kādreiz bija tāds muzikālo ģimeņu saiets “Spiets”, kurā mūsējie arī piedalījās. Parasti es braucu līdzī, bet vienreiz nekādi nevarēju tikt, un toreiz Anete, Ineta un Kristīne vienam žurnālistam bija sastāstījušas, ka ir trinites (*smejas*). Tādi tie mūsējie ir – uz jokiem.

– Jums ir bioloģiskā saimniecība?

Ārija: Jā. Kad sākām te saimniekot, bija jāaudzē dārzeņi, bet visi tie minerālmēsli dārgi. Tā tas viss sākās. Toties tagad mūsu dārzeņi ir diktī pieprasīti. Vedam uz Liepāju, tur ir tā saucamā tiešā tirdzniecība no saimniecības ģimenei. Man izaudzētais jāsaliek pa 30 kastēm – katrā kaut kas cits, ko nu cilvēki pasūtījuši. Bet tas ir labi, ka cilvēki grib ēst tīru partiku. Vienīgi govju gan mums vairs nav, visu mūžu bija lopīni, bet pagājušogad to izbeidzām.

Ēriks: Kas mums tagad nekaiš – esam pensijā.

– Vel jau ir gana daudz, ko darīt – lauki jākopj, kūts aitu pilna. Cik aitu jums ir?

Ēriks: To gan precīzi nevarēšu pateikt. Kas to var saskaitīt?

Ārija: Ir bijušas pat 100, pagājušogad 50 nodevām gaļai, bet sadzimst klāt. Redz, ar ko es pēdējo nedēļu nodarbojos! (*Rāda maisus ar dziju no pašu aitu vilnas.*) Satinu dziju kamos, tos sūtīsim uz Rīgu, no kurienes tie tālāk ies uz Ukrainu. Man diktī sāp sirds par viņiem, ir jāpalīdz, viņi karo arī par mums. Redz, kur zeķes saadītas! Tās arī sūtīsim ukraiņiem. Un savus dārzeņus dosim – ir jāpalīdz, cik tik var!

– Es zinu, ka pie jums no Liepājas brauc skolēni un bērndārznieki iepazīt lauku dzīvi.

Ārija: Anete strādā bērndārznā, un tā tas sākās. Viņa atveda pie mums bērnus, rādījām, kā novāc kartupeļus, kā uz lauka un dārznā viss izaug. Bērniem jau tas ir interesanti. Vai, cik daudz pateicības esam saņēmuši!

– Jūs par visu tik viegli stāstāt, it kā enerģijas un spēka pašiem nekad nepietrūktu.

Ārija: Nemaz jau tik viegli visu laiku neiet. Atceros, kā vienreiz bija, kad gatavojāmies kapusvētkiem. Man bija galdi jāklāj, bet es neveiksmīgi nokritu no siena veltuma, visi sāni zili, ribas laužtas, pāiet nevarēju. Aizveda mani uz slimnīcu Liepājā, bet man tur miera nav, visu laiku raizējos, kas tos darbus tagad darīs.

– Laikam nemaz neprotat tā vienkārši apspēties bezdarbībā?

Ārija: Bet visu laiku taču ir, ko darīt! Es varu tikai pabrinīties – atnāk kaimiņiene, sēž rokas klēpī salikusi, stundām ilgi plāpā par visu ko. Es tā nevaru, pat pa to laiku rosos.

– Skatos un apbrīnoju, cik labi jūs, Ārija, izskatāties!

Ārija: Ko jūs, tikai tagad esmu mazliet atkopusies, bet tolaik, kad man vēzi ārstēja, biju tā nokritusies, ka svēru tikai 60 kilogramus. Ēriks tagad mani kaitina, ka es dikti daudz ēdot (*smejas*). Ar kovidu arī smagi noslimoju, nebija labi.

– Zinu, ka arī dzeju rakstāt.

Ārija: Jā, laiku pa laikam kaut ko uzrakstu. Meita man pat ir teikusi, ka es esmu nepareizo profesiju izvēlējusies.

Ēriks (*šķelmīgi*): Man nepatīk tie dzejoļi, ko viņa raksta. Dziesmām pantiņu par daudz, un atskaņu arī nav!

Ārija: Kā tad nav – ir gan!

Ēriks: Nu labi, viens man patīk – tas, ko tu par mani uzrakstīji.

– Tā jūs viens otru visu laiku ķircināt, bet laikam tieši tāpēc tik labi sadzīvojat.

Ēriks: Nesapas, nu galīgi mums nesapas (*cenšas būt nopietns*). Es esmu cīrulis, agri eju gulēt, bet viņa līdz pusnaktij var tai kastē (*domāts televizors*) skatīties. Es šito nesaprotu.

Ārija: Tu labāk pastāsti, kā vienreiz mani gribēji nošaut! Viņš bija pa nakti pamodies.

Ēriks: Paskatos pa logu un redzu, kāds liknā pa mūsu kāpostu vagām. Domāju – zaglis! Nu kuram gan var ienākt prātā pa nakti ravēt? Patiešām, ja būtu bijis šaujamais...

– Laikam bez humora neiztikt?

Ēriks: Kur nu bez tā!

Ārija: Tu pastāsti par to avāriju.

Ēriks: Nu jā, es gandrīz visu mūžu biju šoferis. Lielākā avārija bija, kad pa tumsu vedu strādniekus ar autobusu mājās un uz Kalnciema šosejas saskrējās ar zirgu. Tas zirgs izskrēja priekšā, un gar zemi bija. Gul, nekustas, domāju – beigts. Braucamajam arī priekša beigta. Izsaucu policiju, atbrauca pēc divām stundām. Tas zirgs piederēja čigāniem. Policisti viņus labi zināja. Kamēr gaidījām, čigāni bija klāt, piecēla zirgu, iejūdza ratos un prom bija. Atbrauca policisti, es tur stāvu ar savu sasisto mašīnu. Viņi man palīdzēja līdz mājām tikt.

– Pagājušā gada nogalē jums bija skaists notikums – saņēmt “Latvijas lepnuma” balvu kā dižģimene. Jums to pasniedza bijusi Latvijas prezidente Vaira Vīķe-Freiberga.

Brūveru ģimenes bērni atraduši interesantu sakarību – visi 15 bērni, kuru vidū ir trīs dvīņu pāri, iekļaujas pulksteņa cīklā.

Anete, Ineta un Kristīne vienam žurnālistam bija sastastījušas, ka ir trīnītes.

Ārija: To mums meita Anda sarīkoja, mūs pieteica. Nezinājām, kas pasniegs balvu, bija pārsteigums.

Ēriks: Es nemaz negribēju tur braukt, domāju, ko mēs tur darīsim? Biju noskaņots diezgan pret to visu. Visu laiku nāca žurnālisti, tāpat kā jūs *viskautko* prasīja, es arī pateicu, ko domāju, un man vēlāk teica, ka labi esot savu lomu nospēlējis (*smejas*).

Bērnu dāvana – vecāku fotogrāfijām rotāti dekoratīvie spilventiņi.

Daina Čelža foto

Kristapa Liepas foto no Brūveru ģimenes personīgā arhīva

“Latvijas lepnuma” balva “Dižģimene” Ārijai un Ērikam vienlaikus bija gan pārsteigums, ko noorganizēja viņu bērni, gan kopā ar daļu no bērniem un mazbērniem arī piedzīvojums dienas garumā.

Ārija: Bija, bija skaists piedzīvojums! Mūsu vecākās meitas Ingas ģimene arī ir bijusi pie prezidenta Valda Zatlera kā goda ģimene uz Ziemassvētku egles iedegšanu.

– Jūs esat kuplākā ģimene Latvijā.

Ēriks: Vai nu tā būs (*smaida*), jums, žurnālistei, vajadzētu zināt, ka vienam vīrietim Latvijā, cik es lasīju, ir 21 bērns. Tā man šķiet bija?

– Kā jūs visi, tik kupls pulks, varat sanākt kopā?

Ārija: Divreiz gadā, Ziemassvētkos un Jāņos, noteikti sapulcējamies visi, kas vien var. Man 21. jūnijā ir dzimšanas diena, bet svinām Jāņos.

Ēriks: Redz, te agrāk bija divas istabas (*rāda lielo istabu, kur runājamies*), nojaucām to sienu un savienojām kopā.

Ārija: Svētku reizēs pa vidu ir lielie galdi, un vietas pietiek visiem.

– Un jūs patiešām visiem savejiem viegli varat atcerēties gan vārdus, gan gadu skaitu?

Ārija: Bērniem, jā, un pirmajiem mazbērniem, bet tālāk ir jāpdomā, un tad jau atceros.

Ēriks: Viņa arī visus telefona numurus zina no galvas. Paprasiet jebkuru, un viņa pateiks. Tikai manējo nezina. (*pēc pauzītes smaidot*) jo man nemaz nav mobilā telefona, man nevajag.

Atvadāmies, un arī es, dodoties prom, saņemtu kastīti ar lauku vistu olām un pagrabā glabātus ābolus un ābolu sulu. Tāda Ārija ir – nevienu neizlaiž no savas sētas tukšām rokām. Tikmēr Ēriks, viltīgi smaidot, teic: “Trīs reizes varat minēt, kas man būs jādara, kad jūs aizbrauksiet!” Cenšos uzminēt, bet nevaru. “Jāspēlē ar viņu dambretē!” Ēriks atklāj, norādot uz Āriju. “Un tikai retu reizi man izdodas uzvarēt. Tā vismaz trīs reizes dienā. Viņa no rīta vēl nav pat apģēbusies, kad viena partija jau jāizspēlē.” Dambrete ir vēl viena Ārijas aizraušanās – agrāk spēlējusi Liepājas rajonā rīkotās sacensībās.

Un tiesa kas tiesa – gan Ārijai un Ērikam pašiem, gan tiem, kas ar viņiem ir kopā, nekad nav garlaicīgi. ☒

Lai aizvien pland koši lindruki

Nīca, Otaņķi un Bārta ir apdzīvotas vietas Lejaskurzēm, kuras izsenis saistās ar bagātīgām tradīcijām, kas tiek izkoptas vēl līdz šai dienai. Šo teritoriāli tuvu pagastu dzīvesveidā un kultūrā daudz vairāk ir kopīgā, tāpēc atšķirību meklēšana ir diezgan sarežģīta – to atzīst arī vietējie. Gana daudz jau ir pētīts, uzzināts un izdarīts, taču liels darbs vēl priekšā, jo šie pagasti kopā ar Rucavu nākotnē vēlas pretendēt uz iekļūšanu UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā.

“PAŠIEM JAU VISS JĀKUSTINA”

Nīcas kultūrtelpa pagājušajā gadā iekļauta Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā, kas ļauj pretendēt uz UNESCO reprezentatīvo sarakstu. Par šo sasniegumu jāpateicas kultūrvēstures zinātajai, Nīcas Tūrisma informācijas centra vadītājai, Otaņķu senlietu krātuves bijušajai vadītājai un Otaņķu etnogrāfiskā ansambļa dalībniecei Leldei Jagminai. “Nīca, Rucava un Bārta – tās ir trīs dažādas karalistes. Pasaules mērogā varbūt šķiet, ka tas ir kaut kas mazs, un kādam itālim, piemēram, tikai Kurzeme ir lielāks punkts, bet mēs kopā esam liels spēks,” viņa saka. Pašlaik izstrādāts piecu gadu plāns, kas paredz, ka tiks rīkoti dažādi pasākumi, lai apliecinātu, ka tradīcijas ir dzīvas un tās jāturpina, lai saglabātos. “Pašiem jau arī viss jākustina, jo pats no sevis nekas nenotiks,” optimisma pilna ir L. Jagmina. Viņa uzsver, ka Nīca un Otaņķi uztverami kā

viena, nedalīta kultūrtelpa, jo Otaņķu pagasts jau izsenis atradies tajā kultūras apgabalā, ko dēvēja par “seno Nicu”. No Nīcas tas 1945. gadā atdalīts mākslīgi.

Runājot par Nīcas kultūrtelpas galvenajām komponentēm, L. Jagmina aktualizē četras: krāšņais tautastērps, izloksne, daudzbalssīgā dziedāšana un piekrastes zvejniecības tradīcijas, kas joprojām īpaši labi saglabājušās Jūrmalcīemā. “Tā ir prasme, kas nodota no paaudzes paaudzē un dzīvo joprojām, daudzi specifiskie zvejas rīku nosaukumi raksturīgi tieši Jūrmalcīemam,” uzsver L. Jagmina.

PAMATU PAMATS – ZEME UN GADA CIKLS

Īpaši tiek izkoptas ieražu tradīcijas, un te noteikti jāizceļ ķekātās lēksana, kur senās izdarības saglabājušās līdz pat mūsdienām, turklāt šeit ķekatas notiek atšķirīgā laikā nekā citviet.

“Mēs lecām ķekātās tad, kad notiek Venēcijas un Riodežaneiro masku festivāls. Citur Latvijā lec Ziemassvētkos vai pat jau no Mārtiņiem rudenī, bet mums ķekatas ir Meteņos, pavasarī, un tas mums ir unikāli,” uzsver L. Jagmina.

Šajā apvidū ķekatniekiem ir atšķirīgas gan maskas, gan dziesmas – te nav budējiem raksturīgo masku ar salmu vai spicām niedru cepurēm, tāpat nav dzīvnieku tēlu un Nāves. Šīs puses ķekatnieku izskatam raksturīga drēbju, pat kurpju vilkšana otrādi. “Ja kāds ir stalts, tad viņš būs nomaskojies sakumpis un liks. Ja kādam balss ir skaista, tā būs pārvērsta par čerkstošu – jāpārtaisās tā, lai nebūtu pazīstams, jo ķekatas pārstāv senču garus, kas nāk nest labvēlību cilvēkiem un auglību zemei.”

L. Jagmina uzsver, ka šādas paražas Nīcā un Otaņķos līdz mūsdienām saglabājušās tā iemesla dēļ, ka cilvēkiem joprojām būtiska ir zemkopība un gada cikls: “Protams, nav tā, ka pie mums vēl ganiņi gana – visas zemes platības apstrādā jaudīgi traktori, bet ciklam, kad art zemi un sākt darbus, mēs pievēršam lielu uzmanību. Par tām pašām ķekātām un zemkopjiem runājot, – ja, piemēram, tepat Otaņķos, “Streņģu” mājās, pie Ādolfā Embūtnieka neielec, viņš bēdājas. Esot tāda sajūta, ka svētība pagājusi garām. Bet, ja ielec, tad zina, ka jaunā saimnieciskā gada sākums ir veiksmīgs. Tas joprojām ir būtiski, un tie, kas zina šos spēles noteikumus, ļoti priecājas, jo ķekātās lēksana tomēr nav nekāds priekšnesums vai koncerts, bet abpusēja sadarbība.”

Pašlaik ķekātās gan lecot vairs tikai Otaņķu etnogrāfiskais ansamblis (izdots arī albums “Ciemā lēcu ķekātās”), bet svarīgi, ka tajās tiek iesaistīti vietējie. “Un viņi

zina, par ko ir runa un kāpēc tas vajadzīgs. Būtu jocīgi būt pirmajiem, kas to visu palaiž nebūtībā. Vēl jau ir tas, ka viss ir pārmantots un tu nemaz citādāk nezini. Visas dziesmas ir vietējās, un etnogrāfiskie no folkloras ansambļiem atšķiras tieši ar to, ka tajos dzied tikai vietējās dziesmas, kuras pārmantotas no mutes mutē – no vecākiem, vecvecākiem. Tās ir tikai un vienīgi šeit dzirdētas un dziedātas,” atzīmē tradīciju zinātnieci.

Tas pats attiecas uz tradicionālajiem audumu rakstiem. “Mums pašiem tieši savi raksti šķiet aci piesaistoši un estētiski. Citi ir interesanti, bet nav pa mūsu prātam. Tu esi šeit audzis, bet arī daudz ko citu redzējis, un tomēr... Tāpēc jau tas viss ir saglabājies, ka visnoderīgākais un visprecīzākais nodots no paaudzes paaudzē gadu simtiem.”

Lai izrādītu savu skaistumu, Nīcas un Otaņķu deju kolektīvi, ansambļi un kori koncertējot vienmēr velk mugurā košos tautastērpus, un katrai tā daļai ir savs īpašais nosaukums, darināšanas stāsts un veids, kādā tas tiek uzvilts.

Piemēram, sarkanais lindruks nedrīkst sniegties līdz zemei, tam vienmēr jābūt senākiem laikiem nepiedienīgi īsam, lai var redzēt caurlielienes – speciāli ar caurumiņiem darinātas zekes. Savukārt vainagu tautumeita liks galvā tikai un vienīgi līdz kāzām. Kad viņa ir precību vecumā, var sākt nēsāt ziļu vainagu. Kāzās viņa to noņems un pēc tam sies tikai drāneli vai liks aubi. Pēc vecajām tradīcijām turīgai meitai precoties bija jābūt vismaz 300 cimdu pāriem. “Tas ir normāli – lai ir, ko izdalīt, un vēl pāri paliek arī ziedošanai savās jaunajās vīra mājās, ikkatrā vietā, kas viņai būs svarīga,” teic L. Jagmina.

Viena no Nīcas un Otaņķu kultūras īpatnību un tradīciju zinātajām ir Lelde Jagmina. Viņa vada ne vien Nīcas Tūrisma informācijas centru, bet dzied arī Otaņķu etnogrāfiskajā ansambli. Vietējie ar L. Jagminu ļoti lepojas un uzteic viņas darbu, jo reti gadās tā, ka jaunajai paaudzei piederīgs cilvēks tik ļoti gādā par seno tradīciju uzturēšanu.

Gīta Cērtsona foto

Leldes Jagminas un viņas vecmammās Alīdas Vārnas izveidotajā “Nīcas un Otaņķu pagastu tautasdziesmu krājumā” (izdots 2019. gadā) ieguldīts liels darbs. Nākamā paaudze dziedātājiem tas būs labs uzzīņu avots.

Andra Cērtsona foto

Gīta Cērtsona foto

GARAIŠ SAUCIENS UN LEIŠI

Savukārt tie, kas īpaši izkopj gan runāšanu un dziedāšanu izloksnē, gan tradīcijas, ir Nīcas un Otaņķu etnogrāfiskie ansambļi, veidojot tematiskas programmas, piedaloties ieražu pasākumos un popularizējot vietējo kultūru.

Otaņķu etnogrāfiskā ansambļa vadītāja Solveiga Kūlaine uzsver, ka Nīcas un Otaņķu ansambļa dziedājums neatšķiras, jo tā ir viena un tā pati Nīcas tradīcija. “Bet tas mantojums ir tik ļoti bagāts, daudzveidīgs un tik labi saglabājies līdz mūsdienām, ka pat diviem ansambļiem pietiek dziesmu, ko izvēlēties – vienas, piemēram, dzied tikai Otaņķu etnogrāfiskais ansamblis, citas atkal nīcenieki. Tādējādi tiek saglabāta unikālitate katra ansambļa izpildījumā,” viņa teic.

Otaņķu etnogrāfiskais ansamblis dibināts 1964. gadā, un, kā saka S. Kūlaine, mūsdienās var šķist neiedomājami, ka cilvēkiem darbs un dziesma gāja roku rokā un visi svētki sastāvēja no tā, ka cilvēki dziedāja par visu, ko redzēja, bet tieši šāda iemesla dēļ ansamblis izveidojās. “Ansamblis tika nodibināts, kad otaņķnieki gribēja savā kolhozā sarīkot pensionāru svētkus. Un kā tad svētki bez dziedāšanas? Tika sasaukti vietējie brašākie dziedātāji, kuriem pēc dziesmas kabatā nebija jāmeklē. Viņi izveidoja priekšnesumu, kurā varēja piedalīties visi pensionāri un pasākuma apmeklētāji,” viņa pastāsta. Tad arī citi sapratuši, ka šāda tradīcija nepieciešama, citādi ikdienas dziedāšana sāktu zust. Interesanti, ka visos laikos bijis kāds, kas to demonstrē.

S. Kūlaine norāda, ka šai apvidū raksturīgajam daudz balsīgajam burdona dziedājumam ir

divi veidi. Viens ir Nīcas vai Bārtas garais sauciens, kas pats par sevi ir senākais dziedāšanas veids. “Garais sauciens nozīmē, ka viens saucējs izdzied vārdus, melodiju, bet pārējie velk vienu garu pavadošu skaņu. Interesanti, ka pastāv gan Nīcas garais sauciens, gan Bārtas, kaut gan šīs abas kultūrtelpas šķir mazs attālums. Bet abās vietās dziedājuma specifiku ir izdevies saglabāt līdz pat mūsu dienām, jo joprojām etnogrāfiskajos ansambļos ir dziedātāji, kas to pieredzējuši funkcionālā veidā, proti, kad lauku darbi, kāda talka vai plauja bija pabeigti, šis garais sauciens tika dziedāts tā, lai no viena lauka var dzirdēt citā, ar to dodot ziņu, ka pirmajā darbs jau pabeigts,” viņa stāsta. Pēc garā sauciena savukārt ticis dziedāts otrs daudz balsīgā dziedājuma veids – leitī, kas nozīmē, ka viens dzied augšējo balsi un visi pārējie apakšējās, pavadošās balsis. “Leitim ir vairākas tipveida melodijas un specifiski vārdi, tas skan ļoti braši un raženi,” piebilst ansambļa vadītāja. Mūsdienās gan vairs nav skaidri zināms, kāpēc šo dziedāšanas veidu sauc par leiti. “Varētu būt, ka tas ir saistīts ar tuvo Lietuvas robežu, bet patiesībā Latvija ilgu laiku nemaz ar Lietuvu nerobežojās, tur bija Prūsija. Ja skatāmies kaut vai tautasdziesmu vārdus, tad Kurzemes dziesmās ļoti bieži ir stāstīts, kur tad Kurzemes puīši karoja. Uz tām prūšu robežām! Tā ka leišu robeža nav aktuāla. Varbūt nosaukums saistās ar to, ka uz Sventājas upes pusi bijuši tādi ciemi, kuru iedzīvotāji saukti par leitišniekiem, un tā šis dziedāšanas veids iesaukts par leiti. Tāds interesants nosaukums jau ir, bet diemžēl nekādu teoriju vairs nevaram uzbūvēt, kā tas ir radies,” atzīst S. Kūlaine.

Vārdnīcas top joprojām

Viens no lielākajiem piederības rādītājiem ir saglabātā un izkoptā Nīcas senā izloksne. “Kamēr vien kāds runās ar plato “e”, tikmēr skaitīsies, ka izloksne saglabājusies. Un, protams, mūsu apvidvārdi,” atzīmē L. Jagmina, piemēram minot vārdus “knausis” (ods), “āzbars” (putraimi), “bruzda” (troksnis), “maģa” (maza) un frāzi “braukt apžērbus” (ne pa iebraukto, izdangāto ceļu, bet gan blakus, tā, lai viena auto puse iet pa ceļa vidu, kur augstāks). “Ja paklausās vietējos, kas sanākuši uz kafijas tasi, tad ļoti labi to visu var dzirdēt. Protams, reņģes varbūt par “sliktēm” vai “strimalām” vairs nesauks, bet vispār daudzi šejieni raksturīgie vārdi vēl joprojām tiek sarunvalodā izmantoti,” viņa teic.

Šai pusē raksturīga arī lauztā intonācija. “Visvienkāršāk noteikt, vai cilvēks ir vai nav no Nīcas, var pēc tā, kā viņš, piemēram, pasaka: “Brauksim uz Nīcu.” Tie, kas nav vietējie, stiepj

to “ī”, bet vajag ar lauzto, kad skaņa uziet uz augšu un tad atkal krīt lejā.” Tikpat raksturīgas ir arī pamazināmo formu galotnes, piemēram, “meitīna”, “māmīna”. “Tās gan mūsdienu sarunvalodā zudušas, ja neskaita vietējās dziesmas,” atzīmē L. Jagmina.

Lielu ieguldījumu Nīcas izloksnes pētniecībā un fiksēšanā devusi filoloģe Brigita Bušmane, kuras mūža darbs ir “Nīcas izloksnes vārdnīca”, pie kuras viņa strādā joprojām.

Kā uzsver L. Jagmina, tā nav vienkārša izloksnes vārdnīca, bet gan ar visiem paskaidrojumiem. B. Bušmane pati intervējusi teicējus, no kuriem lielākā daļa dzimuši 19. gadsimta beigās un tagad ir aizsaulē, līdz ar to tās ir nenovērtējamas liecības. Visas šīs izloksnes pazīmes apkopotas vārdnīcās, kuru tapšana vēl turpinās, tāpēc L. Jagmina no sirds novēl Brigītai Bušmanei veiksmi un veselību.

Otaņķu etnogrāfiskais ansamblis 2019. gadā, piedaloties atjaunotajā vēsturiskajā uzvedumā “Senās kāzas Nīcā”. No kreisās puses ar lakatu rokās redzama ansambļa vadītāja Solveiga Kūlaine. Pagājušajā gadā ansamblis saņēma pirmo Latvijas Nacionālā kultūras centra iedibināto Tradicionālās kultūras izcilības balvu.

Viņa uzsver, ka gan Nīcas un Otaņķu, gan Bārtas etnogrāfiskais ansamblis ļoti lepojas ar saviem dziedātājiem, no kuriem lielākā daļa ir cilvēki gados, kuri šos dziedājumus mācījušies no vecākiem vai vecvecākiem. “Savukārt tiem ansambļa dalībniekiem, kas pievienojušies tagad un ir gados jaunāki, tā ir absolūta priekšrocība – iemācīties dziedājumus nevis no notīm, bet no cilvēkiem, kas atceras, zina pastāstīt un var demonstrēt. Piemēram, Nīcas etnogrāfiskā ansambļa dižā dziedātāja Velta Maļika allaž stāstīja: kura sieva vai meita pirmā iesāka garo saucienu, tā ir dziedājusi vēl leitim to augšējo balsi, un tas dziedātājam bijis liels gods. Tās meitas pat ir savā starpā sacentušās, kura fiksāks iesāks un būs tā, kas stāvēs bariņa vidū un būs galvenā jeb priekšdziedātāja.”

SAPRECĒJĀS UN ASIMILĒJĀS

Bārtas kultūrtelpas pieteikums Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma sarakstam vēl tikai top, un šo darbu uzņemusies Dienvidkurzemes novada tradīciju un folkloras centra vadītāja Ieva Tālberga, kura atzīst, ka Bārtas un Nīcas kultūrtelpas atšķiras visai maz, tāpēc tās varētu skatīt arī kā vienotas. “No malas raugoties, šīs kultūrtelpas principā izskatās ļoti līdzīgas, atšķirīgo var atrast padziļinātos pētījumos. Protams, vietējiem cilvēkiem šīs atšķirības ir labāk redzamas un zināmas. Šobrid, veidojot pieteikumu, notiek Bārtas kopienas sanāksmes, kurās vietējie

iedzīvotāji apzina savu savdabīgo mantojumu un kopīgi mēģina izkristalizēt īstenās vērtības, no kurām veidosies tāds kā vietas zīmols,” viņa saka, norādot, ka Bārtas kultūrtelpa ir plašs lauks jauniem pētījumiem, jo materiālu par daudziem Bārtas tradicionālās kultūras aspektiem nav nemaz tik daudz. “Kā tai dziesmā dzied – “bārtēnieks, tēva dēls, Nīcā ņēma ligaviņu”. Saprecējās, saradojās, un droši vien tāpēc tās līdzības,” atzīmē arī ilggadējā Bārtas kultūras darba organizatore un Bārtas etnogrāfiskā ansambļa organizatoriskā vadītāja Gunta Klievēna.

Līdzīgi kā Nīcā un Otaņķos, arī Bārtā galvenās kultūrzīmes ir tautastērps, izloksne, daudz balsīgais dziedāšanas veids. G. Klievēna saka, ka visvairāk gan Bārta lepojas ar savu tautastērpu. “Tāda tautastērpa tomēr nav nevienam. Pirms kādiem 100 gadiem žurnālā “Atpūta” bija rakstīts, ka Nīcas tērps ir košākais, bet Bārtas – aristokrātiskākais, jo baltais, melnais un sarkanais kopā ir vareni! Uz tā melnā fona, kas ir brunčos, izceļas gan vilaine, gan sarkanais raksts,” viņa atzīmē. Bārtas melnie brunči ar sarkano apakšmalu esot lielākā atšķirība no Nīcas tautastērpa, kuram svārkī ir viscaur sarkani. “Tautastērpa pievienotā vērtība ir tā, ka tas simbolizē cilvēka identitāti un piederību vietai, un, piemēram, satiekoties Dziesmu svētkos ar dalībniekiem no cita novada, varam pa gabalu pateikt, no kura pagasta cilvēks ir,” norāda I. Tālberga.

Foto no Ķurmas Klievēnas personīgā arhīva

Bārtas etnogrāfiskais ansamblis izceļas ne vien ar sev raksturīgo garo saucienu, bet arī aristokrātisko tautastērpu.

Daina Čelža foto

Bārtas etnogrāfiskais ansamblis ziemas saulgriežu vakarā dodas ķekatās un pa ciemu velk blūķi, kurš pēc tam kopā ar visām bēdām tiek sadedzināts ugunskurā. Ansambļa pašreizējā organizatoriskā vadītāja Gunta Klievēna pēc tradīcijas ugunī kaisa arī graudus, lai nākamajā gadā būtu laba raža.

Bārtas tautastērpa vainags esot tāds pats kā Nicai, arī villaines līdzīgas, bet tās kopā ar saktām nēsā atšķirīgi: Bārtā villaine ar saktām sasprausta uz labā pleca, Nicā un Otaņķos – uz kreisā. “Mums vieniem no retajiem vai varbūt vienīgajiem ir krekli, kam ir platās piedurknes, kas nav kā vīriešu krekli aizpogātas,” uzsver G. Klievēna. Vēl viena iezīme, kas izceļ Bārtas tautastērpu, ir veste. Tā darināta no sarkana vilnas žakardauduma un rotāta ar brokāta jeb zelta lentēm. “Ir tādi nostāsti, ka audums un zelta lentes nākušas no franču karaspēka ka-reivju apģērba. Es gan nezinu, vai tā ir tikai le-ģenda vai kas vairāk, bet to noteikti vajadzētu papētīt,” saka I. Tālberga.

Daži vietējie vēl joprojām paši ar savām ro-kām gatavo tautastērpus – šuj villaines, kreklus, darina zeķes ar Bārtas krāsainajiem rakstiem, kuri, starp citu, bārteniekiem pašiem izrādīties jaunums. “Mums nav daudz tā saglabātā, bet tad gadās uziet kaut ko, kas kādreiz bijis un ko varbūt esam piemirsuši. Tāds ir arī stāsts par krāsainajām zeķēm. Mums visu laiku ir baltas mežģiņu zeķītes kājas, ja tas ir goda tērps, bet izrādījās, ka ir arī krāsainas – pamatā baltas ar mēļi zilo un sarkanīgo,” pastāsta G. Klievēna.

Aktualizējot Bārtas kultūrtelpai raksturīgās ieražas un rakstot pieteikumu Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma sarakstam, tiks domāts arī par vietējo kulināriju. Jau senenos laikos Bārtā galdā celtas tā sauktās zaķu spiras, kuras gatavo no rudzu miltiem, pievienojot ūdeni, cukuru, sviestu, sāli un piparus. No iegūtās masas sarullē tievas desiņas, sagriež mazos gabaliņos un cep cepeškrāsnī. Šos gardumus var paņemt līdzī it visur, pietiek tikai iemest kabatā un var grauzt jebkurā brīdī. Vēl Bārtai raksturīgs ēdiens ir žūra jeb auzu ķīselis, kā arī skābputra.

Guntas Klievēnas foto

VIETĒJIE TRADĪCIJU KOPĒJI NIANSES JŪT

Izloksne Bārtā ir tāda pati kā Nicā – ar plato “e” un raksturīgajām galotnēm –īns, –īna. “Bet niansēs mēs tomēr varam saklausīt atšķirību,” uzsver I. Tālberga. Tāpat līdzīgas ir dziesmas, tikai nīcenieki dzied: “Nīcas ciemīns mazs cie-mīns, bet diženi turējās,” bet bārtenieki: “Bār-tas ciemīns mazs ciemīns, bet diženi turējās.”

“Kad es šķīru cauri Nīcas dziesmu grāma-tu (“Nīcas un Otaņķu pagastu tautasdziesmu krājums” – aut. precizējums), ko ir apkopojušas Lelde Jagmina ar savu vecmāmiņu Alīdu Vārnu, redzēju, ka tur ļoti daudz kas no viņu teiktā un dziedātā ir arī mums,” atzīmē G. Klievēna.

Kamēr Nicā un Otaņķos notiek ķekatās lēk-šana, tikmēr Bārtā Ziemassvētkos agrāk lēkuši bukos, bet blūķi velkot vēl joprojām. Lēkšana bukos ir maskošāns tradīcija, bet bez lielas dziedāšanas. “Mēs ķekatu dziesmas esam tā kā bišķiņ pievilkuši no Nīcas. Kaut kādi panti mums arī parādās, bet domāju, ka tā drīzāk ir Nīcas ietekme. Mums to dziesmu ir ļoti maz, un maz arī saglabājušās,” atzīst G. Klievēna. Arī I. Tālberga norāda, ka vēl joprojām dažreiz mēdzot izvērsties draudzīgas diskusijas par to, kura dziesma kurai vietai īsteni pieder.

Savukārt par Bārtas garo saucienu gan ne-viens nestrīdas, jo, lai gan līdzības pastāv, etno-grāfiskā ansambļa dziedātājas atšķirīgo uzreiz jūt. “Tā atšķirība nav milzīgi liela, bet mēlīnš un notis ir bišķi citādāki, un tā ir ļoti daudzām dziesmām. Dziesmas mums gandrīz vienādiem vārdiem, bet atšķirība tajā, ka dažas dziesmas Nicā dzied lēnāk, Bārtā – ātrāk. Apdziedāša-

Ģīta Cērsona foto

Senāk pa Bārtas upi pludināti baļķi, taču nu vairs starp dzīvajiem nav neviena, kas to atcerētos. Lai šo tradīciju atkal celtu gaismā, bārtenieki šogad sarīkoja Plostnieku svētkus.

nās, rotāšanās un gavilēšanas dziesmas ir gan viņiem, gan mums – gan nedaudz atšķirīgas, bet tie ir tādi sikumi. Leišus mēs arī šeit Bārtā dziedam,” teic G. Klievēna.

Bārtas etnogrāfiskais ansamblis ir senāks par Nīcas un Otaņķu ansambļiem. Nākamgad tas svinēs 95 gadu jubileju. Par tā dibināšanas gadu uzskatāms 1929. gads, kad Jēkabs Ķiburs iestudēja savu pirmo etnogrāfisko uzvedumu “Kāzas Dižgūdos”. Tā pirmajā cēlienā atainots, kā Bārtā notiek vakarēšana, otrajā parādīta jāša-na precībās pie līgavas un trešajā – viss kāzu ri-tuāls ar Bārtas tradīcijām un runas veidu. Jāatzī-mē, ka jau pirms tam dziedāšanas tradīciju šajā apvidū izkopa Bārtas dziedātāji, veidojot arī uz-vedumus. Tāpat kā Nīcas un Otaņķu etnogrāfis-kajos ansambļos, arī Bārtā dziedāšanas tradīcija pārgājusi no mutes mutē. “Mēs mācāmies no vecajiem dziedātājiem, un tāpat to dara jaunie, kas pienākuši klāt. Šobrīd šī tradīcija vēl ir, bet, cik ilgi tas tā būs, vairs nemāku pateikt, jo vecie dziedātāji viens pēc otra aiziet, un, ja kāds jauns no malas pienāk, tad viņam tas viss ir svešs un jāiemācās,” atzīst G. Klievēna.

NEĻAUT AIZMIRST

Katras kultūrtelpas saglabāšanā un attīs-tīšanās ļoti svarīga nozīme ir vietējai kopienai. Gan I. Tālberga, gan G. Klievēna atzīst, ka Bār-tā kopiena ir ļoti sarukusi – vecākie tradīciju zinātāji aiziet viņsaulē, daudziem vietējiem darbavietas ir ārpus Bārtas, tāpēc saikne ar še-jienes tradīcijām pavājinās un nerodas vēlme pastiprināti iesaistīties kultūras uzturēšanā. Pašlaik tradīcijas galvenokārt uztur etnogrā-fiskais ansamblis un plašāka informācija gla-bajas muzejā. Būtiska nozīme ir ekspedīcijām, kuru laikā gan vietējie, gan citi interesenti vāc

Egona Ziverta foto

Tautas lietišķās mākslas studija “Kamolītis” pagājušajā gadā atzīmēja savu 45. jubileju. Dalībnieces sanāk kopā vairākas reizes nedēļā un savos darinājumos iekļauj Bārtai raksturīgos rakstus un ornamentus. Attēlā Mirdza Bibikova, kura dzied arī etnogrāfiskajā ansamblī.

informāciju par vietējiem ļaudīm un tradīci-jām, pierakstot un saglabājot stāstus nākama-jām paaudzēm.

Viens no tradicionāliem darbiem, kas kād-reiz Bārtā piekopts, ir plostu taisīšana un baļķu pludināšana pa Bārtas upi uz Liepāju. “Bet nav vairs neviena, kas to atcerētos kā dzīvu tradi-ciju, vienīgi muzejā šīs tas atrodams. Tā ir jā-atjauno pilnīgi no sākuma,” saka G. Klievēna. Tāpēc šogad Bārtā norisinājās Plostnieku svēt-ki, kuru laikā tapa plosti, ar kuriem izbrauca pa upi. Šādi svētki notiek arī pie Gaujas, un bārtenieki pagājušajā gadā braukuši skatīties, kā to dara, lai smeltos zināšanas. “Tradīcija ir jāuztur, lai vismaz zinātu, ka šāda nodarboša-nās te ir bijusi, lai tā nepazustu, neaizietu uz vi-siem laikiem,” viņa teic. Neatsverams ieguvums Bārtas rokdarbu kultūrai ir tas, ka jau kopš 1977. gada šeit darbojas tautas lietišķās mākslas stu-dija “Kamolītis”. Savukārt bērnu folkloras kopa “Bārtenieki” šogad nosvinēja 30 gadu jubileju. Savulaik to nodibināja divas Bārtas pamatskolas skolotājas – Mudīte Melķe un Olga Balbārde. Tā kā pēdējos divus gadus Bārtā skolas vairs nav, tad kopa darbojas kultūras nama paspārnē. Kā atzīmē G. Klievēna, gadu gaitā cauri tai izgājis ļoti daudz bērnu. “Bārtenieki” ik gadu aktīvi pie-dalās bērnu un jauniešu folkloras svētkos “Pul-kā eimu, pulkā teku”, dažādos novada un valsts mēroga sarīkojumos, konkursos. “Arī visi mani bērni darbojušies folkloras kopā, un, lai gan šobrīd neviens ar ko tamlīdzīgu nenodarbojas, patiesībā viņiem kaut kas vērtīgs ir līdzī iedots,” saka G. Klievēna. Kad “Bārtenieku” pulks šogad tikās savā jubilejā, tajā uzstājās arī paši pirmie kopas dalībnieki, un G. Klievēna novērojusi, ka dziesmas viņi vēl ļoti labi zina. “Un tad paliek silti ap sirdi,” viņa teic. ☒

Gita Certsone foto

Šo slimnīcas atslēgu Tatjanai Ešenvaldei uzdāvināja ausu, kakla un deguna ārsts Bruno Graudums. "Neiroķirurgs, profesors Raimonds Ķikuts uzbūvēja un atvēra slimnīcu, tad aizgāja uz Rīgu. Viņu nomainīja dakters Graudums, kuram patika darbs ar rokām. Viņš iekārtoja klubu, kur notika ballītes, iekopa dārzus, izgatavoja trepītes un soliņus. Viņa hobijs bija metālkalšana. Uzdāvināja mums slimnīcas atslēgu, un tā pie manis stāv kabinetā," saka slimnīcas vadītāja.

■ LINDA KILEVICA

Nenogurstošā atdzīvinātāja

Lai kāds arī būtu oficiālais nosaukums, priekulniekiem vienmēr bijusi un arī paliks Priekules slimnīca, turklāt nesadalāmā vienībā ar galveno ārsti **TATJANU EŠENVALDI**. Pienākums un atbildība – tie ir slimnīcas vadītājas personības atslēgvārdi, kas bieži izskan sarunā. No 1975. gada viņa strādā Priekulē un nav nolaidusi rokas ne personisku traģēdiju, ne jebkādu citu grūtību priekšā, lai tikai saglabātu veselības aprūpi mazpilsētā.

– Šeit, Priekulē, esat ienācēja?

– No piecu mēnešu vecuma esmu liepājniece. Tur pabeidzu vidusskolu, toreiz mums bija desmit klases. Iestājos Rīgas Medicīnas institūtā, mācījos sešus gadus vispārējo apmācību, un tad bija specializācija. Stājos ķirurgos, tā bija specialitāte, kas man patika, bet no 2. kursa piestrādāju reanimācijā, un mani pārliecināja, ka par ķirurgi nevajag. Visi virieši teica – ko tu, Taņa?! Tu paskaties uz mūsu

ķirurgiem – bez bērniem, bez ģimenes! Tad būs jāatdod sevi visu medicīnai un operācijām!

– Jūs aizbiedēja no sapņa par ķirurgiju?

– Nē, otrādi, mani gribēja pierunāt, lai strādāju par anesteziologi-reanimatologi. Iestājos internatūrā, mācījos, turpināju strādāt līdz pat 7. kursam. Es jau no 2. kursa strādāju, sākumā par sanitāri, pēc tam par māsiņu, pēdējo gadu – par ārsti. Tā līdz sadalei, kad atbraucu uz Priekuli uz vienu gadu.

– Kā tā? Tolaik taču bija jāatstrādā vairāk?

– Uz Priekuli bija jābrauc citai ārstei, bet viņa palika stāvoklī. Sameklēja citu, ko sūtīt. Liepājniece būdama, es reāli nezināju, kas tā Priekule ir, nekad nebiju te bijusi. Daktere Lapsa man teica: "Jūs taču esat vietējā, tepat no Liepājas, jums Priekule tuvāk mājām." Man nekādu domu nebija par Priekuli. Man bija vieta Rīgas slimnīcā un vajadzēja tur strādāt. Viņi teica, ka audzinājuši Taņu savai nodaļai, bet Taņa aizbrauca... Uzskatu, ka tas ir liktenis. Tāpēc man izņēmuma kārtā vajadzēja obligāti nostrādāt vienu gadu.

– Kas jūs vispār pamudināja izvēlēties medicīnu? Varbūt ģimenē bija dakteri?

– Nē, ģimenē neviens nav saistīts ar medicīnu. Bērībā ļoti daudz slimoju, dzīvojos pa slimnīcām, māsiņas nāca šprīcēt, un es jau maza domāju, ka būšu daktere. Spēlējās tikai dakteros. Atceros, ka ar sarūsējušu naglu Mantū un Pirkē reakcijas cits citam "dūrām". Tas bija sapnis, man nemaz citu domu nebija. Skatos uz tagadējo jauno paaudzi un redzu, ka viņi ļoti svārstās, nav pārliecināti, par ko grib kļūt. Varbūt tāpēc, ka agrāk profesiju sadalījums bija vienkāršāks. Tagad ir tādi un citādi speciālisti. Patlaban ļoti daudz runā par jauno speciālistu piesaisti, bet problēmas ir arī ar vidējā līmeņa personālu – trūkst māsiņu, ārsta palīgu, radiologa asistentu, podologu. Radiologa asistenti ir sevišķi liela problēma.

– Tos negatavo, vai arī jaunieši nevēlas apgūt?

– Varbūt baidās. Pagātnes informācija slikta – strādāsi pie rentgena, pie datora, būs apstarošana. Kādreiz tā arī bija, viņiem pienācās papildu atvaļinājums un pienu izsniedz. Tagad ir ļoti liela aizsardzība un drošība. Radiologa asistentam pat nav vajadzīga medicīniskā izglītība, jāmacās trīs gadi pēc vidusskolas Bulduros, koledžā. Podologam divi gadi jāmacās. Runājam ar galveno masu, ka iesim Ēnu dienā uz Priekules vidusskolu stāstīt par iespējām. Ja jaunieši nāk pie mums, visi uzreiz grib redzēt operāciju. Man liekas, ka papriekš jāapsta gaiss, kas vispār ir medicīna.

– Toreiz uz Priekuli nācāt ar domu, ka pēc gada brauksiet atpakaļ uz Rīgu?

– Mani tur gaidīja, viss bija pakārtots darbam Rīgā. Agrāk jau bija citādi. Ja pateica, ka jābrauc atstrādāt, tad tā arī darija, jo baidījās no kaut kādām negācijām pēc tam, ja nepaklausīs. Taču sanāca tā, kā sanāca.

– Kas jūs noturēja šeit?

– Kolēģi man prasīja, vai zinot, kā latvieši svin Līgo svētkus. Kā tad nu nezinašu! Lie-

TATJANA EŠENVALDE

- SIA "Priekules slimnīca" valdes priekšsēdētāja, ārste anestezioloģe-reanimatoloģe.
- Dzimusi 1950. gadā.
- Rīgas Medicīnas institūtā pabeigusi ārstniecības programmu un internatūru anestezioloģijā un reanimatoloģijā.
- Izstudējusi uzņēmējdarbības vadību RISEBA.
- 2011. gadā iecelta par Atzinības krusta virsnieci – par lielu personīgo ieguldījumu veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā Kurzemes reģiona iedzīvotājiem.
- Bijusi Priekules novada domes deputāte.
- Meita Anna, divi mazbērni.

pājā, bērni būdami, skrējām uz Kazu birzi, kas tagad ir Raiņa parks, skatījāmies, kā dedzina mucas un dzer alu. Priekulē Jāņus svinēja visi kopā, katrai iestādei bija sava vieta Komjauņniešu parkā. Es vienkārši ieskatījos vīrietī.

Bet sākums bija briesmīgs. Man ierādīja dzīvošanu mežniecības mājā, trīs kilometrus no pilsētas. Domāju, kur mani ved, kur es vispār nonāksu? Manā dzīvoklī bija vistas, vajadzēja visu izmazgāt, ieskrūvēju lampiņu, atvedu gultu. Uz darbu gāju kājām. Reāli bija šoks, kad ieraudzīju Priekuli, biju ļoti nokreņķējusies. Baznīca bija drupās, daudz kas bija nesakopts, ietves nebija asfaltētas, ar gumijas zabakiem bija jābrien. Pēc tam sapratu, ka te gāja frontes līnija, pilsētā palika tikai dažas mājas, un atjaunošana jau nenotiek tik raiti, kā gribētos.

– Jaunajai speciālistei ierādīja dzīvokli tadā stāvoklī?

– Jā, un kopš tā laika man ir rūgta mācība, ļoti gribas, lai jaunajiem speciālistiem iedotu visu nepieciešamo un palīdzētu. Tajā dzīvoklī pēc divām nedēļām piebiedrojās kolēģe – daktere Retējuma, viņa bija Nicas ambulances vadītāja, bet slimnīcas galvenā ārsta vietnieks bija viņu noskatījis un pārvilināja vadīt terapijas nodaļu. Mēs tur nodzīvojām tieši simts dienas. Man bija paštaisīts kalendārs. Kad atnācu no darba, pārsvītroju to dienu, citreiz pat vairākas reizes, dažkārt visu sasvītroju. Ļoti gaidīju laiku, kad braukšu prom. Biju vienīgā jaunā, man visi likās tādi veci. Galvenajai māssai svinējām 40 gadu jubileju, man likās – ak, šausmas, cik veca! Man bija 25 gadi, kad atnācu. Vēlāk jaunie speciālisti ieradās pa sešiem, septiņiem gadā.

– Pastāstiet taču par to vīrieti, kura dēļ tomēr palikāt Priekulē!

– To nevar izstāstīt. Tas vienkārši tā notika. Sākām draudzēties, viņš tajā brīdī bija precēts. Viss pēc tam bija ne visai viegli un raiti. Notika tas, kas notika... Sataisījos braukt prom, parakstīju līgumu ar Liepājas slimnīcu, ka būšu galvenā ārsta vietniece, bet ar nosacījumu, ka strādāšu pusslodzi par anestezioloģi. Uz Rīgu vairs ne, jo bija divi bērni. Un tajā vakarā noslika vīra tēvs... Bija ļoti grūti, viņa sieva dzīvoja mājā pie Priekules robežas, bija lopī, saimniecība. Vīram vai mums kopā ar bērniem vajadzēja braukt uz turieni, no rīta bērni bija jāved uz *dārziņu*, es steigšos uz darbu. Jaunam ir citādi, bet, ja ir divi bērni ar gada un mēneša starpību, tad domā par ģimeni. Apdomā, kur bērniem ir *dārziņš*, kur skola.

Šeit viss bija blakus, bija arī oma, kas savienoja mūs visus un apvienoja bērnus. Vīra bērni no pirmās laulības arī pie omas čupojās, tā visi kopā izauga. Man negribējās zaudēt to, kas man bija. Bērni bija primāri, bet, protams, arī darbs. Mēs tā augām, ka svarīgākais ir darbs. Un Hipokrata zvērests – tev ir pienākums palīdzēt un neprasīt, kāpēc. Mani bieži izsauca uz Aizputi akūtos gadījumos, jo tur nebija anesteziologa. Nevienu reizi pat neradās jautājums, ka par to būtu arī jāsamaksā. Izdzīvot bija grūti. Esmu strādājusi gan par patalog-anatomu, gan bērnu ārstu, braucu vizītēs, pieņēmu kā ķirurgu poliklīnikā.

– **Kā to visu var paspēt?**

– Protams, ne vienā laikā. Ne mirst katru dienu, ne sekcija jātaisa. Vajadzēja nopelnīt. Anesteziologam bija viena slodze, un neviens jau neprasīja, ir nakts vai diena, desmit stundas nostrādāju, un tad trijos nakti – ķeizargrieziena. Jāiet, un viss. Tie tiešām bija grūti laiki. Tagad jaunā paaudze ir audzināta citādi. Viņi uzskata, ka darbs ir tavs laiks, un laiks ir visdārgākais, kas tev ir, par to jāsamaksā. Par algām jau cīnās visi. Es arī uzskatu, ka nav godīgi ierakstīt Ministru kabineta noteikumus, ka būs algas pieaugums katru gadu, bet tad solīto neizpildīt. Nav arī korekti runāt, ka reformas nav bijušas. Saka, ka mēs te neko nedarām, neesam vajadzīgi. Ir sāpīgi to saņemt, kad viss mūžs ir godprātīgi nostrādāts. Tad jau slēgt, un viss. Tā arī slimnīca tika slēgta 2009. gadā, notika tā saucamā optimizācija. Tagad valdībā runā to pašu – pieaugums būšot tad, kad būs optimizācija. Kamēr es te strādāju, visbriesmīgākā ir nenoteiktība. Nezinu, kas būs rīt. Mēs visi gribam dzīvot drošībā un pārliecībā par rītdienu, nevis vienos draudos, ka neesam vajadzīgi. Tas arī rada grūtības piesaistīt speciālistus.

– **Protams, cilvēki taču grib strādāt ilgtermiņā.**

– Bet šeit mēs paši nezinām, vai vēl būsīm. 2009. gadā vajadzēja no 150 cilvēkiem samazināt uz 70, šajā pašā kabinetā sēdēju un raudāju. Visi pirksti sāp, kuru griez? Es jau kādreiz biju ļoti naīva, ar rozā brillēm, domāju – nu, kā tad viņi varēs aiztaisīt ciet slimnīcu?! Izrādījās, ļoti vienkārši – pārtraucot finansējumu. Cik reižu esmu rakstījusi Nacionālajam veselības dienestam, lai dod kvotas, jo ārsts man šeit ir! Mums dod divas kolonoskopijas mēnesī, lai arī ir speciālists uz vietas! Mēs neesot stratēģiski svarīga slimnīca. Tā nu mēs te grozāmies, lai aitas būtu veselās un vilki pabaroti. Makšas pakalpojumi ir ļoti dārgi. Tie, ko sniedz

Kamēr te strādāju, visbriesmīgākā ir nenoteiktība. Nezinu, kas būs rīt. Mēs visi gribam dzīvot drošībā un pārliecībā par rītdienu, nevis vienos draudos, ka neesam vajadzīgi.

traumatologi, izmaksā pat trīsarpus, piecārpus tūkstošus eiro. Vieni ņem kreditus, citiem bērni palīdz. Pie mums brauc uz operācijām arī no Liepājas, Ventspils, Rīgas, ģeogrāfija ir plaša.

– **Kā jūs uzņēmāties to, jāsaka, nepateicīgo darbu – vadīt Priekules slimnīcu?**

– Biju Liepājas rajona galvenā ārsta vietniece medicīnas darbā. Rajonā bija piecas slimnīcas – Priekulē, Aizputē, Rucavā, Vainodē un Pāvilostā. Dakteri Martu Aizsilnieci ielika par galveno ārstu, viņa bija tā, kas sāka būvēt mūsu poliklīniku, slimnīcas piebūvi. 1986. gadā to uzcēla, un bija ļoti ērti, jo ārsti no poliklīnikas varēja aizskriet uz nodaļu, ja kaut kas. Daktare Aizsilniece mani vienu dienu pasauca uz kabinetu un teica: “Nu tā, Taņa, tev jāuzņemas galvenā ārsta vietnieka amats, pietiek tev piestrādāt par visu ko!” Pēc tam jau kļuva par galveno ārstu rajonā, kad Ingridu Circeni ievēlēja Saeimā. Tad nāca reforma – izveidoja Priekules novadu. Ne jau es tik ļoti gribēju šo amatu, vienkārši vajadzēja piekrist – darīt, rūpēties, cīnīties. Visi tie gadi – tā ir cīņa, vēlme saglabāt kodolu, labāko, kas mums ir. Ar tādām grūtībām šeit viss ir izveidots, bet pietiek ar vienu lēmumu un viss var pazust. Ja paliek tikai sociālā aprūpe, tad ārstiem te nav, ko darīt, jātin makšķeres. No 2003. gada veicam laparoskopiskās operācijas, jo pacienti interesējās, vai mēs taisām tādas, kur tikai trīs mazi caurumiņi. 2007. un 2008. gadā sadarbībā ar Rotari klubu realizējām lielu projektu – veicām virtuves renovāciju, nopirkām aprīkojumu.

– **Un pēc gada slimnīcu likvidēja!**

– Jā, divi stāvi ēkā tukši, tikai dienas stacionārs, kurā ēdināšana ir par maksu. Cilvēks nāk ar savām maizītēm un termosu, bet man virtuvē viss izdarīts. Tas ir žēluma gals! Nevienam negribu novēlēt iziet to ceļu, tas bija tik depresīvs laiks.

Anesteziologa-reanimatologa darba ikdiena Priekulē.

Ginta Cersona foto

– **Sociālā aprūpe tomēr bija Priekules veiksmes stāsts, jo tā ir tik ļoti nepieciešama.**

– Ziniet, bija tā – tad, kad slimnīca bija slēgta, vakaros ejot mājās, atskatījies uz ēku un atcerējos tos laikus, kad visos logos dega gaisma. Zināju, ja dzemdību zalē gaišs, notiek dzemdības. Ja intensīvajā terapijā, tad tur kādu aprūpē. Un pēkšņi tā ēka tik tumša! Tas bija baismīgi! Kaut ko vajadzēja darīt, un tā pamazām sākām atdzīvoties. Nu jau divi stāvi pilni ar sociālajām gultām. 2012. gadā nonācām pie skaita 70. Mans tēvs te nogulēja piecus gadus, nomira, kad viņam bija 101 gads. Sākumā domāju, ak, Dievs, nu kā es savu tēvu... Bet ko man darīt? Pārtraukt strādāt? Man jāiziet no mājām, viņš paliek viens, viss kas var notikt.

Uzskatu, ka valstij te būtu jāpalīdz, bet sociālajā nodaļā katrs pats maksā par pakalpojumu. Ja ir trūcīgs un bērni nevar līdzēt, tad pašvaldība piemaksā, bet vai cilvēks, strādājot un maksājot nodokļus, jau nav nopelnījis aprūpi? Sāp sirds, kad pie mums nonāk cilvēki ar stiprām sāpēm vai gandrīz nekustīgi – grozāmi, barojami –, bet viņiem par to vēl ir jāmaksā. Tas nav godīgi.

– **Tik daudz rūpju un bēdu ikdienā... Kur jūs smēlaties spēku sev?**

– Mani bērni, mazbērni, ģimene ir galvenais patvērumš. Dēls Oskars gāja bojā, kad viņam bija 23 gadi. Meita ir juriste, dzīvo Carnikavā, strādā Rīgā, viņai ir divi vienreizēji bērniņi, mani mazbērniņi, četrus un astoņus gadus veci. Tā kā mums ar viru bērni visi ir izauguši kopā, tad es skaitu, ka Annai ir divi brāļi – Ēriks un Gints, lai

gan viņiem ir sava mamma. Viņi visi ir ļoti tuvi, esmu priecīga visus redzēt, uzturam attiecības. Citreiz cilvēki prasa, vai tie ir jūsu dēli?

– **Esmu to dzirdējusi, ka komponistu Ēriku Ešenvaldu un policijas darbinieku Gintu Ešenvaldu pieraksta jums!**

– Man viņi visi ir mīļi. Annas bērni vēl maziņi, bet Ginta vecākā meita piekto gadu studē Rīgas Stradiņa universitātē, Ērika vecākā meita studē zobārstniecību. Savulaik arī Ēriks vienu brīdi gribēja būt ārsts, ilgi sevi meklēja, līdz nonāca pie mūzikas, kas viņam ir Dieva dota dāvana.

Noteikti jāpiemin manas draudzenes un kolēģes, arī darbs nes prieku. Pozitīvo momentu jau var praktiski no nekā samodelēt. Ja izdodas kāds projekts, tas arī dod prieku un apziņu, ka ne velti te pūlies. Atnāku uz darbu un skatos – te šis Eiropas projekts, te atkal cits, par katru mantiņu varu pateikt, kā tā nākusi. Tas nav tā, ka tev iedod miljonus un tad tik renovē. Mums tas viss ir nācis ļoti grūti. Būtu priecīga izdarīt vairāk, bet bez finansējuma neko nevar. Gribas, lai nāktu jaunā paaudze, lai varam nodot viņiem savas zināšanas. Rezidentiem šeit būtu, ko pamācīties pie traumatologiem, ginekologiem, Priekulē notiek ap 60 operāciju mēnesī. Ļoti priecājos, ka mums ir jauna ģimenes ārste, ka ir zobārsts no Ukrainas. Ārstu trūkums valstī nu ir tādā pakāpē, ka par to beidzot sāk runāt. Visu laiku teica, ka ārstu par daudz, taču tagad nav, kas nomaiņītu tos, kuri aiziet pensijā. Ja mēs pieļaujam, ka visiem nav rezidentūras vietu, tad jaunie aizbrauc uz ārzemēm un tur arī paliek. ☒

LIENE KUPIČA

Pašiem savs dzelzsvīrs

Spēka trīscīņas jeb pauerliftinga pārstāvi aizputnieku **MĀRI JUZUPU** sastopam darbavietā, Dienvidkurzemes novada Pašvaldības policijas Aizputes iecirknī, kur viņš strādā jau deviņus gadus. Pirms sarunas Māris teic, ka neesot nekāds lielais runātājs, bet pamazām atraisās un pastāsta gan par sportu, gan darbu, gan vēl kādu viņa un dzīvesbiedres Ivetas aizraušanos.

PAMATUS SPORTA KARJERAI LIEK KANDAVĀ

“Esmu dzimis Aizputē, un šī fakta dēļ droši vien mani var uzskatīt par aizputnieku, bet dzīvoju un augu es Aizputes pagastā, pabeidzu Aizputes pagasta skolu. Pēdējos 12 gadus mana dzīvesvieta ir Aizputes pilsētā,” par sevi sāk stāstīt Māris. Tālāko izglītību ieguvis Kandavas Lauksaimniecības tehnikumā. “Izvēlējos profesiju, kas saistīta ar ēdināšanas jomu,” viņš smaidot saka. Vēl piebilst, ka viņam kā sportistam ar šo jomu ir ļoti cieša sazobe – lai gūtu panākumus, pareizam uzturam un ēšanas plānam ir milzīga nozīme. “Sportistam ir būtiski cītīgi trenēties, atjaunoties un arī pilnvērtīgi ēst. To esmu iemācījies, un tas man paliks uz visu sportiskās karjeras laiku.” Kāpēc izvēle bija tieši ēdināšana? “Grūti pateikt. Daudz kas man garšoja, gribējās paeksperimentēt, varbūt tāpēc. Taču dzīve iegrozījās tā, ka profesiju apguvu, bet tajā nestrādāju,” viņš piemetina.

Māris spēka sacensībās startē svara kategorijā līdz 120 kilogramiem. “Lai tajā iekļautos, nemaz nevaru tā diži pieņemties svarā,” sportists nosmej. Treniņu svars gan ir atļauts nedaudz lielāks – līdz 125 kilogramiem.

Ar spēka sportu sācis nodarboties Kandavā, tur arī saticis savu pirmo treneri Raimonu Egli. “Kandavā apguvu spēka sporta pamatus un sāku aizrauties ar to,” atceras sportists. Jaunietis būdams, sasniedzis un pat pārsniedzis iepriekšējos tehnikuma rekordus. “Likās, tas gan ir baigi forši, ka es, 1. kursa students, varu labot 4. kursa audzēkņu rekordus! Tā pamazām spēka trīscīņa man aizgāja, pieslēdzos arī *dzelžiem* – sāku cīlāt tos,” viņš turpina.

Māris rēķina, ka spēka sporta sacensībās piedalās jau 15 gadus. “Protams, pieskaitot visu sagatavošanās posmu Kandavā, tas laiks ir stipri ilgāks. Pirmos četrus gadus, kamēr biju Kandavā, es gatavoju sevi sportam. Gatavoju muskuļus, saites, iesildīju sevi. Pirmie gadi bija tāds kā treniņš tālākajam. Sanāca, un tagad turpinu iesākt. Kamēr ir progress, tikmēr neapstāšos,” sportista balsi saklausāma apņēmība.

Pēc tehnikuma Māris iestājies Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmijā, kādu laiku arī pamācījis. “Visam bija nepieciešami līdzekļi, par studijām bija jāmaksā, es izšķīros par labu sportam, nevis mācībām, tādēļ arī augstskolu nepabeidzu,” viņš atzīst.

GAN DARBS, GAN SPORTS PIEPRASA DISCIPLĪNU

2014. gada pavasarī Māris sācis strādāt toreizējā Aizputes novada Pašvaldības policijā, kas bija pilnīgi jauns formējums. “Ar dzīvesbiedri staigājam ar suniem, kad viņai teicu, ka tiek veidota Pašvaldības policija un varbūt es tur varētu strādāt. Bija izsludināts konkurss, kurā aicināja pieteikties pretendētus. Pieteicos, un mani pieņēma. Tagad mēs ar kolēģi Matisu Urbānu esam visilgāk strādājošie pašvaldības policisti Aizputē. Šī gada 28. martā palika deviņi gadi, kopš esmu Pašvaldības policijā,” ar lepnumu stāsta Māris. Arī šim darbam ir cieša saistība ar sportu – vajag spēku, izturību. “Man patīk darbs,

Māris Juzups (pirmais no kreisās) kopā ar Dienvidkurzemes novada Pašvaldības policijas Aizputes iecirkņa kolēģi Sandi Greieru (vidū) un iecirkņa vecāko inspektoru Gati Bartuševicu. Māris ir pateicīgs darbavietai un kolēģiem par pretimnākšanu un sapratni, jo tikai tā viņš var apvienot darbu ar treniņu un sacensību grafikiem un vēl atvēlēt laiku ģimenei.

ko daru. Katru dienu nav viens un tas pats, nav jāstāv uz vietas, esi kustībā.” Māris atminas, ka tolaik konkursā nav bijušas nekādas specifiskas prasības, taču darbs ir pierādījis, ka sporta rūdījums un laba fiziskā sagatavotība ļoti noder. “Tolaik nebija jākārt fiziskie normatīvi, tagad Dienvidkurzemē ir jaunas prasības.”

Māris priecājas, ka savu iemīloto sporta veidu var viegli savienot ar pamatdarbu Pašvaldības policijā. “Es varu elastīgi pielāgot vienu otram. Treniņiem jābūt vismaz divas reizes dienā, lai varētu koncentrēties uz sasniegumiem sportā. Priekšrocība ir tā, ka pēc 24 stundu maiņas darbā līdz nākamajai ir vairākas brīvdienas, kad varu nodoties sportam. Darbavieta ir ļoti premtīnākoša, arī kolēģi palīdz salāgot sacensību laikus ar maiņām,” viņš priecājas. Policista darbā par priekšrocību var uzskatīt ne vien Māra fizisko sagatavotību, bet arī to, ka viņš labi pazīst apkārtni un cilvēkus. “Bieži vien es pēc balss pazīstu zvanītājus ziņotājus,” viņš atklāj.

“Ja esi sportists, tev ir milzu atbildība gan pret sevi, gan sportošanu kopumā. Tā kā esmu dopinga kontroles sistēmas ADAMS sportistu reģistrā, tad man katru dienu ir jānorāda, kur es konkrētā stundā atradīšos, lai būtu sasniedzams, ja nu gadījumā man grib veikt dopinga kontroli. Ja zinu, ka, piemēram, astoņos vakarā būšu mājās, tad viss kārtībā, bet darbā es varu nebūt uz vietas arī norādītajā laikā – mazums, iznāk aizkavēties. Es bieži varu būt kādā izbraukumā. Reiz tā sanāca, ka pārbaudītājs atbrauca un es neatrados vietā, ko biju norādījis. Dabūju rakstīt paskaidrojumu. Tiklīdz trīs paskaidrojumi, tā ir diskvalifikācija. Ja esi paziņojis, kur būsi, tad tev tur ir jābūt!” Māris pastāsta par vienu no striktākajiem noteikumiem, ar ko jāaskaras sportistiem. “Ir izveidota lietotne, kurā var likt un koriģēt savus plānus. Tā ir sportista atbildība – būt sasniedzamam. Ja esi sportists, tad jāreķinās ar to, ka tevi kontrolē. Nav jau viegli, tas ierobežo, bet tā ir daļa no sporta. Man ir gadījies, ka norādīto vietu sasniedzu īsu brīdi pirms kontroliera ierašanās pēc analizēm. Kontrolieris var atbraukt un var arī neatbraukt – tu nezini to. Bet tas ir nepieciešams, lai izskaustu, ka sagatavošanās posmā tiek kaut kas lietots, kas var ietekmēt rezultātus sacensībās. Lielākais pārbaudīto skaits man ir bijis četras līdz piecas reizes gadā. Arī tad, ja jālieto kādas zāles, ir jāseko līdzī Zāļu reģistrā iekļautajai informācijai, jāpārliedz, vai preparāts nav aizliegto vielu sarakstā,” atklāj Māris. “Sports pieprasa ļoti lielu disciplīnu!” viņš rezumē.

Gita Cersona foto

“Būdams nopietns profesionāls sportists, Māris arī pašvaldības policista darbā ir nosvērts un mierīgs: neskries kā sadedzis, apdomās, kā rīkoties, saņemot konkrēto izsaukumu. Tāpat kā sacensībās un treniņos, arī darbā bez ierunām izpilda uzdevumus, neuzdodot liekus jautājumus. Viņš arī instinktīvi jūt, kad jāuzņem lielāka iniciatīva, kad vajadzīga lielāka iesaiste. Piemēram, šī gada sākumā Māris ar kolēģi izsaukuma laikā Cīravas pagastā notvēra bēgļojošu dzērājsoferi. Ar Māriti kā pārinieku ir droši, jo viņš ir spēcīgs un drosmīgs,” visu kolēģu vārdā Māri raksturo Gatis Bartuševics.

SPORTS LIEK PROGRESĒT SEVIS PĀRVARĒŠANĀ

Taču atgriežamies pie paša sporta veida, ar ko Māris nodarbojas un nes Aizputes un nu jau arī Dienvidkurzemes vārdu visā plašajā pasaulē. Par iesaistīšanu spēka trīscīņā jeb pauerliftingā Māris ir pateicīgs savam pirmajam trenerim R. Eglem. “Lai pēc mācībām skolā nenaktu prātā mulķības, pievērsos sportam, sāku trenēties.

2022. gads, Dienvidāfrika, pasaules čempionāts. Sacensību starplaikā apmeklējot savvaļas lauvu parku.

Foto no M. Juzupa personiskā arhīva

Pēc Kandavas tehnikuma beigšanas iepazīnos ar treneri Andreju Rožlapu, pie kura trenējos joprojām. Tiek uzskatīts, ka viņš ir labākais šī sporta veida treneris Latvijā. Viņš strādā klubā “Spēka pasaule Valmiera”, no 2008. gada arī es esmu šajā klubā un ar to lepojos, jo šis klubs ir labākais Latvijā spēka trīscīņā!” uzsver sportists.

Kāds ir šis sporta veids, un kā sportists tajā var parādīt savu ieguldīto darbu? “Spēka trīscīņā sportisti pārbauda savu spēku trīs bāzes vingrinājumos, ceļot smagumus – svaru stieņus ar atsvariem,” Māris īsumā raksturo sporta veidu un turpina, “katram ir savs mērķis, cik tālu grib tikt, var celt tikai veselības uzlabošanas nolūkā un nesacenšoties, bet var mēģināt katrās sacensībās pārspēt savu rezultātu, lai redzētu, ko devuši neatlaidīgi treniņi.” Sporta veids ietver piesēdienus ar svaru stieni uz muguras, spiešanu, gulot uz horizontāla sola, un stieņa vilkšanu no zemes. “Šajā sporta veidā nav obligāti jāsasniedz mērogu rekord, katrai vecuma grupai var atrast piemērotu programmu, ne vien lai sacenstos, bet arī lai uzlabotu veselību, uzturētu sevi fiziskā formā,” pauž Māris.

2019. gads, Lietuva.
Māris uzvar balķa celšanā, uzstādot pasaules rekordu.

Pirmais starts starptautiskās sacensībās Mārim bijis 2009. gadā, kad viņš Čehijā piedalījies pasaules čempionātā un ieguvis 4. vietu. Kad parādījās pirmās medaļas? Māris nedaudz apdomājas, tad smaidot saka: “Grūti atcerēties, jo pagājis jau tik daudz gadu! Varētu būt, ka esmu Latvijā pašreiz visilgāk spēka trīscīņā spēlējošais sportists.” Viņš piedalījies vairāk nekā desmit Eiropas un pasaules čempionātos, nemaz nerunājot par vietēja mēroga sacensībām tepat Latvijā. “Ir bijušas vairākas 2. vietas un daudz 4. vietu, kas mudina vēl vairāk tiekties pārspēt sevi,” teic sportists.

“Pietupienos ar svaru stieni man ir Eiropas rekords vīriem kategorijā līdz 120 kilogramiem. Šis mans rekords stāv jau četrus gadus, neviens nav pārspējis. Pacēlu 345 kilogramus. Līdz pasaules rekordam pietrūkst diezgan daudz, kādi 30 kilogrami, ja nemaldos.” Viņš ir arī vienīgais medaļnieks Latvijā, kurš pasaules čempionātā svaru stieņa spiešanā guļus pievarējis 227 kilogramus, iegūstot 3. vietu vīru konkurencē.

“Šī sporta veida augšgalā esmu, bet vajag sakrist visiem apstākļiem, lai iegūtu godalgotu vietu,” viņš atzīst. Vairākas Eiropas un pasaules mēroga pauerliftinga sacensības pārraida arī prestižais sporta kanāls “Eurosport”. “Auditorija šim sporta veidam ir liela. Man arī aizputnieki ir teikuši, ka skatījušies sacensības, jutuši līdzī.” Pašam ļoti pozitīvā atmiņā palikušas spēkavīru sacensības, kurās viņu atbalstīt bija ieradies Aizputes domes priekšsēdētāja vietnieks Andris Jankovskis, viņam līdzī bijis arī Aizputes karogs.

Vistālākā sacensību vieta Mārim bijusi Dienvidāfrikā, kur pagājušajā gadā noticis pasaules čempionāts, pēc tam sacensībās viņš nav piedalījies. “Tur ieguvu traumu – kājai muskulis saplisa kā lupata,” viņš salīdzina. No gūtas traumas viņš atgūstas joprojām un cer, ka šogad jūnijā spēs piedalīties pasaules

Foto no M. Juzupa personiskā arhīva

2019. gads, Japāna, Tokija. Pēc apmeklētajām sumo sacensībām raženais spēkavīrs Māris izmanto izdevību nofotografēties ar sumo cikstoni.

čempionātā, kas notiks Maltā. “Es svaru stieni ceļu diezgan ātri un eksplozīvi, iespējams, visātrāk pasaulē,” smaidot vērtē Māris. Tieši tādēļ arī iedzīvojies traumā.

Paralēli spēka trīscīņai viņš nodarbojas arī ar spēkavīru sportu. “Ceļu balķi virs galvas. Divas reizes esmu uzvarējis pasaules čempionātā kategorijā līdz 125 kilogramiem. Abas reizes laboju pasaules rekordu. 2019. gadā Lietuvā tie bija 187,5 kilogrami, bet pērn Londonā – 190 kilogrami,” palepojas sportists. “Spēkavīru sports ir vairāk kā šovs, arī dopinga kontroles tajā netiek veiktas, bet es tik un tā esmu sportists, kuru interesē, cik daudz var sasniegt, cik var izspiest no sevis. Es progresēju, kaut vai pa kilogramam gadā pielieku klāt. Ja mīl to, ko dara, tad arī sanāk, un, kamēr man sanāks, tik ilgi ar spēka sportu nodarbošos!” apņēmīgi saka 35 gadus vecais vīrietis.

Māris trenējas Aizputes vecajā sporta centrā Saules ielā. “Aizputē aug vēl viens spēcīgs sportists. Tas ir Reinis Ratnieks, kurš šogad piedalījās sacensībās Francijā. Deleģējam viņu tur startēt. Es nevienu netrenēju, bet padomu gan nevienam neliedzu. Trenēšanai man nav laika,” teic pieredzējušais sportists.

BEZ ATBALSTA NEVAR

Vairākus gadus Māri sponsorēja nu jau bijušais piena pārstrādes uzņēmums “Elpa”

MĀRIS JUZUPS

- Dzimis 1988. gada 20. aprīlī Aizputē.
- Bērību aizvadījis Aizputes pagastā, absolvējis Aizputes pagasta pamatskolu.
- Absolvējis Kandavas Lauksaimniecības tehnikumu, iegūstot profesiju ēdināšanas jomā.
- No 2004. gada pievērsies spēka trīscīņai jeb pauerliftingam.
- No 2008. gada piedalās vietējās un plašāka mēroga sacensībās, ieguvis vairākas godalgotas vietas, daudzas 4. vietas, ir Eiropas un pasaules rekordu īpašnieks pauerliftingā.
- Svara kategorija sacensībās – līdz 120 kg, treniņos – līdz 125 kg.
- Ar dzīvesbiedri Ivetu kopā jau 11 gadus.
- Sauc sevi par suņu mīļotāju, dzīvesbiedres nodarbošanās – čivavas šķirnes sunīšu audzēšana.
- Šogad grib sarīkot spēkavīru sacensības, Grobiņas un Aizputes vidusskolās ieviest aktivitāti “Spēcīgākā skola”.

no Kazdangas, sportists bija arī uzņēmuma reklāmas seja. “Liels paldies viņiem! Sešus gadus sadarbojāties. Tagad man ir jauns atbalstītājs – SIA “Rukši”, tas ir gaļas pārstrādes uzņēmums Kazdangā, kurš apstrādā biogaļu. Viņi paši mani uzrunāja, piedāvāja atbalstīt. Tā sanāk, ka vienu Kazdangas uzņēmumu ir nomainījis cits,” teic Māris.

“Sponsoru atbalsts sportā ir būtisks, tāpēc priecājos, ka mani atbalsta Valmieras un Dienvidkurzemes novada pašvaldības. Tāpat paldies Latvijas Pauerliftinga federācijai, klubam “Spēka pasaule Valmiera” un jo īpaši trenerim Andrejam Rožlapam,” uzskaita Māris. Vai tas nozīmē, ka viņš brauc uz treniņiem Valmierā? “Nē, ikdienā mums ir attālināta sadarbība. Treneris man izveido treniņu programmas, un man jāstrādā patstāvīgi, pašam jāvērtē, cik daudz es spēju un varu, cik kilogramus varu likt klāt utt.,” viņš skaidro.

ARĪ SUŅI IR TREIŅŠ UN SPORTS

Nu jau 11 gadus Mārim liels atbalsts ir dzīvesbiedre Iveta. “Ēdienus gatavoju gan es, gan viņa – kā nu kuru reizi sanāk,” viņš pasmaida. Abi ir lieli dzīvnieku, īpaši suņu, mīļotāji. “Man kardio treniņš ir staigāšana ar manu suni, mīluli Bleķi. Nostaigājam no pieciem līdz septiņiem kilometriem dienā.” Mīluļa vārds nereti izraisa pārsteigumu apkārtējos, arī Grobiņas veterinārajā klīnikā teikts, ka tādu vārdu dzirdot pirmo reizi. “Vēl mums ir daudz čivavu. Tiešām daudz!” Māra teiktais liek izbrīnā ieplest acis. Izrādās, viņa dzīvesbiedre Iveta ir oficiāla šīs šķirnes suņu audzētāja. “Čivavas ir Ivetas sports. Un mums ir arī kaķis. Ko tad čivavas trenkās?” viņš smejas. “Es braucu uz sacensībām, Iveta – uz izstādēm.”

Vēl Mārim patīk makšķerēt. Viņš palepojas, ka Lažas ūdenskrātuvē esot noķēris 12,5 kilogramus smagu karpu, un tad turpina: “Bieži jau nesanāk būt pie ūdeņiem, jo prioritāte ir sports. Turklāt man jau vairāk nekā 10 gadus ir vēl divas lielas aizraušanās – roņošana jeb ziemas peldes un pirtī iešana. Mana pieredze līst ālīņģi ir liela! Tā ir papildu enerģija un atīrīšanās. Vairāk nekā 27 minūtes esmu nosēdējis ālīņģi, tas varētu būt Latvijas rekords. Arī pirtī varu sēdēt ilgi, bet neiesaku to darīt, jo pēc pirts var fiksi nokļūt *ātrajā palīdzībā* – man reiz tā bija. Jādara tik daudz un tik ilgi, lai veselībai labi! Runājot par sevi, jāteic, ka es izmantoju visas iespējas, lai uzvarētu kādas man traucējošas emocijas un bailes,” viņš atklāj. ☒

■ LIENA RIMKUS

“Sapratu, ka esmu šīs mājas cerība”

Tuvojoties senai Aizputes ēkai, pamanām, ka durvis ir vaļā, ejam iekšā, bet tur miers, klusums un stindzinošs aukstums. Tiklīdz parādās **MARTA GAILE**, telpā ieplūst siltums – viņa smaida un dod mums tasīti kūpošas īstenas angļu tējas. “Es neesmu vietējā, bet mīlestība darīja savu, satiku fantastisku cilvēku, un nu mūs dzīves ceļš ir atvedis uz Aizputi. Mārtiņš Kreicburgs un viņa brālis Jānis sevi dēvē par vietējiem graustu miljonāriem. Tad nu es viņiem pievienojos,” teic Marta, kura jau ceturto gadu saimnieko Amalienburgas muižā Aizputē.

PIRMĀ IEMAKSA – SOMIŅU KOLEKCIJA

Marta ir rīdziniece no matu galiņiem līdz papēžiem, taču mīļa viņai ir arī Cēsu puse, kur ir viņas tēva dzimtā vieta, un Lēdurgas apkaime, kur aizvadīta lielākā daļa Martas bērnības, savukārt Aizpute ģimenei bijusi biežs brīvdienu galamērķis. Jau 2015. gadā Martai acīs un sirdi iekritusi sena ēka Atmodas ielā 5, bet tad kādu reizi, kad Aizpute bijusi sniega pilna un viņa ar dēlu staigājusi pa pilsētas ielām, pamanījusi, ka senās muižiņas durvis ir pusvīrus, līdzīgi kā mūsu tikšanās dienā. “Man tas vienmēr šķitis interesanti, ka senajās mājās bieži vien var ienākt tāpat vien, neaptur pat latviešu kautrīgums – vai es drikstu, vai varu? Toreiz nodomāju, nu ja neviena nav un durvis vaļā, tad jau drikst. Pēdu sniegā nebija, arī otras durtiņas dziļāk telpā bija vaļā, un tur tad bija viss – lampas pie griesiem, izsvaidītas lapas, izmētātas cepures un kas tik vēl ne. Varēja redzēt, ka kāds ir vandījies un visu atstājis, kā ir. Pamanīju, ka logi bojājas, un nodomāju, cik žēl, ka tāda māja vienkārši stāv, neviens to neapsaimnieko. Pagāja divi gadi, un es ieraudzīju sludinājumu, ka tieši šo māju pārdod. Cena bija ļoti augsta, bet vēl pēc gada tā bija uz pusi mazāka. Man noteikti bija jāpiezvana,” atceras Marta. Todien viņa ar ģimeni ciemojusies laukos, telefona sakariem bijis slikts parklājums, tomēr viņa zvānījusi mākerim. “Es viņam tā arī tei-

Ģirta Cersona foto

Tieši šīs durvis kādā sniegotā dienā pievilināja Martu. Nu viņa ir muižas īpašniece un, jāsaka, pelnīti, jo par ēku stāsta ar tādu degsmi, ka gribot negribot nākas muižiņu iemīlēt.

cu – naudas man nav, bet māju es gribu. Savienojums raustījās, bet viņš teica: “Ok, labi, es jums pārvanzišu!” Pēc pāris dienām viņš tiešām atzvanīja un teica, ka īpašnieks ir ar mieru, ja vien es iemaksāšu vismaz 1000 eiro rokasnaudu. Man tādas naudas tobrīd nebija, tāpēc nodomāju, ka, ja būs lemts, tā atnāks, taču sāku prātot, kur to dabūt.”

Tā kā Martai bijusi vintāžas somiņu kolekcija, tad viņa, ilgi nedomājot, nolēmusi to izpārdot. “Arī tā ir daļa no man tīkamās vēstures. Cilājot somiņas, es redzu, kā kāda sieviete ar šo somiņu staigā pa Anglijas ielām, kāda cita soma varbūt piederējusi francūzietei, tad es iztēlojos to dzīvi Parīzē. Tā nu izliku vi-

sas somas uz galda un sāku skaitīt: 20 eiro, 40 eiro... O, šī ir ļoti vērtīga, krokodilādas raksts, skaists dizains! Tā es kopā savācu 500 eiro, otru pusi man aizlienēja draudzene,” atceras Marta.

Tolaik muižas īpašnieks dzīvojis Šrilankā. Kad Marta uzzinājusi, ka viņš brauc uz Latviju un ir iespēja parakstīt visus dokumentus pie notāra, nespējusi noticēt, ka tas tiešām notiek. Viņa zina stāstīt, ka iepriekšējais īpašnieks šo ēku bija iegādājies par fantastiski lielu naudas summu tikai tādēļ, lai iegūtu uzturēšanās atļauju. Virietis māju bija redzējis vien no ārpusēs, neesot īsti zinājis, ne cik ēka istabu, ne kā tā izskatās. Kad Marta māju

Enģelītis nokritis no kādas otrā stāva krāsnsaugšas, kad krāsni demontēja. “Visticamāk, figūriņa ir no 19. gadsimta 20. gadiem. Es iztēlojos, ka ir ģimene, bērni skrien, droši vien kāds brālis Ziemassvētku laikā vienu enģelīti paslēpj krāsnsaugšā. Tagad mazais puisītis ir izaudzis un prom no mājas, bet enģelītis palicis to sargāt. Ne vienu reizi vien, ejot garām figūriņai, es domāšu viņam pasaku paldies,” atklāj Marta.

bija iegādājusies, pēc divām nedēļām uzzinājusi, ka teju uzreiz pēc pārdošanas šim kungam ieceļošanas atļaujas Eiropā darbība apturēta. “Ja es šo māju toreiz nebūtu nopirkusi, domāju, mēs šobrīd te nestāvētu. Uzskatu, ka liktenis iemeta muižu kā bumbu man rokās toreiz, kad gāju garām. Liktenim bija kļuvis par smagu to turēt, tad nu viņš ieraudzīja mani. Kad tā bumba nonāca manās rokās, biju apjukusi un nezināju, ko darīt. Tā kā esmu interjera dizainere, iekārot un izveidot vidi citiem man ir viegli, krietni grūtāk ir ar sevi,” atzīst jaunā aizputniece.

PIRMĀ REIZE ĪPAŠNIECES GODĀ

Kopš muiža bija nonākusi Martas īpašumā, ģimenei kādu laiku nesanāca to apciemot. Kad viņi beidzot ieradās, pirmais, kas pavērs skatienam,

Muižas priekšā agrāk bijis tirgus, uz kuru cilvēki nākuši pēc baznīcas. Tā kā netālu atradās krogs, veidojies tāds kā trīsstūris. Marta plāno pagalmā noņemt aptuveni 60 centimetru biezo kultūrlāni, jo pieļauj, ka zem tā varētu būt vēsturiskais bruģis, un atjaunot laukumā tirdziņu, kas kalpotu kā 19. gadsimta liecība, savukārt no 20. gadsimta varētu atgūt rožu dobi ar sētiņu priekšā, kādu savulaik iekopuši Latvijas Bankas darbinieki.

bija aizaudzis dārzs. “Ārprāts, kā te izskatās!” Marta bijusi bažīga. Viņa tūlīt meklēja darbaspēku, kas aši to visu varētu sakopt, jo tuvojās Aizputes svētki. Pirmais līmenis bija izturēts, nākamajā līmenī atkal gaidīja pārsteigums, jo pēkšņi durvis, kuras līdz tam stāvēja pusvīrus, vairs nebija atslēdzamas. Bija vajadzīgs spēks, lai tās atrautu vaļā. “Kad mēs abi ar Mārtiņu ienācām, te bija ļoti liela nekārtība. Tā bija astoņus gadus pamesta māja, atstāts viss, kas šķitis nevajadzīgs. Nebija nevienas tīras telpas. Pasūtījām konteinerus un tīrījām, tīrījām, tīrījām...

Kad vedām jau ceturto konteineru, izgāztuvē nesaprata, kur mēs to visu ņemam. Pirmo gadu mēs tikai vacām visu ārā. Pienāca un pagāja ziema, sniegš nokusa, un pagalmš atkal izskatījās tāpat kā iepriekš – no zemes ārā nāca stikli, bundžas, karotes, dakšas, apavi. Tas bija kā filmā, un vēl varēja tikai sagaidīt, ka kāds galvaskauss parādīsies! Protēzes jau atradām,” smeļot stāsta Marta. Viņa tūdaļ arī piebilst, ka ir ārkārtīgi pateicīga Aizputes iedzīvotājiem, kuri nāca palīgā un kuriem rūp pilsētas vēsturiskās ēkas un ar tām saistītie stāsti.

Ģirta Cersona foto

Marta, ejot cauri muižai, ik pa laikam noglāsta kādu sienu tā, it kā māja būtu patiešām dzīva. Tieši šajā sienā redzama laika rituma puzzle – sienu gleznojums, zem tā paslēptās zilu ziedu tapetes un blakus vēl pavisam nesen pārbūvētas durvis. Slānis zem slāņa.

Amalienburgas muiža jeb Amālijas pils (Amalienburg) celta 19. gs. sākumā, tās vēsture ir cieši saistīta ar blakus esošo ēku jeb Domkrogu. 1814. gadā L formas divstāvu mūra nama īpašnieks bijis Jāmaiķu muižas kungs – gleznotājs un rakstnieks Ulrihs Heinrihs Gustavs fon Šlipenbahs, bet 1821. gadā par Amalienburgas īpašnieku kļuvis valsts padomnieks un landrāts Karls Aleksands fon Krofs, no 1879. līdz 1924. gadam ēka piederējusi Osten-Sakenu dzimtai. Latvijas brīvvalsts sākuma periodā Amalienburgu iegādājusies Latvijas Banka, un 1925. gadā tā kļuva par Latvijas Bankas Aizputes nodaļu. Bankas, nomainoties to īpašniekiem un nosaukumiem, ēkā darbojās arī pēckara gados, līdz pat 1990. gada sākumam. 2021. gada sākumā Amalienburgas muiža iekļauta Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā. Šobrīd ēkā saimnieko biedrība “Amalienburga”, tiek veikti izpētes un atjaunošanas darbi, lai muiža kļūtu par publiski pieejamu objektu.

Ēka ap 1866. gadu.

Avots: dienvidkurzeme.travel.lv

“MUMS PIETIEK GRAUSTU!”

Sākotnēji ne viens vien bijis neizpratnē, kāpēc Marta šādu smagu mu uzņēmusies. Ja reiz nepieciešami paskaidrojumi, kāpēc viņa to darīja, tad Marta teic: “Aizputes dēļ. Man ir svarīgi piedalīties Aizputes vēsturiskā centra saglabāšanā, savā ziņā te jau ir izveidojusies tāda kā komūna, kas pie tā strādā. Vairāki cilvēki no Rīgas te iegādājušies pilnīgus graustus ar vēlmi glābt. Pedējais, ko pati esmu atjaunojusi, ir pavisam neliels veikaliņš tepat uz stūra.” Marta pa muižas logu norāda uz nelielu namiņu, kas esot senākais divstāvu nams pilsētā. Te atklājušās vēsturiskās vērtības. Slēgi jau sakārtoti, tagad atjauno ārdurvis, vēsturisko ieeju veikalā. Tā darbojoties, atklāties gan pagrabs, gan pieeja avota ūdenim.

“Kad savu interesi par Amalienburgas muižu atklāju vīram, viņš teica: “Nē, Marta, nē! Mums pietiek graustu!” Vīra aicinājums visu apdomāt bija domāts kā “nē”, bet tas man deva vēl lielāku spar, jo jutu pret šo ēku kaut ko īpašu, es sapratu, ka esmu šīs mājas cerība. Mums nesen bija piedzimis meitiņa, un mana māsa Rīgā viņu pieskatīja, kad es devos uz Liepāju kārtot dokumentus. Mārtiņš man darba dienas beigās zvana un prasa, kur esmu. Saku, ka drīz jau būšu, braucu no Liepājas (*smejas*). Tā arī pateicu: “Es nopirku muižu!” Domāju, ka sākumā viņš bija bēdīgs, jo nerespektēju viņa viedokli, bet zinu, ka vīrs priecājas kopā ar mani. Viņa skats no malas un ieteikumi man ir svarīgi, tāpat Mārtiņš daudz palīdz praktiskos darbos, bet kopumā muiža ir mana nodarbe. Viņš ir mans drošais mūris, vienmēr tepat, aiz muguras. Arī visiem sešiem bērniem te ļoti patīk – lielie palīdz uzņemt ciemiņus,” stāsta Marta.

NEPĀRTRAUKTA IZZINĀŠANA

“Pirmajā iespaidā māja vispār neatgādina tādu klasisku muižu. Ja es skatos kā vienkāršais garāmgājējs, – nu forša, sena ēka, bet vēsturnieks, kas pārņemts ar kādām senlaiku detaļām, to redz citādāk,” pārliecināti saka Marta. Sākotnēji māja bijusi garāka, tad, iespējams, nodegusi. Vienā telpā valda 19. gadsimta sākums, citā – jau vidus vai 20. gadsimts. Mājas koka daļai piebūvēta mūra daļa, kas ēkai piešķir burtu L formu.

Marta, kas pēc Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas studējusi Latvijas Mākslas akadēmijā, atzīst, ka ir absolūta vēstures entuziaste, viņa var rakt un pētīt atkal un atkal visu no jauna. “Visvairāk šajā ēkā mani uzrunāja nejausie atklājumi, un tikai pēc tam es sāku domāt, kas veidojis to dizainu. Zelta vērtība ir tapetes, kas nāk no 19. gadsimta. Ēkas arhitektonisko izpēti veica Juris Zviedrāns. Viņš atklāja mums nama vērtības. Ja sākotnēji bijām domājuši uztaisīt vienkāršu darbnīcu un ļaut namam dzīvot pašam, bet, kad Juris ieradās pirmo reizi, bija mitrs laiks, Mārtiņš, ar viņu runājot, atstutējās pret sienu un te pēkšņi nokrita apmetuma gabals, un ieraudzījām papīra driskas! Bijām jau nosprieduši, ka tas ir kas sens un labāk to neaiztikt, lai nesabojātu. Un

Ģirta Certsona foto

Bankas seifa telpa šobrīd izskatās kā omulīgs stūrītis romantiskām vakariņām, tomēr te valda stindzinošs aukstums. Uz galda Latvijas laika telefons un citi ar banku saistīti priekšmeti. Seifa smagās durvis gan kāds izzadzis laikā, kad māja nebija pieskatīta.

tā tā bumba sāka velties – mūsu māja tika iekļauta Valsts nozīmes pieminekļu sarakstā kā Osten-Sakenu nams “Amalienburga”. Par to man ir milzīgs prieks, un tas ir arī apliecinājums, ka manas sajūtas bijušas nekļūdīgas, es māju sajutu precīzi. Arhitektoniskās izpētes grupa minēja iespēju, ka tapetes drukātas tepat, Aizputē. Man uzreiz acis iemirdzas – gribu atrast Aizputes tapešu fabriku! Kur tā varētu būt bijusi? Versijas ir, tomēr precīzu pierādījumu pietrūkst, vēl jāpēta. Muižas ekspertīzē tika atklāti arī sen gleznoti sienu un griestu dekorī. Vēsture jau ir nepārtraukta izziņāšana, kad liec gabalu pie gabaliņa. Balstīties uz viena cil-

vēka teikto kā īstenību nebūtu pareizi. Tā nu mēs lēnām visu apzinām. Ko var, to atjaunojam, lielākoties visam izstrādāts projekts, lai zinātu, kā bijis un kā atjaunot. Tas ir milzīgs papīra formāta darbs, bet es esmu ļoti priecīga par to visu. Vēsturnieki man saka, redzi, te sienā pa vidu agrāk bijušas durvis, bet šobrīd mēs redzam, ka sienā turpat blakus norādītajai vietai izgrieztas vēl vienas durvis, ko visdrīzāk neapdomīgi darījuši cilvēki 90. gados. Tad es domāju, nu, kā var sienā vienkārši izgriezt caurumu, nepārbaudot, vai tur blakus nav durvis? Pieļauju, tiem cilvēkiem tas vienkārši neinteresēja, un nevar jau visiem viss interesēt,” spriež Marta.

Martas Gailles personīgais arhīvs

Martas Gailles personīgais arhīvs

Latvijas Bankas iekštelpas, 1936. gads.

Ģirta Certsona foto

Bankas bijušajās telpās nav grīdas, jo dēļi zem uzklātā linoleja laika gaitā bija satrupējuši, bet Marta ir apkopojusi senās fotogrāfijas, lai muižas viesi redzētu, kā te izskatījās agrāk. Viņa šeit plāno atvērt arī šokolādes darbnīcu un kafējnīcu.

LAIKA MAŠĪNAS

Ienākot pa muižas ārdurvīm, uzreiz būsiet izvēles priekšā, kurp doties: pa labi jūs gaidīs 20. gadsimta 20. gadi jeb brīvās Latvijas laiks, pa kreisi – 19. gadsimts. “Tiešām gribētos iedot cilvēkiem vīziju par to, kā tolaik bija, bet tādu patiesu, autentisku. Man vispār patīk īstas lietas, nevis kopētas vai atdarinātas. Sapņoju nopirkt 19. gadsimta sākuma kleitu, istu, ko būtu vilkusi kāda dāma. Iespējams, tā ir pilnīgi *crazy* doma un tāda kleita līdz šodienai nemaz nav izdzīvojusi, tomēr tā 200 gadu vecā smarža, izšūtais audums, uzskatāmās proporcijas būtu kas fantastisks. Īstas lietas – tā ir vērtība,” uzskata māksliniece.

Uz katra soļa ēkā manāmas liecības no dažādiem gadsimtiem – vienā vietā Latvijas laika zīmējums, citā – tapetes, kuru dēļ muižai piešķirts Valsts nozīmes pieminekļa statuss. Vienuviet redzams 1830. gada sienas gleznojums, kuram blakus Latvijas laikā mainītas durvis. Netālu vēl cita laika sienu gleznojumi. “Es jautāju speciālistiem, ko man glābt? Viens atklājums vērtīgāks par otru, beigās izlēmām restaurēt pa slāņiem, atstājot vienā telpā laiku dažā-

dību. Tas cilvēkiem ļoti labi parādīs, ko māja piedzīvojusi un cik daudzas reizes pārbūvēta. Jādomā, kā pasargāt tapetes, jo apmetums bija kā aizsargslānis, tagad ultravioletais starojums tapetes balina, arī mitrums tiek klāt.”

Marta rāda telpas, kur 20. gadsimta divdesmitajos gados atradās Latvijas Bankas kredītdaļa, un stāsta: “Ir nodibināta jaunā valsts, un Latvijas Banka Aizputē meklē telpas savai filiālei. 1925. gadā iegādājas šo ēku un uzsāk pārbūves darbus bankas vajadzībām, redzams cits laikmets, cits skatījums. Kredītdaļai pievienots arī mazs dzīvoklis kādam no bankas darbiniekiem. Saglabājušies atjaunotie Latvijas laika ornamentī, kuriem ir ap 100 gadu.”

Bankas daļā saglabāta oriģinālā lete, piemeklētas senās fotogrāfijas, kas parāda to, kā te bijis. Vietējie Martai sadavinājuši arī saglabāto bankas inventāru – spiedogus, spiedi, skaitīkļus. Bankas seifā valda tumsa, tomēr tur novietots galds un autentisks Latvijas laika telefons. Kāds vīrietis uzdāvinājis īsto naudas somu un naudas maisiņu. “Šim vīrietim vectēvs strādājis Latvijas Bankā un patiešām tajā vedis naudiņu. Nākotnē šajā muižas daļā gribētos iz-

veidot šokolādes darbnīciņu. Ceru, ka pēc trīs četriem gadiem iecere īstenosies.” Šokolāde esot vēl viena Martas kaislība.

SIEVIETE DZELTENĀ KLEITĀ IR KLĀTESOŠA

“Kādu dienu telpās, kur jaušama 19. gadsimta klātbūtne, darbojās restauratore, kas stāstīja, ka viņai te gājis varen interesanti, jo neesot bijusi viena, atnākusi arī sieviete dzeltenā kleitā, pārvietojusies pa visu telpu un ik pa laikam nostājusies viņai aiz muguras. Man burtiski skrēja skudriņas pa muguru. Lasīju vēsturi, un tur bija minēts, ka vienam no īpašniekiem Ulriham Heinriham Gustavam fon Šlipenbaham bijusi sieva Amālija, kas šeit dzīvojusi. Man reizēm šķiet, ka saimniece te ir klātesoša. Kad atnāku viena vasaras vakaros, atļaujos reizēm parunāt ar tiem, kas te agrāk dzīvojuši. Nezinu, kā tas no malas izklausās, bet domāju, ka katrs, kas šeit dzīvoja vai kaut ko iekārtoja, prātoja arī par tādām vienkāršām un ikdienišķām lietām. Iztēlē redzu, kā 1815. gadā meitenes te staigāja, tērpušās skaistās kleitās, dzēra siltu tēju, jo ziemā noteikti bija auksti. To visu papildī-

na klasiskā vēsture no arhīva, kurš no kura pirka, ko izmainīja un kā tas nonāca līdz mūsdienām šādā veidolā,” runājot Marta skatās tukšajā telpā un iztēlē uzbur gleznas vienu aiz otras. “Dažreiz es domāju, vai maz esmu cilvēks šajā realitātē? Kad ieeju telpā, vienmēr cenšos to sajust. Skatoties uz lielajām durvīm, burtiski redzu, kā viņi pirms 200 gadiem ver tās vaļā, iet cauri telpai. Saule te iespīd pulksten 12 vai 13, vēroju, kāds ir tas gaismas kritums,” viņa atzīst.

MANTAS – AUTENTISKAS

Laikam ejot, Marta meklējusi visu autentisko, lai iekārtotu muižas interjeru, gadījies saņemt arī negaidītas dāvanas. Viens ir skaidrs, muižā nav nevienas mēbeles vai lietas bez pagātnes.

“Re, te pie mums ir atceļojis 150 gadu vecs rakstāmgalds no Latvijas otras puses. Arī krēsls ieradies ar savu stāstu. Reiz sanāca ieklist antikvariāta izpārdošanā, sev biju apsolījusi nopirkt tikai vienu lietu, jo man nav lielas mašīnas, bet, protams, viss beidzās ar to, ka sarunāju, lai man atliek gan vienu, gan otru lietu, un tad sāku prātot, kā to visu dabūt uz Aizputi. Astonus krēslus man cilvēki vienkārši uzdāvināja, zvanīja un teica: “Mēs esam piebraukuši, gribam jums uzdāvināt krēslus.” Es nevarēju saprast, kas notiek, ko esmu apsolījusi, varbūt kaut ko esmu aizmirsusi? Nē, cilvēki no Cēsīm tā vienkārši atveda,” viņa atceras savu mulsumu.

Kad ciemojusies pie draudzenes Anglijā, pamanījusi, ka tiek pārdotas glītas vitrīnas no Londonas parlamenta ēkas. Agrāk vitrīnās glabājušies parlamenta dokumenti un tām garām staigājusi Anglijas karaliene. Tieši tas, kas muižā vajadzīgs! Noteikums bijis, ka jāņem visas, Martai divreiz nav bijis jādomā – pateikusi, ka ņems. Bet izrādījies, ka dubultā rūditā aizsargstikla un ventilācijas iekārtu dēļ vitrīnas ir ļoti smagas, viena jānes četriem cilvēkiem. Marta ir priecīga par tādu ieguvumu.

TAM, KAM KONTĀ MILJONS

Marta neliedz mums ieskatīties arī otrā stāva telpās, kur plānots izveidot īres dzīvokļus pilsetas viesiem. Pagai-

Martas Gailes personīgais arhīvs

“Cenšamies veidot dažādus pasākumus. Piemēram, Papīrsvētkos lejam savu papīru, brauc meitene no Rīgas, kas vada meistarklasi, rāda, kā izveidot pašam savu kladīti vai burtnīcu. Papīrs ir vēl viena mana aizrautība. No 15 gadu vecuma pa naktīm strādāju Mūkusalas tipogrāfijā un vēl tagad atceros tās nakts stundas, kad drukāja laikrakstu “Diena” un visapkārt bija papīra smarža... Pie mums notiek arī kaligrāfijas meistarklases, jo kaligrāfija tāpat ir saistīta ar vēsturi, lai gan to plaši izmanto arī mūsdienās. Mierā nestāvam,” stāsta muižas saimniece.

dām skats ir diezgan skumjš, ir skaidrs, ka telpas prasis lielus laika un finanšu resursus. Dažos stūrīšos nolikti soli, uz kuriem Marta palaikam pasež un vienkārši izbauda atmosfēru. Te nākot arī jaunieši, kas zīmē, jo te ir laba gaisma. Kopā otrajā stāvā plānoti četri apartamenti. “Aizputē īsti daudz vietu, kur palikt viesiem, nav, tāpēc gribētos šo sapni īstenot. Turklāt mājai ir saistības, kuras man jāpilda. Tā ir jāuztur. Ir jāierīko apkure. Vienu brīdi man radās pārdomas, varbūt tiešām jāpārdod cilvēkam, kuram kontā ir miljons un kurš ar vieglu roku visu varētu paveikt, piemēram, visi logi tiktu restaurēti vienā reizē, nevis kā man – divi logi gadā. Parēķināju arī, cik gadu man būs, kad es to visu paveikšu, vismaz ceru, ka dzīves laikā izdosies. Negribētu to saviem bērniem atstāt kā nastu, kas jāpabeidz, tāpēc būšu priecīga, ja kāds no viņiem ieraudzīs šeit savas iespējas un sajutīs to dzirksteli. Tomēr šis nav komercobjekts, šī ir vieta, kurai vajag dot, lai būtu tā pareizā enerģija. Taču ar laiku tā noteikti būs Aizputes lepnums, kas veicinās tūrisma un dzīvelīgumu mazpilsētā. Tad arī palielināsies muižas ienākumi un radīsies iespējas turpmākajai ēkas atdzimšanai,” Marta ir atklāta.

Muižai ir arī plašs pagrabs, tomēr ne līdz galam izpētīts. Daļai pagraba atklājusies dubultā grīda un dubultā siena, kur agrāk, iespējams, slepti ebreji.

“Pie sienas bija palicis mazs soliņš, kur, iespējams, viņi sēdējuši. Pirmajā pagrabā ir bunkurs, kur patverties vajadzības gadījumā. Uz vienas sienas piecās vietās redzamas ložu pēdas,” teic Marta. Arī citviet zem muižas grīdas atklāts pagrabs, kurš aizrakts jau 100 gadus. Martu ļoti nomoka vēlme izpētīt aizraktā pagraba daļu, jo tā konfigurācija esot gana mulsinoša. “Nezināmā vēl ir tik daudz, tikai jāsaprot, pa kuru eju iet tālāk.”

CILVĒKS MĀJAI NEĻAUS AIZMIGT

“Lai ēka justos dzīva, muižā saimnieko biedrība “Amalienburg”, tādējādi ir iespēja veidot tematiskos pasākumus, kas piesaista dažāda vecuma ciemiņus, vēstures entuziastus un tos, kuri vēlas izzināt, kā ar mūdienu iespējām atjaunot senu ēku,” stāsta Marta.

“Latvijā ir tik daudz skaistu māju, ēku, piļu, krogu, kā arī ir ļoti daudz aizrautīgu cilvēku. Varbūt varam dot viņiem iespēju vienkārši darboties šajās ēkās? 15 līgumi un 75 saistības bieži vien cilvēkus nobiedē. Vajadzētu uzticēties un ļaut saimniekot, citādi šādas mājas aizmieg aizmirstībā uz ilgu laiku. Par to, vai tā vēl kādreiz modīsies, ja tiks atstāta novārtā, es šaubos. Ja man būtu vairākas dzīvības, es atkal un atkal gribētu nonākt kādā vecā mājā, lai varu to atjaunot, citādi sāp sirds par katru šādu ēku,” stāsta seno ēku mīļotāja. ☒

Ģitā Cirtsona foto

Ar kara rētām novada mierā

No kara šausmām aizbēgušie Ukrainas iedzīvotāji Latvijā ieradušies kā nu kurš – kāds savu mantību atvedis līdzī vairākās ceļasomās, cits atbraucis vien ar nelielu sainīti un tukšām kabatām. Dienvidkurzemē šie cilvēki raduši ne tikai miera un drošības sajūtu, šeit viņi arī strādā, lai nopelnītu iztiku vai vienkārši būtu noderīgi.

AR PIRMO SIEVU IZŠĶĪRA NĀVE, AR OTRO – KARŠ

Valentīns Maksimovs, kuram vasarā ap-
rītes 75 gadi, bēgļu gaitās devās no Dnipro,
pērn pavasari viņš Liepājā pievienojas meitai
Annai un mazmeitai Aļesjai.

Tāpat kā daudziem patvēruma meklētā-
jiem, arī viņam palīdzību sniedza labdarības
organizācija “Tabitas sirds”. “Šeit bija ļoti
jauka attieksme, galvenais – labestīga. Saska-
roties ar šādu sirsnību, nolēmu, ka arī vēlos
iesaistīties, un apjautājos, vai nevaru organi-
zācijai palīdzēt,” stāsta vīrietis.

Tagad viņš no Liepājas uz darbu “Tabitas
sirds” humānās palīdzības punktā Grobiņas pa-
gastā brauc katru trešdienu. Seniors priecājas
par ikvienu pienākumu, ko “Tabitas sirds” *mei-
tenes* viņam uztic, vienalga, vai tā ir tukšo kastu
krāmēšana, loģu mazgāšana vai teritorijas uz-
kopšana. “Gribu būt noderīgs,” viņš skaidro.

Senioram Dnipro palicis 51 gadu vecais
dēls Staņislavs un mazdēls Daņiils. Valentīns
vēl pērn martā cerējis, ka karš beigsies ātri,
tāpēc doties bēgļu gaitās nav steidzies. Meita

jau pirms Krievijas iebrukuma bija devusies uz
Horvātiju, lai tiktos ar vīra brāli un viņa ģimeni,
un, sākoties karam, Ukrainā vairs neatgriezās.

Kad 24. februāra agrā rītā krievi bombar-
dēja Dnipro lidostu, visi loģi drebēja, atceras
Valentīns. Taču par to, ka sācies karš, viņš uzzī-
nājis, ejot uz darbu un izdzirdot trauksmes si-
rēnas. Zaudējot cerības uz drīzu mieru, pēdīgi
arī Valentīns, meitas mudināts, sēdies vilcienā
un devies uz Ļvivu, bet no turienes uz Poliju,
kur kādā turīgā poļu ģimenē nodzīvojis divas
nedēļas.

Karš Ukrainā viņam ir dubulta traģē-
dija. Valentīns pastāsta, ka dzimis Krievijā,
1969. gadā iesaukts padomju armijā un nosūtīts
uz Ukrainu dienēt. Pēc dienesta, 1971. gadā, ie-
pazinies ar meiteni Tatjanu, abi apprecējušies
un nolēmuši palikt Ukrainā. Kopā nodzīvojuši
45 gadus, līdz Tatjana devusies mūžībā.

No otrās sievas Valentīnu izšķīris karš – di-
vas dienas pēc tā sākuma dzīvesbiedre ar sa-
viem mazbērniem aizbraukusi uz Vāciju. Viņš
doties līdzī nav vēlējis, sākumā negribējis
pamest savu ipašumu, bet pēc tam, kad tomēr
sadūšojies atstāt Dnipro, izlēmis – ja prom sve-
šumā, tad tikai pie savējiem, proti, meitas un
mazmeitas.

“Brālis ar brāli karo,” par Krievijas iebruku-
mu Ukrainā saka Valentīns. Viņa brālis jopro-
jām dzīvo Krievijā. “Es ar viņu nekontaktējos.
Viņam nerakstu, jo tas ir aizliegts. Nevēlos, lai
brāli šī imesla dēļ aiztur,” viņš pauž.

Pirms dažiem gadiem Valentīna brāļa ģime-
nē notikusi traģēdija – 2019. gadā brāļa meita
gājusi bojā lidmašīnā, kas sadega Šeremetjevas
lidostā uz skrejceļa. “Viņa devās komandējumā
uz Murmansku,” pauž Valentīns. Pēc 28 minū-
šu lidojuma lidmašīna atgriezās Šeremetjevā
un avārijas nolaišanās laikā aizdegās, bojā gāja
vairāk nekā 40 cilvēki.

Valentīns teju visu mūžu nostrādājis par
mehāniķi. Ukrainā saņēmis labu pensiju, taču
Latvijā ar šādiem ienākumiem esot uzskatāms
par maznodrošināto.

Pēc došanās pensijā turpinājis piestrādāt,
rosījis vasarnīcā. Arī Liepājā seniors dikā ne-
sēž – apmeklē baseinu, ziemā regulāri devies
uz trenāžieru zāli, siltajā laikā izmanto āra tre-
nāžierus Raiņa parkā. Viņš arī strādā par asis-
tentu 81 gadu vecai liepājniecei, kura ir invalide.
Valentīns seniorei palīdz pārvietoties, bet viņa
savukārt vīrietim māca latviešu valodu. “Kā lai
dzīvo valstī, neiepastot tās valodu? Tas nav pa-
reiz!” teic vīrietis, kurš gan ir apņēmības pilns,
līdzko būs tāda iespēja, atgriezties Dnipro.

Marina Kolesnikova
ar meitu Anastasiju
(no labās). Krievijas
armijas uzbrukuma
laikā Kolesnikovu
ģimene kādu laiku
bija spiesta mitināties
aukstā pagrabā. Tagad
viņi dzīvo un strādā
Vaiņodē.

Foto no personīgā arhīva

VAIŅODĒ IEGUVUŠI DRAUGUS

Marina Kolesnikova ar vīru Vitāliju un
17 gadus veco meitu Anastasiju Krievijas ar-
mijas okupētajā Luhanskas apgabalā pavadī-
juši aptuveni pusgadu.

“Kad sākās karš, no turienes nevarējām iz-
klūt, jo pastāvīgi notika apšaudes. Mēs mēnesi
nosēdējām pagrabā. Mūsu automašīna atra-
dās divu kilometru attālā garāžā, līdz turieni
aiziet nevarējām, jo apšaudes sekoja ik pēc 15,
20, 30 minūtēm. Regulāri!” stāsta sieviete.

Marinas ģimene un vairāki citi cilvēki
patvērušies savu māju pagrabos, bet līdzās
esošās skolas pagrabstāvā mitinājušies pat 250
cilvēki. Tiem, kuri tur ieradušies pēdējie, vairs
nav bijis pat vietas, kur gulēt vai apsēsties.

“Mūsu mājas pagrabā nebija ne gaismas,
ne apkures, arī ūdens padevi vēlāk atslēdza,
līdz ar to nebija iespējams pat nomazgāties. Ja
kādam vēl bija ūdens krājumi, tos izmantojām
slāpju remdēšanai. Telpās bija nulle grādu, uz
grīdas salikām dēļišus, pa virsu uzklājām segu,
gulējām virsdrebēs, cepurēs, apavos. Tikpat kā
nebija, ko ēst. Pat nezinu, kā izturējām. Sakaru

Valentīns Maksimovs
(no labās)
ar “Tabitas sirds”
meitenēm
Kristīni Vidzenieci,
Initu Reņģi,
Sintiju Feldmani,
Diānu Pečuli un
Lindu Lieljuksi.

Egona Zivert foto

nebija, nezinājām, kas notiek – kur var iet, kur nevar. Līdzās mūsu kāpņu telpai bija šaiviņu radītas bedres. Bija bail iziet ārpusē. Reiz no kāpņu telpas izgājām ārā, knapi paguvām iesprukt atpakaļ...”

Pagājušā gada marta beigās paziņa ar automašīnu Marinas ģimeni no turienes izveda, palīdzēja arī savākt viņu auto, ar ko izdevās nokļūt pie radiem Svatovē. Tur viņi nodzīvojuši vairākus mēnešus, bet tad arī šo pilsētu sāka bombardēt Krievijas armija, un ģimene izlēmusi bēgt uz kādu no Eiropas Savienības valstīm. “Atbraucām uz Latviju. Kopš kara sākuma nevarējām strādāt, un mums bija ļoti mazi iekrājumi. Lielāko daļu no tā, kas bija, pusgada laikā noēdām. Nezinājām, uz kurieni bēgļi var braukt, jo, kā jau minēju, pusgadu dzīvojām bez sakariem. Mana draudzene, kura ar vīru un meitu jau bija uzņemta Latvijā, teica, lai mēs uz šejieni braucam. Bēgļu atbalsta centrs Latvijā mūs novirzīja uz Vaiņodi. Braucām, un dažus metrus pirms Vaiņodes mūsu automašīnai beidzās degviela,” atceras sieviete.

Iepriekš viņa ārpus Ukrainas nav ceļojusi, vien ļoti sen apmeklējusi Poliju. Latvijā bijusi pārsteigta, ka apdzīvotās vietas šeit ir ļoti mazas. “Kā rotaļu pilsētiņas! Mums Ukrainā tādu nav, mums pilsēta ar 100 tūkstošiem iedzīvotāju skaitās neliela. Taču te arī mazās apdzīvotās vietās ir kaut kāda cilvēku kustība. Ukrainas ciemā ar pusotru tūkstoti iedzīvotāju cilvēkus uz ielas neredzēt! Tur ne visos miestīšos ir veikals un skola, bet te ir gan skola, gan poliklinika.”

Vaiņodnieki bēgļu ģimeni uzņēmuši ļoti sirsnīgi – izrādījuši rūpes un līdzjūtību. “Pat esam ieguvuši draugus Latvijā, šad tad ejam ciemos,” priecājas Marina.

Marinas ģimene dzīvo Vaiņodes internātpamatskolas internāta ēkā. Abi ar vīru strādā ražotnē “Daiļrade. Koks”, meita attālināti studē vienā no Ukrainas institūtiem, taču viņa ļoti ilgojoties pēc studijām klātienē, tāpēc gatavojas stāties augstskolā Polijā.

Līdz karam Marina nekad neesot strādājusi rūpnīcā, Ukrainā viņa bijusi nekustamo īpašumu tirdzniecības aģente. “Taču pašreizējā situācija priecājamies par jebkādu darbu,” saka ukrainiete, piebilstot, ka pie darba ražotnē jau pieradusi.

Ar dzīvi Vaiņodē bēgļu ģimene esot apmierināta. “Miers un klusums. Lai gan dažreiz joprojām pie skaļāka trokšņa saraujamies un dūša noslid papežos.”

GRŪTI PIERAST PIE MIERA

Pagājušā gada vasaras izskaņā no Harkivas apgabala Izjumas pilsētas bēgļu gaitās uz Latviju devās Andrejs Bezкровnijs ar ģimeni, sievu Zinaidu, meitām – Taisiju (astoņi gadi), Anutu (20 gadi) – un znotu, kā arī Andreja māsa, viņas vīrs un divi bērni.

Augusta sākumā viņi nonāca Rucavā, kur Andrejs tagad strādā par kurinātāju. Vīrietis stāsta, ka Izjumas okupācijas laikā pusgadu bijuši spiesti mitināties vecā dārzenų pagrabā slimnīcas teritorijā. Tur no bombardēšanas patvērušies teju 70 cilvēki. Lai veldzētu slāpes, kausējuši sniegu. “Kad lija lietus, mēs priecājāmies – pie notekcaurulēm salikām spaiņus un tā vismaz tikām pie ūdens, lai nomazgātu bērnus. Bija auksti, no mājām atvedu *buržuiku*,” viņš stāsta. “Naudas vairs nebija, arī visi pārtikas krājumi bija apēsti, ēdām mazos kartupeļus, kas bija paredzēti vistām un cūkām. Nekas – izdzīvojam!”

Andreja dēls Daņiils pirms Krievijas iebrukuma Ukrainā mācījies kara institūtā, bet tad, 3. kursā, puisim diagnosticēta nehozīkina limfoma. Vēzi Turcijā izdevies izārstēt, pēc rehabilitācijas jaunajam vīrietim sākuši atāgt ķīmijterapijas dēļ zaudētie mati, puisis iekārtojies darbā par ekspeditoru, izveidojis ģimeni. “Dzīve nokārtojās, bet tad ieradās “atbrīvotāji”. Viņi mūs atbrīvoja no darba, ģimenes, pasaules, no visa...” saka Andrejs. 7. martā viņš savu 24 gadus veco dēlu zaudēja. Daņiils un znata dvīņubrālis piedalījušies pilsētas aizstāvēšanā. “Viņi bija mašīnā, uz kuru tiešā trāpījumā izšāva no tanka.” Arī Andrejs kā brīvprātīgais aizstāvjiem piegādājis pārtiku un patronas. Viņš sākotnēji neesot gribējis izbraukt no Izjumas, vēlējies tikai no turienes aizsūtīt prom ģimeni. Taču 29. jūnijā, kad ar velosipēdu braucis sarunāt lielāku krāsniņu, lai varētu gatavot ēdienu, sākusies pilsētas bombardēšana un viņš lādiņu sprādzienā ievainots. “Vienīgais, ko no krievu karavīriem labu esmu piedzīvojis, ir tas, ka viņi mani nogādāja slimnīcā,” teic Andrejs. Slimnīcā operēts bez anestēzijas, jo medikamentu nav bijis. Pēc nedēļas vairs neesot spējis slimnīcā izturēt. “Tur nebija nekādu sakaru, bet es ļoti pārdzīvoju par ģimeni,” Andrejs paskaidro.

Lūdzis kaimiņam, kuru tobrīd izrakstīja no slimnīcas, paņemt līdzī ar viņu. Pēc kāda laika atradis pārvadātāju un ģimene pārcēlusies uz kaimiņu pilsētu, pēcāk nokļuvuši Krievijas pilsētā Belgoradā, no kurienes ar krievu brīvprātīgo palīdzību devušies uz Maskavu, bet no Krievijas viņu ceļš caur Igauniju vedis uz Latviju.

Andrejs Bezкровnijs Rucavā strādā par kurinātāju. Viņš karā zaudējis dēlu, arī pats ticis ievainots.

Gita Cersona foto

“Nekad nedomāju, ka nonāksu pie Baltijas jūras, redzēju Igauniju, Lietuvu, dzīvošu Latvijā. Kad atbraucām uz šejieni, vēl ilgi nevarējām atiet no piedzīvotā, nevarējām pierast pie miera, drebinājamies no visa kā, īpaši es pēc kontūzijas,” atceras Andrejs.

Par dzīvi leišmalītē viņš saka: “Jumts vīrs galvas ir, darbs arī, pat ja tikai par minimālo algu.” Ukrainā Andrejs strādājis par laborantu, sieva bijusi sanitāre. Pēc visa pārdzīvotā šopavasār Andreja ģimenē sagaidīts kāds patiešām priecīgs notikums – vecākā meita laida pasaulē dvīņus. Vietējie palīdzējuši sarūpēt mazuļu ratiņus, drēbītes, gultiņas, vanniņu. “Šeit mūs uzņēma brīnišķīgi. Vietējie daudz mums ir palīdzējuši. Liels paldies viņiem!” Vīrietis neesot manījis, ka latvieši būtu atturīgi. Tieši pretēji – visi sastaptie cilvēki labprāt aprunājoties, vien dažkārt esot grūti saprast, ko latvieši, cenzdamies runāt krievu valodā, saka.

Andreja jaunākā meita mācās Rucavas pamatskolā un attālināti arī Ukrainas skolā. “Viņai šeit patīk. Martā brauca uz koncertu Liepājā un atgriezās tik laimīga,” smaidot saka Andrejs. Karš bērnu gan esot stipri ietekmējis. “Jaungadā Rucavā bija neliels salūts. Knapi meitu no pagultes izvilku – viņa bija ļoti nobijusies. Arī es pats... Ar znotu bijām Liepājas tirgū iepirkt produktus, gājām pāri ielai, un te pēkšņi aizmugurē no pagrieziena izbrauca mašīna, riteņi tai nograbēja, es izbijos un lēcu malā. Pieredzētais šoks saglabāties zemapziņā. Kad lido lidmašīna, arī sāku automatiski raudzīties, kur slēpties.”

Izjumas okupācijas laikā bijis jābaidās ne tikai no raķešu uzlidojumiem, bet arī no piedzērūšiem krievu kareivjiem, kuri šaudījušies, mēr-

Dzīve nokārtojās, bet tad ieradās “atbrīvotāji”. Viņi mūs atbrīvoja no darba, ģimenes, pasaules, no visa...

ķējot uz civiliedzīvotājiem. Pēcāk rudenī pasaules mediji vēstīja, ka Izjumā pēc atbrīvošanas no Krievijas okupantiem atrasts masu kaps ar 440 cilvēku mirstīgajām atliekām.

Rucavā ģimene jūtoties droši, un šeit atšķirībā no Ukrainas neesot pat klaiņojošu suņu. “Kad atgriezīsimies Ukrainā, man droši vien vajadzēs ilgu laiku, lai pārslēgtos no Eiropas. Piemēram, šeit sievai bija jādodas darišanās, bet ārā jau tumšs. Ukrainā viņa viena ārā neietu – man viņa būtu jāpavada. Bet šeit viss mierīgi, ielas apgaismotas, ej droši, neviens tevi neaiztiks.”

Izjumā palikuši Andreja vecāki. Pēc pilsētas atbrīvošanas tur esot “daudz maz normāli” – ir ūdens, ir elektrība, lai gan dažkārt to atslēdzot.

“Arī bombardēšanas laikā strādājam dārzā. Es plāvu zāli, bet znots uzmanīja, vai nelido raķetes, jo trimmera radītās skaņas dēļ varēju to nedzirdēt.” Arī Rucavā viņš grib rosīties dārzā. Kaimiņš esot piedāvājis izmantot savu siltumnīcu, tāpēc Andrejs jau agri pavasarī uz palodzes sācis audzēt dažādus stādus. Viņš arī nolēmis sameistarot novietni vistām: “Nopirkšu desmit vīstīņas, būs olas.” Vēl vīrietis cer sakrāt naudu lētai automašīnai, ar ko aizvazināt ģimeni līdz netālajai Palangai. Taču visdziļākās ilgas saistās ar atgriešanos dzimtenē. “Šeit ir forši, bet lai Dievs dod ātrāk atgriezties Ukrainā!” viņš saka. ☒

“Cits vāc, vāc un nevienam nerāda, bet man atkal ir interese kādam parādīt,” par savu plašo kolekciju un tās sagādāto prieku saka Juris Beloivans.

■ AGNESE GRINBERGA

Šujmašīnas liek “galvai aiziet citā pasaulē”

“Man tā slimība ir no seniem laikiem – es esmu vācējs,” smeļ vaiņodnieks Juris Beloivans. Viņam pieder iespaidīga šujmašīnu kolekcija, kurā savākti nu jau vairāk nekā 200 eksponāti, turklāt gandrīz visas šujmašīnas ir darba kārtībā. Restaurēšanu paveicis pats saviem spēkiem. “Tehnika man tāda diezgan tuva ir,” atzīst kolekcionārs.

VIENA BIJA, VAJADZĒJA DETAĻAS

Šujmašīnas kolekcionēt Juris sācis pirms kādiem pieciem gadiem. Iesākums bijis interesants: lauku darbos nepieciešamajām lāpstām vajadzējis uzšūt *čeholus* (somiņas, pārvalki). Tā kā lāpstas bijušas krievu ražojuma,

tad atbilstoši *čeholi* arī bijuši tikai Krievijas tirgū. Juris internetā izpētījis, kādi tie *čeholi* izskatās, un sapratis, ka tiem nepieciešamais brezenta materiāls atrodams tepat Latvijā jau kopš padomju laikiem. “Paskatījos bildes un nodomāju – ja man būtu šujmašīna, es pats varētu uzšūt,” viņš atceras.

Šis jautājums veiksmīgi atrisinājies pēc tam, kad kāds darba kolēģis Jurim atdevis šujmašīnu, kas mētājusies šķūnītī. Savulaik tā piederējusi šī paša kolēģa vecmammai, kura bijusi profesionāla šuveja. “Man pašam no šujmašīnām nebija nekādas sajēgas, es zināju tikai to, ka tai jāgriežas un jāšuj. Kad man to atnesa, tā bija bries-

Viena no vecākajām šujmašīnām kolekcijā ir 1868. gada “Singer”, kura darbojas, pedāli minot ar kāju. Tā atceļojusi no Vācijas.

“Veritas” šujmašīna, kas saglabājusies no 80. gadiem. Tā ir profesionāla, mājās izmantojama šujmašīna, kas darbojas ar elektrību. Tā kā tai laikā visbiežāk šuva ar nekvalitatīvajām “Čaikām”, tad tie, kam pa blatu izdevās tikt pie “Veritas”, varēja būt laimīgi.

Jura kolekcijā ir 12 “Veritas” šujmašīnas, bet katra ar kaut ko atšķiras.

Girta Certsona foto

mīga, kā jau no šķūnīša izvilka – melna, sarūsējusi, pat krāsas nebija virsū. Es to nomazgāju, un viens onkulītis, kas darbojās ar šujmašīnām, man to saregulēja tā, lai šuj, un tad es sāku tos *čeholus* šūt,” pastāsta Juris.

Doma par kolekcionēšanu tobrīd neesot bijusi pat prātā. “Man viena bija, ar to es šuvu, un viss,” viņš atceras.

Tad gadījies aiziet ciemos pie kāda vaiņodnieka, kura sievai šuvejai mājās bijis ap desmit šujmašīnu. Aizgājis apskatīties tāpat vien, paņēmis arī savu ierīci līdzī, lai salīdzinātu. Beigās sapratis, ka kaut kas nav kārtībā ar paša šujmašīnas skanējumu. Viņš vēl smaidot uzsver, ka “gandrīz jābūt muzikālajai dzirdei, lai to saprastu”.

Tā kā pats pēc profesijas ir mehāniķis, tad, pārnākot mājās, savu šujmašīnu izārdījis un defektu atradis. “Atradu, kas tur ir, un izdomāju,

ka pie reizes vajag nokrāsot. Tā bija mana pirmā šujmašīna, un es domāju: viena man ir – paņemšu un paskatīšos tai kādas rezerves daļas.”

TIKAI ROKA JĀPIELIEK

Meklējot rezerves daļas, sapratis, cik daudz ir šujmašīnu ražotāju un modeļu – katra ierīce atšķirīga, ar saviem knifiem. Tā arī radusies interese par šujmašīnām, un, kā atzīmē Juris, pats aizraujošākais, tiekot pie jaunas šujmašīnas, ir brīdis, kad jāsaprot, kas tā vispār par tehniku – no kurienes nāk, kā darbojas utt. Piemēram, lai noskaidrotu ko vairāk par savu pirmo īpašumā iegūto šujmašīnu, meklējis līdzīgas fotogrāfijas, tiesa gan, viena ražotāja modeļi nereti esot ļoti līdzīgi, tikai nianses atšķiroties. Beigās secinājis, ka viņa kvalitatīvā “Singer” šujmašīna ražota rūpnīcā, kas atrodas

Podoļskā, Krievijā. “Citi saka, ka krievu ražotās šujmašīnas ir sliktas, bet tās ir no oriģinālām “Singer” detaļām saliktas – pulku gadu vēl varēja izmantot. Bet ir kāds stāsts par krievu šujmašīnām. Cilvēks man atdod pilnīgi jaunu, saka, tā nešuj. Es to šujmašīnu izārdīju un redzu – jā, šitā tiešām nekad mūžā nešūs, tāpēc ka tur ir smalka mehānika, atstarpitēm jābūt un tā tālāk. Kādreiz padomju laikos teica: kas ir pirmdienā vai piektdienā ražots, tas uzreiz metams ārā. Un ar šujmašīnu tā arī bija – vai nu pirmdienas, vai piektdienas ražojums,” smeļoties stāsta kolekcionārs. Viņš gan uzreiz paturpina, ka šujmašīnas detaļu pēcāk pievirpojis, ierīci saregulējis, nošūvis kādu gabaliņu, lai pārliecinātos, ka tā ir darba kārtībā, un nolīcis kolekcijā. Šādus un līdzīgus stāstus līdzī nes vairāki viņa kolekcijā esošie eksponāti.

Ģirta Cirtsona foto

“Elna” nāk no Šveices. Attēlā redzamā ir 1941. gada ražojums. Sarunvalodā tās tikušas dēvētas par “sienāžiem”. Vīrs “Elnas” redzamas bērnu šujmašīnas. “Tajās adata met diegu riņķi un cilpo tālāk. Ļoti interesants un sarežģīts mehānisms,” atzīmē kolekcionārs. Sašūto gan pēc tam esot viegli izārdīt. Šādas šujmašīnas bieži varot atrast lauku mājās.

Kad atbraucot tūristi un jautājot, kuras šujmašīnas kolekcijā ir visdārgākās vai vērtīgākās, Juris atbildot, ka šādā veidā par tām nedomā. Galvenais ir tajā, cik interesanta ir katra eksemplāra vēsture, tehnoloģija vai dizains.

Japāņu firmas “Brother” šujmašīnas ir pavisam īpašas – tajās iespējams uzstādīt vairākas programmas, ar kuru palīdzību iespējams izšūt pat nelielus sunišus vai kaķīšus. “Kā vecam radio – griez programmas un viss notiek automātiski. Sēdi un priecājies,” teic Juris.

Šis “Bernhard Stoewer” stāsts (ja ir ticams) ir pavisam interesants. “Kad vācieši kara laikā atkāpušies un bēguši projām, viņiem gribējies ēst, un reiz viņi iegājuši kādā saimniecībā. Tur saimniecei bijusi cūka, un vācieši viņai teikuši, ka atstās šujmašīnu, lai tikai atdodot cūku. Vai tā ir taisnība, es īsti nezinu,” atzīst Juris.

VISAS ŠUJMAŠĪNAS IZPIRKTAS

Pa šiem gadiem krājumā savāktas jau vairāk nekā 200 šujmašīnas. Pie kolekcionāra tās nonākušas pa dažādiem ceļiem – pirmās dabūjis tepat Vaiņodē un tās tuvējā apkārtnē no visiem, kam tās nav bijušas vajadzīgas. Tad sācis skatīties sludinājumus un meklēt jau tālāk. “Principā es visu Latviju izpirku. Zinu, ka man Latvijā ir divi konkurenti. Ja sludinājumos ir kāda smuka šujmašīna, jāņem uzreiz – ja es vienu vai divas dienas nobakstīšos un nepiezvanīšu, tad jau būs paņemta. Pēc tā saprotu, ka kāds vēl vāc, bet es šos cilvēkus nezinu – ja zinātu, labprāt aprunātos. Tūristi, kas pie manis atbrauc, saka, ka nekur citur Latvijā nekas tāds nav redzēts,” stāsta Juris.

Sākumā visām šujmašīnām braucis paķaļ pats, bet pēdējā laikā loģistika kļuvusi vienkāršāka – īpašnieks šujmašīnu iepakoj, ieliek pakomātā, un drīz vien tā jau ir Jura rokās. Šādā

veidā viņu sasniegušas vairākas arī no ārzemēm. Tālākais punkts, no kurienes šujmašīnas nākušas, ir Vācija. Lai gan kolekcijā atrodami arī japāņu ražojumi, tie līdz Latvijai un kolekcionāram atceļojuši “no rokas rokā”.

Vairākas ierīces kolekcionārs nejausi atradis izmestas, bieži vien tās bijušas netīras un slikti uzturētas, tās nācies mazgāt, restaurēt – visu Juris darījis pats savām rokām. “Tehnika man ir diezgan tuva,” viņš atzīmē, un smaidot atzīst, ka gandrīz visi viņa līdzekļi ieguldīti šujmašīnu pirkšanā un restaurēšanā. Papildus kolekcionēšanai viņš šujmašīnas arī remontē – tās viņam vedot pat no Rīgas.

Gandrīz visas kolekcijā esošās šujmašīnas ir darba kārtībā. Tās, kas izliktas apskatei, paredzētas tikai acu priekšam, taču mājās stāvēt kādas piecas, ar kurām šujot, kad ir tāda vajadzība. “Vienā ir, piemēram, melns diegs, vienā balts, citā atkal zils, lai katru reizi nav diegi jāmaina. Man vajag bikses

atšūt – vajag zilu diegu, tad šuju ar to šujmašīnu, kurā zils diegs ievērts. Man ir arī viena “Bernette”, Šveices ražojums, profesionāla mājas šujmašīna, ar to šuju spilvendrānas un citas līdzīgas lietas. Bet vispār jau šujmašīnas man ir *relaksam*. Brīvdienās, kad galva pēc dienas neslēdzas ārā, paņemu, paskrūvēju un “galva aiziet citā pasaulē,” teic Juris.

STARP ZINGERIEM UN VISU PĀRĒJO

Katrai šujmašīnai ir savs stāsts, un Juris labprāt šajos stāstos dalās ar interesentiem. Nodarbodamies ar kolekcionēšanu, viņš izpētījis ražotājus, šujmašīnu vēsturi, centies uzzināt pēc iespējas vairāk par katras atsevišķās ierīces īpatnībām, tāpēc viņa zināšanas ir tiešām bagātīgas.

Pats kolekcionārs uzsver: “Es necenšos vākt vienādas šujmašīnas, man it kā tādu nav.” Uzreiz gan nosmaida un pastāsta par divām vienādām “Pfafl” šujmašīnām. Viena no tām, kas ir gan-

drīz kā jauna, atrasta Kalētos, savukārt otra, kura atrasta citur, ir tikpat skaista, taču sarūsējusi. Jurim bijis bail to mazgāt. “Tā bieži vien nomazgā dekolus nost, un tad vairs ne pēc kā neizskatās. Labāk lai stāv, kā ir – divas vienādas šujmašīnas ar dažādiem likteņiem. Šī ideja man iepatikās.”

Liela daļa kolekcijā esošo šujmašīnu ir “Singer” ražojums. Juris zina teikt, ka tās Latvijā izsenis bijušas visizplatītākās un nākušas tieši no Vācijā esošās rūpnīcas. Sākumā “Singer” ražotne atradusies ASV, pirmā rūpnīca Eiropā izveidota Skotijā, tikai pēc tam Vācijā, vēsturiskos faktus atklāj kolekcionārs.

Interesants stāsts ir par Podolškas rūpnīcas ražojumiem. “Kad krievi sāka paši ražot, viņi rūpnīcu izveda no Vācijas un pārcēla uz Podolšku, kur tad sāka taisīt savas šujmašīnas no “Singer”. Man ir vairākas tādas šujmašīnas, uz kurām ir “Singer” nosaukums, bet krievi uzlikuši savu emblēmu virsū,

Šujot groza nevis zābaku, bet maina šūšanas virzienu – kur grib, tur brauc.

tomēr var redzēt šasijas numuru, kas bija visiem *zingeriem*. Tur priekšā ir burtiņš, un pēc tā var noteikt, kurā rūpnīcā ražots,” pastāsta Juris.

PADOMJU KOPĒTĀS TEHNOLOĢIJAS

Līdzīgi ir ar šujmašīnām “Tula” – sākumā domājis, ka to tehnoloģija un dizains ir pašu krievu izdomāts, bet beigās izrādījies, ka kopēts no vācu firmas “Zundapp”. Juris stāsta, ka nereti tās firmas, kas ražoja šujmašīnas,

nodarbojās arī ar ieroču ražošanu. Šādi specializējās arī “Tulas” rūpnīca, līdzīgi kā “Husqvarna”. Jura īpašumā nonākusi “Tula” ir 1961. gada ražojums. Savukārt krievu ražotās “Čaikas” bijušas ļoti nekvalitatīvas – varēja nopirkt jaunu, un tā nešuva nemaz. “60. gados vēl bija laba kvalitāte, bet jo tālāk uz priekšu, jo palika aizvien sliktāk, par spīti attīstībai,” atzīmē kolekcionārs.

Juris pastāsta, ka viena no iespaidīgākajām viņa kolekcijā ir zābaku šujmašīna – tās esot pašas dārgākās, maksājot ap 600–800 eiro. Parasti šīs šujmašīnas tiek dalītas klasēs pēc lieluma – lielā domāta garo zābaku šūšanai, vidējā – puszābakiem un mazākā – korpēm. Jura īpašumā ir lielākā no zābaku šujmašīnām. To atradis Liepājā, izjaucis pa daļām, salabojis un nokrāsojis, un nu tā ir viena no kolekcijas pērlēm. “Interesanti ir tas, ka šujot groza nevis zābaku, bet maina šūšanas virzienu – kur grib, tur brauc,” viņš atzīmē. ☒

■ LIGITA KUPČUS-APĒNA

Pie bērniem – ar smaīdu sejā

Darbs skolā prasa milzu enerģiju, jo ar bērniem vienmēr jābūt patiesam, ikviens skolēns prasa uzmanību, ikviens grib būt pamanīts. Turklāt mūsu uzrunātie Dienvidkurzemes novada jaunie pedagogi neslēpj, ka viņi jau iepriekš brīdināti, ka skolotāji daudz nepelna, tāpēc pirmajā vietā jābūt vēlmei izglītēt jauno paaudzi un atbalstīt bērnus, kā arī jābūt gataviem stāties klases priekšā jebkuros apstākļos.

AR TRENERA PIEREDZI SPORTA ZĀLĒ

Liepājnieks AGRIS OTAŅĶIS Zentas Mauriņas Grobiņas vidusskolas pedagogu saimei pievienojās pērn. “Mani pagājušajā vasarā uzrunāja skolas direktore Laila Roga,” viņš atklāj. Iejusties bijis viegli, pateicoties atsaucīgajiem kolēģiem un skolas vadībai. Agris vada stundas pamatskolēniem, un viņam ļoti noderot pieredze, ko ieguvis, strādājot par futbola treneri.

Agris ir dzimis un audzis Liepājā, mācījies Liepājas Valsts 1. ģimnāzijā. “Pēc vidusskolas iestājos Liepājas Universitātes studiju programmā “Sporta un deju skolotājs”. “Sports man bija svarīga dzīves sastāvdaļa jau no sešu gadu vecuma, kad sāku apmeklēt futbola treniņus,” stāsta puisis. “Kad biju maziņš, daudz gāju laukā ar vecākiem, vecvecākiem. Man ļoti patika spārdīt bumbu, ko, protams, pamanīja pieaugušie. Opis uzņēmās aizvest uz pirmajiem treniņiem. Man patika, aizrāvos tā nopietni, un tas kļuva par dzīvesveidu.”

Ar futbolu profesionāli A. Otaņķis nodarbojies līdz 22 gadu vecumam, kad galvenokārt veselības problēmu dēļ nācies karjerai likt punktu, tad arī radusies doma kļūt par treneri. Jaunos futbolistus paralēli darbam skolā viņš trenē joprojām. “Iespējams, izvēli kļūt par sporta skolotāju veicināja tas, ka mamma un sievas mamma ir skolotājas,” viņš spiež.

Gita Cersona foto

Futbola treniņus Agris sācis apmeklēt no sešu gadu vecuma un aizrāvēs tik ļoti, ka līdz 22 gadiem ar futbolu nodarbojās profesionāli. “Futbols joprojām aizņem lielu daļu manas dzīves,” viņš atzīst, “bet vispār man patīk visi sporta veidi, vienkārši futbolā mani ievirzīja, tad es to iemīlēju un nu bez tā nevaru dzīvot.”

AGRIS OTAŅĶIS

- Dzimis 1993. gada 6. oktobrī.
- Sporta skolotājs Zentas Mauriņas Grobiņas vidusskolā.
- Futbola treneris.
- Mācījies Liepājas Valsts 1. ģimnāzijā.
- Absolvējis Liepājas Universitātes studiju programmu “Sporta un deju skolotājs”.
- Precējies, ar sievu Aneti audzina nepilnu gadu veco Oliveru.
- Hobijs – futbols, makšķerēšana.
- Brīvo laiku pavadā ar ģimeni pastaigās, kopīgos izbraucienos.

Agris novērojis, ka mūsdienās bērni ļoti daudz laika pavada pie viedierīcēm. Tas arī esot lielākais izaicinājums skolotājam – panākt, lai bērni paši vēlētos piekopt veselīgu un fiziski aktīvu dzīvesveidu.

“Mans uzdevums ir viņus pārliecināt par aktīva dzīvesveida nepieciešamību, kā arī veidot interesantas, aizraujošas stundas,” pauž pedagogs. “Jauno kompetenču ieviešana man kā jaunam skolotājam ir tieši vieglāka, jo neesmu strādājis ar iepriekšējām izglītības programmām, līdz ar to man nav jāmaina darba metodes, varu tikai salīdzināt ar laiku, kad pats biju skolnieks.”

Vaicāts, kas sniedz lielāko gandarījumu pedagoga darbā, A. Otaņķis teic, ka bērnu aktīva iesaistīšanās stundās. “Arī pozitīvās emocijas, ko redzu skolēnu sejās sporta stundās. Personīgi man tā ir vislielākā motivācija strādāt,” viņš piebilst. Jaunais sporta skolotājs stundas cenšoties saplānot tā, lai bērniem būtu interesanti, tāpēc arī ar disciplīnu nekādu problēmu nav. Viņš novērojis, ka bērni paši ir ieinteresēti aktīvi piedalīties.

Gita Cersona foto

Agris Otaņķis vada sporta stundu 4.c klasei, kas piedalās projektā “Sporto visa klase”. Zentas Mauriņas Grobiņas vidusskolas direktore Laila Roga par skolotāju saka: “Agrim ļoti svarīgs ir skolēns, ne tikai viņa fiziskā varēšana, bet arī bērna veselība, emocionālais noskaņojums, situācija ģimenē, klasē, spēja sadarboties, komunicēt, bērna intereses, vajadzības un to pielietojums dzīvē. Skolotājs ir ļoti labi sagatavots pedagogiski un profesionāli, jo spēj atrast katram bērnam pieeju ar dažādām daudzveidīgām metodēm, tādējādi veicinot izaugsmes dinamiku. Katrā neveiksmē tiek parādīts tālākais izaugsmes, attīstības ceļš. Agris kā kolēģis ir sirsnīgs, atbalstošs, izpalīdzīgs, komunikabls, ar patīkamu humoru, kas veicina pozitīvu komunikāciju.”

ATGRIEŽAS SAVĀ SKOLĀ

Egona Ziverta foto

Dzērvē pamatskolā rit skolotājas Megijas Krieviņas pirmais mācību gads šajā profesijā. “Es vēl taustos, jautāju kolēģiem, ja ko nezinu,” viņa neslēpj un ir ļoti pateicīga par padomiem un palīdzību. Strādāt mazā lauku skoliņā viņai patīk. “Attiecības veidojas personiskākas. Tāda lielāka, paplašināta ģimene,” Megija salīdzina.

“Es vienmēr esmu baidījiesies strādāt pamatskolā, kādreiz šķita, ka tas ir biedējošākais, kas var būt. Studējot domāju, ka iešu uz bērnudārzu vai kur citur, tikai ne uz pamatskolu. Bet nav nemaz tik traki!” pēc teju nostrādāta mācību gada par mūzikas skolotāju Dzērvē pamatskolā smaīdot saka MEGIJA KRIEVIŅA. Viņa atzīst, ka patīk strādāt mazā lauku skoliņā. Turklāt tā ir izglītības iestāde, kuru savulaik pati absolvējusi, jo ir vietējā, uzaugusi Cīravas pagastā.

“Skolā ir daudz pedagogu no mana laika, liela daļa, pie kuriem pati mācījos,” Megija saka par kolektīvu, kuram ir piederīga kopš pērnā gada septembra. Taču tas it nemaz nemulsinot. Nu varot skatīt skolas dzīvi no otras puses. “Es īstenībā gaidu, kad beigsies šis mācību gads, bet tādā ziņā, ka gribu iziet cauri visai programmai, lai nākamgad ar to varētu strādāt vēl labāk.”

Megijai no laika, kad pati šeit mācījās, atmiņā ir kāda epizode, kas sasauca ar to, kā iegrozījies viņas dzīve: “12 gadu vecumā jau zināju, ka gribu tālāk iet mācīties mūziku, gribu būt mūzikas skolotāja. Es vienkārši jutu, ka varētu to darīt. To pateicu arī savai mūzikas skolotājai, un viņa atbildēja: “Es iešu pensijā, un tad tu nāksi manā vietā.” Un tieši tā arī notika! Viņa man piezvanīja un jautāja, vai gribētu nākt viņas vietā.” Vai skolotāja šo epizodi vēl atceras, Megija nezina, bet viņai tā spilgti iegulusies atmiņā.

MEGIJA KRIEVIŅA

- Dzimusi 1994. gada 26. septembrī.
- Mūzikas skolotāja Dzērves pamatskolā un Liepājas PII “Liepiņa” filiālē “Ķipars”.
- Mācījusies Dzērves pamatskolā, Liepājas Emiļa Melngaiļa Mūzikas vidusskolā.
- Absolvējusi Liepājas Universitātes bakalaura studiju programmu “Mūzikas skolotājs”.
- Izveidojusi IK “BeeMusic”.
- Precējusies, ar vīru Mārtiņu audzina divas meitiņas – Katrīnu (6 gadi) un Henrieti (2 gadi).

Megijas skolēni ir vecumā no 7 līdz 15 gadiem, tātad – visas klases. Viņai ir arī audzināmie – sestie. “Es joprojām mācos viņus audzināt,” atzīst jaunā skolotāja un priecājas, ka viņai ar bērnu vecākiem ir izveidojies labs kontakts: “Cenšamies bērnus pēc iespējas vairāk saliedēt, lai viņi justos kā komanda. Šajā vecumposmā aktuālas ir savstarpējās attiecības, savas vietas meklēšana dzīvē, arī starp vienaudžiem.”

M. Krieviņai patīk darbs ar cilvēkiem, patīk būt par skolotāju. Viņa ļoti labi apzinās, ka skolotājs ietekmē bērna dzīvi skolā un ka tā ir liela atbildība. “Man ir ļoti svarīgi, lai skolā bērns justos labi,” uzsver Megija, “un mēs, skolotāji, varam darīt tā, lai viņš justos šeit labi. Pedagoģam ir liela vara – viņš var sagraut, bet var arī iegriezt audzēkņa dzīvi pareizos ceļos, mazliet pamainīt viņa redzējumu. Labs skolotājs var būt atbalsts grūtā brīdī. Ir jauki būt daļiņai no bērna dzīves, tādai daļiņai, kas var kaut ko ietekmēt.” Megija atceras, ka Aizputes Mūzikas skolā, kur mācījās klavierspēli, viņai bijusi ļoti laba skolotāja: “Varētu pat teikt, ka tieši viņas dēļ es izlēmu mācīties par skolotāju. Man klavierstundas ļoti patika, es daudz smējos, bija vienkārši patīkami to darīt. Astoņus gadus spēlēju klavieres. Man arī tajā laikā patika komponēt dziesmas.”

Kad studējusi, nākamie skolotāji jau brīdināti, ka lielu naudu šajā profesijā nenopelnīs, atklāj Megija. “Es biju tam gatava, ka nebūs augsti apmaksāts darbs. Nauda man nav primārā, es vienkārši vēlos to darīt. Kad biju mazs bērns, sēdināju rindā savas rotaļlietas, liku tām atzīmes, vērtēju, ko māc, ko nemāc, tā ka skološana mani ir aizrāvusi jau no mazām dienām. Mana mamma arī pēc izglītības ir pirmsskolas skolotāja, bet patlaban strādā pamatskolā par skolotāja palīgu.”

Egona Zivert foto

Klavierspēli Megija Krieviņa apguva Aizputes Mūzikas skolā. “Protams, bija lūzuma punkti, kad vairs nevēlējās spēlēt, bet vecāki neļāva iesākt pamest. Bija stingri noteikumi – ja es neiešu mūzikas skolā, tad arī uz dejām nevarēšu iet,” viņa smaidot pastāsta. Un nu mūzika un klavieres ir Megijas neatņemama dzīves sastāvdaļa.

M. Krieviņa no pienākumiem nebaidās – paralēli darbam Dzērves skolā viņa ir mūzikas skolotāja pirmsskolas izglītības iestādes “Liepiņa” filiālē “Ķipars” Liepājā. Studējot Liepājas Universitātē, viņa izveidoja bēbišu skoliņu “BeeMusic”, kur attīstīja mūzikas iemaņas maziem bērniem kopā ar vecākiem. Pārceļoties no Liepājas uz Cīravas pagastu, skoliņa tika slēgta, taču Megija plāno nākotnē to atkal atvērt. ☒

■ ANDA PŪCE

“Mamma, lūdzu, uztaisi kā skolā!”

Latvijas Diētas un uztura speciālistu pirmo reizi sarīkotajā konkursā skolu ēdinātājiem šogad noskaidrojās, ka prasmīgākās, atbildīgākās un radošākās pavārītes saimnieko tieši Zentas Mauriņas Grobiņas vidusskolā. “Pie mums vienmēr ir gardas pusdienas,” bez liekuļošanas apgalvo skolas saime, bet ēdināšanas bloka vadītāja Vineta Asne neslēpj, ka tas ir rūpīga un mērķtiecīga darba rezultāts, kur svarīga ir visu iesaistīto izpratne.

Pievēršot uzmanību bērnu maltiņu kvalitātei skolās, speciālisti iesniegtas ēdienkartes vērtēja pēc vairākiem kritērijiem – vai tās ir daudzveidīgas, vai pēc iespējas vairāk ir izmantoti vietējie un sezonālie produkti, cik daudz cukura un sāls ir ēdienos, kā arī tika vērtēts pavāru radošums.

Grobiņnieku uzvara konkursā reizē bija un arī nebija pārsteigums, uzzinot par galveno balvu, atzina skolas un pašvaldības pārstāvji. Skolas direktore neslēpj, ka ēdnīcas darbinieki vienmēr ir atsaucīgi un ņem vērā gan pašu skolēnu domas, gan sadarbojas ar medmāsu un konsultējas ar vecākiem, plānojot pusdienu ēdienkarti. Un rezultāts ir ēdieni, kas garšo kā pieaugušajiem, tā bērniem. Dīvos pusdienu starpbrīžos skolas ēdnīcā maltīti ietur gandrīz visa skola. Pavārītes priecājas, ka vairums bērnu izvēlas pusdienot skolā, nevis metas pēc uzkodām uz tuvākajiem veikaliem. Kāda grobiņniece pat jokojoši sūkstījās, ka viņas bērni brīvdienās prasot, lai mamma pagatavo kaut ko tikpat gardu kā skolā.

V. Asne saka, ka paēdināt bērnus veselīgi, pēc visiem normatīviem nav grūti, ja ir laba sadarbība ar vietējiem ražotājiem, ja ir pieejami vietējie, sezonālie produkti, ja ir pārejo partneru izpratne par to, cik svarīgi bērniem ir ēst veselīgi. “Kad bērni pierod ēst ne tik sāļu un saldu ēdienu, viņi tādu nemaz vairs nevēlas. Viņi

Foto no Dienvidkurzemes pašvaldības arhīva

LAŠA ZUPA SVĒTKIEM

Vispirms no svaiga laša izvāra buljonu. Lai tas sanāktu gards, liek klāt garšvielas kā klasiskam buljonam. Tad izņem zivi un to sadala mazos gabaliņos, lai vēlāk pievienotu zupai. Buljonā liek kubiņos sagrieztus burkānus, kartupeļus, noteikti zaļos zirņiņus – saldētus vai svaigus.

Tad ir laiks pievienot garneles un novārītā laša gabaliņus.

Klāt kausēto sieru un dažādus zaļumus, ko beigās uzkaisa.

Šī zupa noteikti derēs garākām brīvdienām vai svētku maltītei.

sajūt citas garšas. Pat tad, ja kādreiz mājās šis ēdiens ir citādāks, bērns jūt starpību,” novērojuši V. Asne.

Kad aicinām atklāt, kas skolēniem garšo vislabāk, viņa uzreiz nosauc makaronus ar sieru, kas klasiski ir bērnu iecienītais ēdiens, bet, kad lūdzam atklāt pašas meistartīki, ko pavāre labprāt pasniedz savai ģimenei, viņa mazliet apmuls, jo tādu ēdienu esot tiešām daudz. “Vispār mēs esam gardēži, un es patiešām daudz ko gatavoju. Mums steiki garšo – laša vai brieža gaļas ir topā. Tad vēl cepam picas no pašu gatavotas mīklas un sastāvdaļām, kas iecienītas, un sanāk labāk nekā vienā otrā restorānā,” V. Asne palepojas. Tāpat ģimenei patīkot ceļot un iepazīt dažādu tautu virtuves – armenņu, itāļu, citu valstu. Un vēl viņa saka: “Maīzi sen cepam mājās paši, veikalā bērni tikai retu reizi nopērk, ja viņiem tostermaizes sakārojas.” Arī zupas esot ļoti iecienītas – kā uz ugunskuŗa vārīta soļanka vai zivju zupa, tā svētkos galda celtā laša zupa ar garneļiem. ☒

Kur kuršu zobens, kristāmā cepurīte un Meierovica dzimtās mājas

“Ja godīgi, man nebija nekādas pieredzes, bet jau tad, kad šo namu vēl tikai atjaunoja, es bieži nācu uz šejieni un zināju, ka te būs mana vieta,” smaidot atzīst **REINIS BAHS**. Tā arī notika, jo drīz vien Durbes tālaika pašvaldības vadītājs Andrejs Radzevičs viņu uzrunāja kļūt par senlietu krātuves vadītāju.

Egona Ziverts foto

PIRMS NOGRAUT, PASAUCA PASKATĪTIES

Jau domes priekšsēdētāja Ulda Strazda laikā pašvaldības deputāti lēma, ka Durbē būtu nepieciešams izveidot muzeju, bija arī iecere, ka tam vajadzētu būt akreditētam. Savāktie materiāli, vēstures liecību daudzums ir pietiekams, taču ir kāda būtiska prasība, kas liedz šo ieceri īstenot. Akreditētam muzejam jāievēro vesela rinda birokrātisku priekšrakstu, dažādi noteikumi, un, galvenais, tajā jābūt atbilstošam darbinieku slodžu skaitam un vēl vairākiem nosacījumiem, ko Durbes senlietu krātuvē nebija iespējams īstenot agrāk un nav iespējams arī šobrīd. Ēku Raiņa ielā 17, kur glabājas daudzas interesantas Durbes un tās apkārtnes vēstures liecības, atjaunoja 2012. gadā. Precīzāk – uzcēla jaunu vecās mājas kopiju.

Reinis Bahs rāda cara laika šellaka skaņuplati “Syrena Grand Record”, kas ražota Krievijā pagājušā gadsimta sākumā, pirms Pirmā pasaules kara. Valsi “Dzirnavas mežā” ieskaņojis kāda grenadieru pulka orķestris. Uzlikta uz atskaņotāja, tā joprojām skan lieliski. Pie sienas 1985. gadā radītā Skaidrites Elksnītes glezna.

REINIS BAHS

- Durbes vēstures zinātnājs, senlietu krātuves vadītājs.
- Dzimis 1948. gadā Vaiņodes pusē, Bātā.
- Latvijas Universitātē studējis vācu filoloģiju.
- Visvairāk darba gadu pavadījis DALP 5. vidusskolā, strādājot par vācu valodas skolotāju un direktora vietnieku mācību darbā.
- Bijis vācu valodas lektors Liepājas Pedagoģijas akadēmijā.
- Precējies ar savu studiju biedreni Sarmīti.
- Abi jau 48 gadus par savām mājām sauc Durbi.

Tas varēja notikt, pateicoties Eiropas Savienības fondu un Durbes pašvaldības līdzfinansējumam.

Taču kāpēc tieši Reinim Baham piedāvāja krātuves vadītāja vietu? Vietējie zināja viņa patieso interesi par dažādām vēstures liecībām. Kad pirms 20 gadiem Durbē grasījās nojaukt pagājušā gadsimta 30. gados celto namu, kurā savulaik bija dzīvojusi skolotāja Olga Audriņa, pirms nograušanas tieši R. Baham atļāva izpētīt namā atstāto mantojumu un izvēlēties, kas no tā būtu noderīgs toposajai senlietu krātuvei. Liela daļa no tur atlasītajām lietām tagad ir muzeja, kā to sauc paši durbenieki, krājumos.

IEDVESMOJA STĀSTI

Kad un kāpēc Baha kungam bez vācu literatūras un kultūras radās interese arī par vēsturi? Visticamāk, tā radusies jau bērnībā, klausoties vecmammam Minnas Ziemeles stāstos.

Egona Ziverts foto

Viņa savulaik kalpojusi par dienestmeitu pie baroniem. Augusi Embūtes pusē, trīs ziemas skolā gājusi, bet vēlāk kļuvusi par jaunsaimnieci. Viņa pratusi ļoti interesanti stāstīt, arī par cara laikos pieredzēto.

“Kad sāku nopietnāk ieinteresēties par Durbes vēsturi, visvairāk mani pārsteidza tieši intelektuālā mantojuma slānis,” atzīst R. Bahs, “no šejienes cēlušies, te dzīvojuši daudzi izglītoti un apbrīnojami darbīgi cilvēki.” Piemēram, Liepājas birģermeistars Alberts Volgemūts (1845–1914), šajā amatā pēdējais vācietis pēc tautības, dzimis Durbē. Un kur tad vēl Kronvalda Atis, dārznieks Šīmanis Klēvers, profesors Jēkabs Alksnis, kuru vecāki kā pirmo latvieti 19. gadsimta beigās aizsūtīja studēt uz Tērbatu. Īpaši izceļams Zigfrīds Anna Meierovics – Latvijas pirmais ārlietu ministrs. Ekspozīcijā skatāmas tikai viņa fotogrāfijas. Vienā no tām, kas palielināta no kādā laikrakstā publicēta foto, Z. A. Meierovics ar sievu Annu redzami stāvam Priediena kapsētā pie mātes kapa. Fotogrāfija uzņemta gadu pirms Z. A. Meierovica nāves 1925. gadā. Nams, kurā tagad atrodas senlietu krātuve, 19. gadsimta vidū tika speciāli uzcelts, lai tajā ierīkotu doktorātu un dzīves vietu ārstam. Apkārtnes muižnieki bija nolēmuši uzturēt ārstu, kas būtu viņu dakteris un par samaksu ārstētu arī citus sirdzējus. Doktorātā 28 gadu vecumā sāka strādāt turīga Kuldīgas tirgotāja dēls Haims Meierovics. Ciemodamies Bordeliusa pilī Līgutos, viņš ieskatījās lielkungu bērnu inteligentajā mājiskolotājā, latvietē Annā Filholdē. Lai varētu apprecēt iecerēto, jaunais ārsts no Mozus ticības pat pārgāja luterticībā, kas ļoti nepatika Haima vecākiem. Viņi ar notikušo nespēja samierināties un dēlu izstūma no ģimenes, pēc senas paražas sarīkojot savam dēlam bērnu mielastam līdzīgu rituālu. Pāris apprecējās 1885. gada 22. decembrī Līgutu pilī, taču laime nebija ilga. 1887. gada 24. janvārī (pēc vecā stila) Meieroviciem piedzima dēls Zigfrīds Anna, bet pēc divām nedēļām nomira jaundzimušā māte. Viņu apbedīja 9. februārī (pēc vecā stila). Pēc mīļotās sievas zaudējuma ārsts saslima ar garīgu kaiti un nonāca garīgi slimo patversmē.

“Šis senais kuršu zobens, iespējams, izmantots Durbes kaujā 1260. gadā vai arī bijis tā laika liecinieks,” norāda R. Bahs. Kurši zobenus kaluši paši, bet apdares daļas ievestas no Eiropas zemēm.

Savukārt tēvs Juris Bahs dalījies ar fantastiskiem stāstiem par mācību laiku Rubas pagasta Rozas skolā un Jelgavas Skolotāju institūtā, atminējies kara gaitas leģionā un ogļu raktuvēs Vorkutā. Šie stāsti bieži vien bijuši groteski, traģiski, smieklīgi un vienlaikus iztēli rosinoši. “Esmu ļoti pateicīgs gan tēvam un mammai Līlijai, gan vecmammai, jo viņi atklāja pilnīgi visu, ko piedzīvojuši, dažādām varām mainoties. Viss tika saukts istajos vārdos, neko neslēpjot, tikai dažreiz piesakot, lai dzirdēto nestāstu tālāk skolā,” atceras krātuves vadītājs. Reiz pat Reinis, būdams tikai 12 gadus vecs, kopā ar vēstures zinātajiem Pēteri Stepīnu, Pēteri Čacku un tēvu devušies meklēt senu latviešu pilskalnu. Pie Vaiņodes Vecpakuļu mežā to atraduši pēc zīmīgām egļu galotnēm pie horizonta līnijas. Par Durbes vēsturi savulaik daudz stāstījis vietējais iedzīvotājs Žanis Augusts Krūmiņš. Tā, paturot prātā dzirdēto un lasot materiālus par senajiem laikiem, vēstures izziņāšana kļuvusi par mīlu hobiiju. Paliekoša vērtība – Reiņa Baha sarakstītā un 2018. gadā izdota grāmata “Durbes stāsti”, kurā apkopoti vēstījumi par daudziem nezināmo, bet patiesībā tik bagāto Durbes vēsturi. Senlietu krātuves vadītājs ir pateicīgs visiem durbeniekiem un pārējiem, kas ar saviem dāvinājumiem papildinājuši un turpina papildināt krājumu.

PILNS OTRAIS STĀVS

Kad atvēra senlietu krātuves namu un R. Bahs sāka iekārtot ekspozīciju, ko apmeklētāji tagad var apskatīt, aizsākās ļoti veiksmīga sadarbība ar Durbes kultūras nama vadītāju Dairu Veilandī. Pats pirmais pasākums atjaunotajā namā bija Abolu svētki, un drīz vien pēc tiem senlietu krātuve sāka pildīties ar dažādām vēsturiskām lietām. Durbenieki, uzzinājuši, ka šāda vieta ir, nesuši un atdāvinājuši daudzus senus priekšmetus, fotogrāfijas.

Kas veido krājumu? Visu nav iespējams uzskaitīt, jo te atrodamas senas, retas grāmatas, mēbeles, trauki, austas, aditas un tamborētas lietas, apģērbi, seni zobenī, ieroči un to fragmenti, fotogrāfijas un daudz kas cits. Tas, kas

Simanis Klēvers pamatoti dēvējams par Latvijas dārzu tēvu, un šis izglītotais un jau pazīstamais dārznieks 1877. gadā Durbē iemantoja divas mājas, zemi un sāka saimniekot. Pirms tam, strādājot par dārznieku Kalētu muižā, S. Klēvers sarakstīja savu pirmo grāmatu par dārzkopību “Mazais sakņu dārznieks” un tādējādi kļuva par pirmo latviešu dārzkopības grāmatas autoru. 1872. gadā tika izdota otrā grāmata “Mazais ābolu dārznieks”. Jau 19. gadsimta nogalē viņš izveidoja modernu uzņēmumu – pēc īpaši izveidota kataloga ikviens Kurzemē varēja pasūtīt un pēc tam iegādāties izvēlēto ābeļu vai citu augļu koku šķirņu stādus, kā arī sēklas. Pasūtījums tika piegādāts ar pasta starpniecību. Durbes muzejā var apskatīt 1890. gadā izdoto dārznieka grāmatu “Baltijas dārza draugs”, kuru R. Baham uzdāvinājis Dienvidkurzemes novada deputāts un Durbes muzeja atbalstītājs Gundars Sisenis. Grāmatā bez teksta ir 144 zīmējumi un pat divu dārzu skices.

“Praktiska pavārgrāmata vāciešiem Amerikā” un pusdienu šķīvis atvesti no Amerikas pagājušā gadsimta 20. gados. Uz tālo zemi pirmajā emigrācijas vilnī bija devusies kāda durbenieku ģimene, tur nopirkts šis izdevums, lai mājasmāte varētu gatavot ēdienus, kas tuvi latviešu, nevis amerikāņu gaumei. Kā zināms, vācu tautas ēdienos ir daudz līdzību gan izmantotajos produktos, gan garšās. Grāmata izdota vācu valodā, tāpēc durbenieki šo valodu zinājuši.

nav izlikts ekspozīcijas telpās pirmajā stāvā, glabājas otrajā stāvā. Tur atrodas ļoti daudz interesantu priekšmetu, kaut vai Latvijas telefonu grāmatas no 1938. un 1940. gada, kalendāri no 20. gadu sākuma, senī radioaparāti un gultas, gatavotas 19. gadsimta beigās. Pašvaldībai atvēlot finansējumu, senlietu krātuve

varēja nopirkt priekšmetu apskatei paredzētas vitrīnas un skapi dokumentiem. Vēstures liecību saglabāšanā un izpētē R. Baha devums ir nenovērtējams arī viņa labo vācu valodas prasmju dēļ, jo, kā zināms, senatnē Latvijas teritorijā lielākā daļa ar roku rakstīto un iespiesto darbu bija vācu valodā.

Egona Ziverta foto

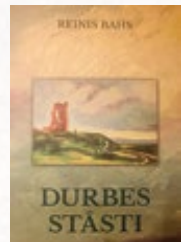
Pūra lāde, uz kuras ir uzraksts “1835”, līdz muzejam mērojuši pavisam īsu ceļu gabaliņu. Tā glabājusies ēkas bēniņos turpat, Durbē, Raiņa ielas pretējā pusē. Tikai tad, kad saimnieks mājai mainīja jumtu, lielo lādi, to neizjaucot, no bēniņiem varēja izcelt ārā, jo durvis pārvietošanai bijušas par šaurām. Pa kreisi uz lādes vairāk nekā 100 gadu veca sega no Rucavas, kas piederēja Jāņa Vārnas ģimenei un bija līdzīgs izsūtījumā uz Sibīriju. Kad ģimene atgriezās, tā vairs nevarēja atgūt savas mājas Rucavā un jaunu dzīvesvietu atrada Liegās. Pa labi krāsaina sega, kas piederēja Durbes amatnieka Gūtmaņa ģimenei un austa 30. gados. Uz lādes vāka uzlikts (attēlā nav redzams) maiss, kas piederējis Kārlim Gūtmanim. Kad maiss piebērts pilns ar graudiem, tas svēris līdz 150 kg, un viens cilvēks tādu nešļavu knapi varēja pakustināt.

Tā kā Durbe kopš senatnes uzskatīta par vācu miestu, tad tur dzīvojošām latviešu sievietēm ilgi nav bijis sava tautas tērpa. 1935. gadā durbenieces sadomājušas, ka viņām tomēr vajag tādu tērpu, jo pat ministru sievietēm tādi bijuši. Sarunājušas un aizbraukušas uz Rīgas vēstures muzeju, kur atradušas vecu auduma paraugu no bijušā Raibenieku pagasta. Stāsts vēsta, ka sievas, senatnē audumu aužot, esot spriedušas: “Tadaiķu brunčos ir sarkana svītra, Vecpili arī. Mums sarkanās svītras nebūs!” Tā nu Durbes tautas tērpa svītras ir dzeltenā, zaļā, zilā un melnā krāsā. Izliktais tautas tērps savulaik piederējis kādreizējā O. Kalpaka vienības karavīra, vēlāk dārznieka Kristapa Lejas kundzei. 1944. gadā viņa aizbraukusi uz Vāciju, 1950. gadā uz Ameriku, mūža nogali pavadījusi Kanādā. Lejas kundzes meita, kas dzimusi 1924. gadā, vēl ir dzīva, un pirms gadiem 15 viņa šo tērpu atsūtīja un uzdāvināja Durbei. Pie tērpa piestiprināta sena, autentiska derību sakta, ko savā dārzā Durbē atradusi Lauma Bauere.

“Šis smagais šķīvis patiesībā ir pats, pats pirmais eksponāts no laika, kad ne man, ne kādam citam pat prātā vēl nebija, ka kādreiz Durbē būs senlietu krātuve,” no skapja izceļot baltu, smagu šķīvi, kura aizmugurē redzams Trešā Reiņa ģerbonis ar ērgli, atklāj R. Bahs. To viņš paņēmis no konteinerā, kas atradies pie daudzdzīvokļu mājas, kurā dzīvojis. Tajā pašā namā dzīvojusi arī ilggadējā izpildkomitejas priekšsēdētāja Anna Alfredovna Martinova, kas mazpilsētā ieradies 1949. gadā ar zem brunčiem paslēptu revolveri. Viņas uzdevums bija celt un stiprināt padomju varu. Gadiem ejot, vietējie viņu sākuši dēvēt gan par Durbes mammu, gan par plīnšu sievu – viņas komunistiskās pārliecības dēļ, ko viņa neatlaidīgi un nenogurstoši centusies īstenot. Sieviete bijusi labdabīgi noskaņota un nevienam vietējo tīšuprāt nav pazudinājusi. Līdztekus celšanas un stiprināšanas darbiem labprāt no graņonkas dzērusi tīru šnabi. Komuniste latviski runājusi gaužām slikti, vairāk sazinājusies krieviski. Kad Anna Alfredovna 1992. gadā kā vecs un nevarīgs cilvēks nomirusi, viņas dzīvoklis iztīrīts un daļa mantu izmestas konteinerā. R. Bahs gājis tam garām, un viņa uzmanību piesaistījis lielais, baltais šķīvis, kas lepnīgi gozējies pašā konteinerā augšpusē. Liels bijis pārsteigums, uz tā ieraugot emblēmu ar kāšķrustu un gadskaitli 1942. Acīmredzot pārliecinātā padomju varas cēlāja trūcīgajā pēckara laikā šo trauku nebija smādējusi, neraugoties uz tā izcelsmi. R. Bahs paņēmis šķīvi no konteinerā un aiznesis uz savu pagrabu, kur tas nogulējies gadus divdesmit, līdz, sasniedzis 80 gadu vecumu, kļuvis par senlietu krātuves eksponātu. Vēl ir arī kafijas krūzītes ar līdzīgu Trešā Reiņa emblēmu, un šo krūzīšu dizains ir gandrīz tāds pats kā daudzās kafejnīcās mūsdienās.

Kā Durbe radusies

Durbes vārds rakstos pirmo reizi minēts 1230. gadā, un toreiz pieminēta terra durpis – Durbes ezera zeme, teritorija ap Durbes ezeru, kur bija iedzīvotāju apmetnes. Latīniskais nosaukums liek domāt, ka Durbes ezers tolaik saukts Durbis. (...) Laikā, kad vēl nebija dzelzceļa, Durbei cauri veda svarīgs satiksmes ceļš. Pa to brauca karieses un ceļojumu rati ar augstiem kungiem uz Kurzemes hercogistes (vēlāk Kurzemes guberņas) galvaspilsētu Jēlgavu.

1826. gadā Durbē dzīvojušas 120 vīriešu kārtas un 140 sieviešu kārtas personas, no tām 7 vīriešu kārtas un 8 sieviešu kārtas ebreji. Pārējie vācieši, kas nodarbojās ar tirdzniecību un viesu apkalpošanas biznesu, amatniecību un lauksaimniecību. 27 mājas, no tām viena mūra māja, un divi krogi. Luteriskās draudzes baznīca ir mūrēta, tajā kalpo divi mācītāji, vācu un latviešu. Jāatzīmē, ka arī latviešu mācītāji toreiz bija vācu tautības. Ir viena labdarības iestāde: nabagmāja. (...) Lai iztiktu, Durbes miesta iedzīvotāji blakus savai nodarbei (amatam) kopa arī dārzus un turēja lopus.

1960. gadā par Durbi lasāmas ziņas, ka ir ērta satiksme ar Liepāju, iedzīvotāji nodarbojas ar dārzkopību, sakņkopību, piensaimniecību. Pilsētā turētas ap 80 govīm. Minēti uzņēmumi: vilnas kārstuve, mehāniskās darbnīcas, kalēja darbnīca, vējdzirnavas, maizes ceptuve. Durbē bija slimnīca ar vairākiem ārstiem un aptieka. Vēsturiskajā Kronvalda namā, kur senāk bija skola, tad pilsētas valde, darbojās kultūras nams, kas 1961. gadā pārcēlās uz jaunuzcelto ēku. Pilsētā bija vidusskola, Līgutos – bērnu nams, bet Padonē – septiņgadīgā skola. Raiņa ielā 19 atradās izpildkomiteja, blakus tai viesnīca ar ēdnicu un iebraucamo sētu. Bija partīkas, rūpniecības un saimniecības preču veikali un grāmatnīca. Darbojās 1943. gadā uzceltā pirts.

Dārzkopis Sīmanis Klēvers

Sīmanis Klēvers dzimis 1834. gadā Kalētos, saimnieka ģimenē, jaunībā apguvis dārzkopību Kalētu muižā pašas lielmātes (baroneses) vadībā. (...) Savu tālāko izglītību dārzkopībā guva Rīgā pie vācu dārznieka Šreibera Žasulaukā. (...) Apprecējās ar Jūliju Peko, turīgu vecāku meitu, kuriem piederēja neliela muiža Grobiņas pusē un namī Durbē. Piedzima dēls Frīdrihs Kārlis. 1878. gadā S. Klēvers iekārtoja savu dārzkopību Durbē: ierīkoja kokskolu (koku stādu audzētavu) un augļu dārzu, kur iestādīja 50 ābeļu, 50 bumbieru, 20 plūmju un 20 ķiršu šķirņu stādus, lai noskaidrotu, kuras šķirnes vietējiem apstākļiem vispiemērotākās. S. Klēvers pavairoja un pārbaudīja jaunākās ārzemju šķirnes, kokskolu reklamēja latviešu un vācvalodīgās avīzēs. Savus novērojumus, pieredzi un padomus viņš čakli publicēja presē. (...) 1889. gadā Jēlgavā dārznieks bija starp dārzkopības izstādes laureātiem un saņēma goda diplomu par savām izstādītajām 37 ābolu un 12 bumbieru šķirnēm. S. Klēvers bija Krievijas Ķeizarišķās dārzkopības biedrības Rīgas nodaļas goda biedrs. Sabiedriski rosīgs, dziedāja korī, sacerēja dziesmu vārdus. Kādu laiku vēl pirms pilsētas tiesību piešķiršanas viņš bija Durbes miesta priekšnieks. (...) Dēls Frīdrihs Kārlis izstudēja mežkopību Pēterburgā un neatkarīgajā Latvijā ieņēma svarīgu amatu mežsaimniecībā. S. Klēvers miris 1922. gadā un apbedīts Durbes Priediena kapos.

Bordēlu dzimta

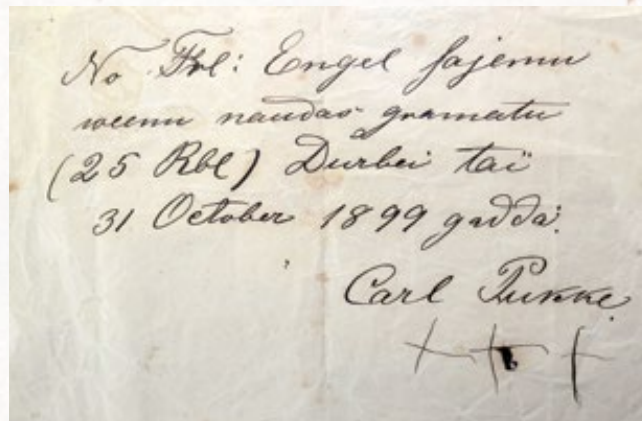
Plašā un sazarotā Bordēlu dzimta 18. gadsimtā bija veiksmīgi tirgotāji Liepājā. (...) 1799. gadā Hermanis Frīdrihs Johans Bordēls nopirka Līgutu, Dižlāņu un Lekstu muižas. 1800. gadā ķeizars Francis Jozefs II Vīnē viņu iecēla dižciltīgo kārtā un piešķīra uzvārdu fon Bordeliuss. (...) Bordeliusi pārdeva veikalus Liepājā, atstājot dažus namus, iegādājās krogu Durbē un veselu rindu muižu: Nīgrandi, Ilmāju, Padoni, Laidus, Oktī, Brocēnus, Cieceri, Kalnmuižu. (...) Bordeliusiem piederējusi arī Mazdurbes muižele, no kuras mūsdienās vēl saglabājusies kalpu māja ar četriem vienistabas dzīvokļiem un lielu mantelškursteni vidū (Aizputes ielā 5). Tās robežās ietilpa arī tagadējais centra skvērs. 1878. gadā Bordeliuss atvēlēja nelielu zemes gabalu pašā Aizputes un Jēlgavas ielas stūrī Durbes pilsētai ugunsdzēsēji špricnamēla (namiņš inventāram) celšanai. Kopā ar vairākiem citiem muižniekiem Bordeliusi uzturēja arī doktorātu. (...) Līgutu muižas ēkas Bordeliusi celuši pēc 1800. gada, virs kādas pagraba ieejas saglabājies gadskaitlis – 1825. Projekts tā arī laika gaitā nav pilnībā realizēts, uzbūvēts tikai viens ēkas spārns uz ezera pusi. (...) Arhitektoniski ēka cieta 20. gadsimta sešdesmitajos gados, kad tur izbūvēja dzīvokļus. Bordeliusu senči apbedīti Priediena kapos atsevišķā uzkalnā, kur blakus atrodas Durbes aptiekas dibinātāja Reimera dzimtas apbedījumi un ārsta Kemlera kaps. Pirms dažiem gadiem Joans fon Bordeliuss, pēdējā Līgutu īpašnieka mazdēls, ar metāldetektoru atrada zemē icaugušo krusta fragmentu no Hermana Frīdriha Joana un Margaretes Sofijas apbedījuma. Viņi bija pirmie Bordeliusi Līgutos. Dunalkas kalējmeistars Vilis Dračnieks senā krusta daļu iestrādājis stilizētā krustā.

Ar brokāta diegiem izšūtā cepurīte pēdējo reizi kristāmam bērniņam galvā bijusi 1938. gadā Sv. Trīsvienības katedrālē Liepājā. Cepurīte piederējusi Bordeliusu dzimtai un galvā likta daudziem šīs dzimtas kristāmiem mazuļiem.

Durbes senlietu krātuvē glabājas 1739. gadā iespiesta Bībele latviešu valodā, kurai ir nevis tikai tradicionālās divas daļas, bet vēl arī Apokrifa, kurā apkopota Judītes grāmata, Zālamana gudrības grāmata, Tobijas grāmata, Zīraka gudrības grāmata un vēl citas.

Egona Ziverts foto

Ar Engela jaunkundzes roku latviešu valodā 1899. gada 31. oktobrī rakstīta parādzīme par to, ka viņa durbeniekam Kārlim Puķem aizdevusi 25 rubļus. Tā kā K. Puķe bija analfabēts, viņš parakstījies, uzvelkot trīs krustiņus, pie otrā vēl pamanoties uzlikt tintes traipu.

2017. gadā ārlietu ministrs Edgars Rinkēvičs Durbē, Raiņa ielā 17, atklāja piemiņas plāksni Latvijas Republikas pirmajam ārlietu ministram Zigfrīdam Annam Meierovicam viņa 130. dzimšanas dienā. Pirmo reizi pie šī nama, kurā Z. A. Meierovics piedzima, 1931. gadā balto piemiņas plāksni atklāja Kārlis Ulmanis. Kopš laika, kad padomju vara to noņēma, plāksne glabājās turpat, mājas bēniņos. R. Bahs: “Par laimi, nevienam padomju varas cēlājam neienāca prātā to ar āmuru sadauzīt.”✉

Mācīties un pašam kaut ko radīt

Galvenais ir mācīties, lasīt grāmatas, rakstīt dienasgrāmatu un pašam kaut ko radīt! – jauno paaudzi pamāca viena no Dienvidkurzemes novada vecākajām iedzīvotājām **NELLIJA OZOLA**, kas piedzīvo nu jau 104. gadu. Nellijas kundze ir gandrīz tikpat sena kā māmuļa Latvija.

Īpašus apsveikumus Nellija Ozola saņēma savā 100 jubilejā, taču tagad, kad viņai jau ir 104 gadi, pienākas godināšana kā novada vecākajai iedzīvotājai.

Dzimusi 1919. gada 25. decembrī Užavas “Robežnieku” būdā, kas vēlāk pārdēvēta par “Teņņiem”. Iespējams, ir vecākā Latvijas Dziesmu svētku dalībniece, jo atceras, kā 1938. gadā dziedājusi estrādē ar izmežģītu kāju, bet pacilātības dēļ sāpes nejutusi.

Nellijas bērnība pagājusi Užavas pusē, vēlāk mācījusies Ventspils Valsts komercskolā, strādājusi Užavas pagasta pārvaldē par lietvedi. “Elku ciema galā pie upes bija Elku liepa. Tai visas vētras bija gājušas pāri. Vecajos laikos tur uz akmens lika ziedojumus. Netālu mēs dzīvojām,” Nellija atceras.

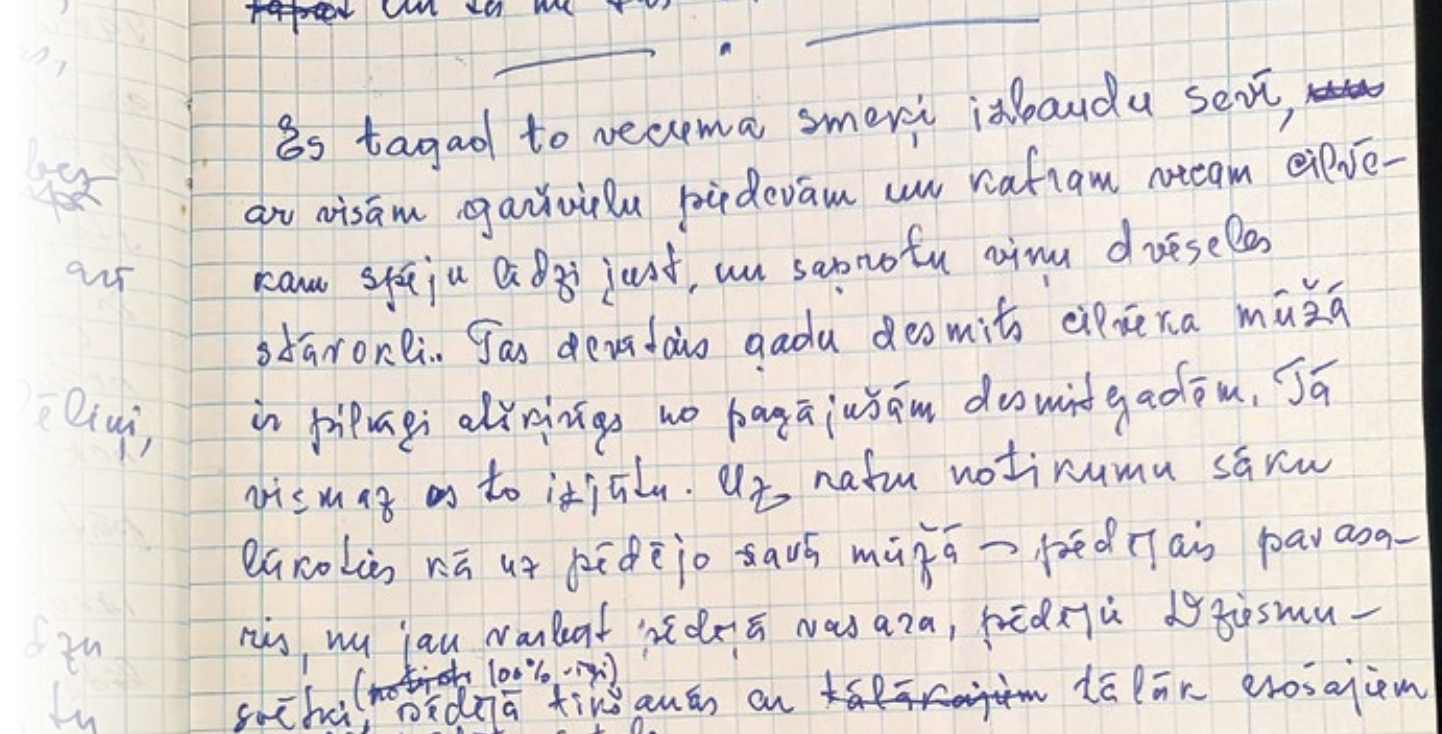
Viņa runā lēni, tomēr apbrīnojama ir sirmgalves prāta skaidrība, gaišais skatījums uz dzīvi un tēlainais domas izklasts. Tagad Nellija nevar vairs ne lasīt, ne rakstīt, bet pēdējie atmiņu pie raksti tapuši vēl 93 gadu vecumā. Turklāt ar istas stāstnieces un rakstnieces tverieni! “Man ir ļoti daudz redzes atmiņu – skatos uz savu dzīvi kā fotogrāfijā. Man bija laimīga bērnība. Es domās staigāju pa savām atmiņu taciņām. Gara acīm visu dzīvi redzu un domāju vienā domāšanā. Varētu nomirt, atpūsties kādu laiku un tad celties atkal augšā, kaut ko darīt,” atzīst sirmā kundze.

Pašlaik Nellijas mierīgā ikdiena rit Dubēnos, dēla Jāņa aprūpē. Viņa atrodas gultā, sarunājas ar tuviniekiem un klausās radio.

“Par politiku klausos, bet par politiku nederu. Viņi kašķējas, trokšņo, brāķē ulmaņlaikus, krievu valodu, padomju laikus, bet katram laikam bija arī savs labums. Es uzskatu, ka katrai valodai ir tāda pati vērtība kā naudai. Man tā dzirdēšana vairs nav tik laba, tie diktori milzīgi ātri runā. Man labāk patīk klausīties, ko vecās tantīņas pa radio stāsta. Stipros stāstus par veciem laikiem.”

Vai ilgdzīvošanas receptē ir kāda īpaša diēta? “Visu ēdām, kas izauga mājas dārziņā, veikalā pirkām tikai cukuru un sāli. Man no tēva puses ir ilgdzīvotāji. Ar uztraukumu gaidīju, vai pārsniegšu tēva vecumu – 103 gadus. Te nu esmu. Šausmīgi īss ir cilvēka mūžs, tik ātri dzīve aiztecējusi. Kādreiz septiņdesmitgadīgos uzskatīja par veciem, tagad man liekas, ka tas nav nekāds vecums. Un kā man patīk papļāpāt! Bet reti jau iznāk. Visi tik aizņemti, nevaļīgi...” Nellijas kundze atvadoties ar gaišu smaidu nosaka: “Mācies, meitiņ, mācies līdz mūža galam!”

Iespējams, kādam kaut ko iemācīs arī šie fragmenti no Nellijas Ozolas atmiņu pie rakstiem, kas tapuši, kad rakstītājam bija ap 90 gadiem.

Atmiņu stāsti

Man žēl, ka neesmu rakstījusi vairāk. Mans nolemtais gājums no mātes klēpja līdz zemes klēpim tuvojas finišam, tāpēc gribu kaut mazu kripatiņu atstāt savējiem no manas pagātnes.

Rakstiju no pašas bērnības. Kara laikā vāciešiem vajadzēja jūrmalas zonu atbrīvot no iedzīvotājiem un viņi mūs dzina no mājām ārā, savus atmiņu stāstus toreiz paslēpu tēva mājās bēniņos. Viņš siltināja māju, velēnas spraugās saliekot. Es kļādes zem velēnām sabāzu. Kad no kara atgriezāmies, taisīju dziļu meklēšanu, bet kāds jau bija izņēmis ārā.

Saviem bērniem, mazbērniem saku: “Rakstiet atmiņas!” Tād varētu nolikt savu krājumiņu kādā klusākā kaktā priekšdienām. Bet es saprotu, ka viņiem ir vēl tas dzīves posms, kad svarīgāka liekas šodiena.

Bērnība

Es taču esmu ļoti, ļoti bagāta. Pat miljonāre. Vārti uz manu bērnību nekad nav bijuši slēgti. Kurā katrā brīdī varu “aizbraukt” uz bērnības mājām Užavā, kur es vienmēr jutos gaidīta. Mājas sienas glabā manas pirmās raudas, smieklus,

Mazās Nellijas bērnība pagājusi Užavas pusē, bet skolā viņa gāja Ventspilī.

vecāku dziedātās dziesmiņas, rudzu maizes smaržu. Tā visu es izjutu. Mana bērnība bija tīra un nevainīga, bez nevieniem meliem.

Tētis

Man ir ļoti daudz dzīvu atmiņu par tēvu. Viņam bija tikai trīs klašu izglītība, viņš mācījās reizē ar bērniem. Paņēmis rokā bērnu, lasīja kopā grāmatu. Visvairāk viņam patika ģeogrāfijas grāmatas. Pats izstudēja visas pasaules valstis.

Tēvs garu mūžu nodzīvoja bez ārstiem. Parastās saaukstēšanās ārstēja ar groku un tējiņām. Nomira 104 gados. Miršanas dienā visi zobi bija iekšā. Tikai viena reize mūžā bija, arī bez zobārsta, kad izrāva zobu. Viņam bija nodiluši zobi, bet nekad nesāpēja.

Ciemā katrā mājā vīrieši bija amatnieki. Tēvs visu, kas mums mājās bija, pats savām rokām bija arī darinājis. Spaiņi, ķipji, lauksaimniecības inventārs, pat tējkarotes no koka. Atceros, ka pie viņa pasūtīja arī zārkus. Varēja apbrīnot viņa māku sakraut malku ārā vai šķūnītī, tas bija līdzīgs kaut kādam mākslas darbam. Man patika tēti vērot. Viņš ļoti mīlēja kārtību, katram darba rikam bija sava vieta.

Kuruma dēļ daudz ar rīta to. un darbojas, jo toreiz jau darba netrūka paša saimniecībā: jāvērpj, jācūņ, jācūca. Mamma, stiklītē ar saviem brāļiem un māsām, bija klusa, grūti kontaktējās ar svešiem cilvēkiem, neieņā „klacis”. Pēdējos mūža gados viņa, ļoti ļoti tērām, bija maz aktīva, maz interesējās par pasaules notikumiem. Kad tēvs kādreiz apbēra pastāstīt kaut ko par viņas laimi, viņa parasti teica: ko tu man stāsti šīs muļķības, neapbēru dzirdēt. Tērām bij apbērošana mēģināja līdz mūža galam. Māte tērām nevēlēja godījam, kad viņam būtu vajadzīga ātra palīdzība. Parasti saaukstēšanos ārstēja ar eporu un tējiņām. Bet mammai grūti bija — ar serām no kādreiz līdz galam neizārstēta.

Dēls Jānis rūpējas par mammu un arī viņas dienasgrāmatas pierakstiem, kas tapuši pirms gadiem desmit, kad sirmmāmiņa vēl pati varēja rakstīt. Tie glabā dzimtas vēsturi un arī svarīgas atmiņas, ko nodot nākamajām paaudzēm.

Vakarā man bija jāpalīdz salikt instrumentus, kā tēvs teica, katru savā mājīnā. Mūsu istaba vienmēr smaržoja pēc sveķainām skaidām.

Tētis katru svētdienas rītu pēc brokastīm apstaigāja savus laukus, lai pārliecinātos, kā viss aug. Tās bija kā rituāls. Svētdienās viņš mēdza čigāt vijoli, ko bija mantojis no meistara, pie kura mācījās par galdnieku.

Mans tētis bija vienkārši brīnums.

Mamma

Sestdienu gaisotnes vecāku mājās man ļoti pietrūkst. Uz Ziemassvētkiem, Lieldienām, Jāņiem mamma cēlās pirms saules, lai uz brokastīm bērniem svētku rauši un kļiņģeris jau būtu izcepti. Mamma strādāja kolhoza dārzniecībā. Uz logu palodzēm auga mirtes, fuksiši, istabas roze, pagalmā auga ģeorgīnes, ķeizarkroņi. Mamma bija tīrīga sieva. Sestdienās tīrīja un berza māju līdz baltai dēļu grīdai, izklāti uz grīdas bija pašausi celiņi. Mēs ar granti un pelniem berzām koka traukus. Mamma, mani auklējot, dziedāja “Maziņš biju, neredzēju”, “Saulīt teceļ” tecēdama, “Es karā aiziedams” u.c. Tā vēl šobaltdien man patik skumīgas melodijas. Tās neskumdina, bet uzlabo dvēseles stāvokli.

Skola

Manā bērnībā izglītība neskaitījās obligāta. Užavā bija pamatskola ar sešām klasēm.

1927. gadā pirmā klase mācījās telpā kopā ar otro klasi, trešā ar ceturto un piektā ar sesto klasi. Pusi no mācību stundas skolotāja strādāja ar vienu klasi, tikmēr otrai klasei bija uzdots kāds rakstu darbs. Skolā strādāja skolas pārzinis un divi skolotāji. Atceros gadījumu no mājturības stundas skolotājas dzīvoklī. Pirmo reizi mūžā gatavojām peldošās salas un rīsu bubertu. Porcijas mums sanāca ļoti lielas. Es ēdu, ēdu, vairs nevarēju. Ļoti garšoja, bet kauns atstāt uz šķīvja. Pārēdos. Briesmīga sajūta.

Ganu gaitas

Mana mammīte bija pirmdzimtā deviņu bērnu ģimenē. Viņa nereti teica par sevi, ka viņai nav bijis bērnības, nav bijušas rotaļas, tikai pienākumi. Auklēt brāļus, māsas un ganīt govīs. Tāpēc viņa mani pažēloja, bieži deva brīvākus brīžus. Ganu gaitas man neizvērtās par smagu slogu. Mums bija gotiņas, kuras ganījām pa grāvmalām, turot saitē. Viena “Milda” nodzīvoja garu govju mūžu, laikam kādi 20 gadi bija, ar garām, sirmām šķipsnām starp ragiem. Govis bija mierīgas, brīžam palaidu saiti garāku, nogūlos zālē, piespiedu ausi pie zemes un klausījās, kā gotiņa plūc zālī — skrafs, skrafs, skrafs. Šis ritmiskās skaņas tikamas kā māstera rokas.

Vistas man likās pārāk kustīgas, ar gaiļiem bija trakums, uzbruka bērniem. Man vēl tagad ir rētiņa pierē. Vienīgais līdzeklis bija piespriest

tiem nāvessodu, tikai mūsu mājās nebija neviena, kas šo spriedumu spētu izpildīt. Tētiņš nebija spējīgs nevienam dzīvību atņemt. Upes malā dzīvodams, pat nevienu zivtiņu nebija noķeris. Man arī tāda žēlīga sirds, laikam no tēva. Māte veda mūsu pilītes uz tirgu pārdot. Vakarā viņa pārbaudīja, kura no tām ir labāk uzbarojusies, un apseja ap kāju saitīti, lai rīta agrumā vieglāk būtu noķerama sprostam. Reiz vakarā ielavījās kūti un norāvu tās saitītes.

Pirmā un vienīgā mīlestība

Pamatskolā noskatīju sev brūtgānu. Es nevarēju ciest nejaukos kaimiņu puīšēlus, bet viens gan man iepatikās, un viss. 5. klasē kopā gājām uz skolu. Kad bija spēle “Pēdējais pāris laukā”, es nebēgu no viņa. Ļāvu, lai ķer rokā. Un izrādījās, ka šī patikšana bija liktenīga. 25 gadu vecumā Užavas luterāņu baznīcā ar viņu apprecējās. Tās bija 1945. gada 25. decembrī, manā 25. dzimšanas dienā. Un arī mana otrā pusīte bija dzimusi Ziemassvētkos. Uz baznīcu mūs aizvīzināja bērītis kamanās. Atceros, ka slepeni mazliet noraudājos, ne jau aiz bēdām, drīzāk tās bija laimes asaras.

“Skatos savu dzīvi kā fotogrāfiju,” saka Nellija Ozola, skaidrojot, ka viņa atceras ainas no dažādiem sava mūža mirkļiem. Te viņai ir 25 gadi, pats jaunības pilnbrieds.

Kolhozs

Mana vīra vecākiem piederēja 80 hektāru liela lauku saimniecība ar 15 govīm, 4 zirgiem, ar lielu augļu dārzu, ar bišu dāvu. Latvijas brīvvalsts laikos bija godalgota kā priekšzīmīga saimniecība. Valdošā vara solīja, ka iesaistīšanās kolhozos būs labprātīga, bet komunistu viltībā jau neviens nepārspēs. Mums bija jāatdod viss, atstājot sev tikai vienu govī. Visu lauksaimniecības zemi ieskaitīja kolhoza īpašumā, bet vīra vecākus izmitināja kādā neapdzīvotā mājīnā pagasta nomalē. Vienā dienā tevi padara par nabagu. Nākamajā gadā kolhoza fermās sāka aptrūkties lopbarība un lopīņi beidzās nost. Kādas sirdssāpes pārcieta lopīņu bijušie saimnieki, to visu redzot.

Teātris

Man ļoti patika teātra māksla. Kara laikā ar divriteni braucu 25 km uz Ventspili uz izrādēm, pārnakšņoju pie draudzenes un rīta agrumā devos uz mājām, lai laikā ierastos darbā. Reiz nakti bija uznācis slapjdraņķis. Ceļi tolaik nebija asfaltēti, pabraukt vairs nebija iespējams. Gāju kājām visus 25 km, stumdama riteni. Biju izlietojusi visus fiziskos spēkus. Pēc šī gājiena nogulēju 24 stundas.

Negribētos sevi pieskaitīt pie vaidētājiem, kuriem viss rādās slikti, bet mūsdienās nesaprotu daļu jauno gleznotāju mākslas, kur redzu tikai dažādus krāsu laukumus, bet neatrodu domu. Nesaprotu šī laika teātra režijas. Aktieri joņo no vienas skatuves puses uz otru, vārdi birst kā puķas, lupatas pa gaisu! Neredzu viņu dvēseli. Rimsti skraidīt, apstāties, paskaties uz mani un parādi, ko tu domā. ☒

vairs nedzirdam. Bet kādiem vārdiem tās lai attēloju? Atmiņās palikuši visu dzīvi satikto lauzto balsu tembru.

Esmu bagāta miljonnāre. Un šo miljonu nevar man atņemt ne krūzes, ne banku bankroti, ne kari, ne katastrofas. Kamēr esmu dzīve, šis miljons ir mans. To arī nevar iztērēt kā naudas zīmes.

Daina Čelža foto

Nams, kurā Grobiņā ilgus gadus darbojās aptieka, ir labi zināms katram pilsētniekam, tāpat kā ilggadējie aptiekas vadītāji, kas pilsētā reti mainījušies.

Foto no G. Evertes personīgā arhīva

Grobiņas aptieka – vecāka par pašu pilsētu

Senākos rakstos atrodams apgalvojums, ka aptiekārs ir ārsta pavārs. Mūsdienās gan šī pavārmāksla lielākoties uzticēta farmācijas uzņēmumiem, taču aptiekas ir neatņemama dzīves sastāvdaļa, pat kultūrvēsturisku tradīciju glabātājas. Grobiņas aptieka ir viena no senākajām visā Kurzemē. Pat vecāka par pašu Grobiņas pilsētu.

UZREIZ AIZ LIEPĀJAS UN JELGAVAS

Grobiņa, kas šogad februārī nosvinēja 328. dzimšanas dienu, lai gan ir senākā rakstos minētā apdzīvotā vieta Latvijas teritorijā (Rimbenieka

hronikā minēta 854. gadā kā *Seeburg*), pilsētas tiesības ieguva 1695. gadā, bet aptieka, kā vēsta senie raksti, tur bijusi jau 1654. gadā. Nākamās ziņas par aptieku Grobiņā lasāmas 1714. gadā. Vēsturiskās aptiekas līdz Otrajam pasaules karam bija pārmantoti pri-

vātipašumi. Karam beidzoties, 1945. gadā visas aptiekas, tai skaitā Grobiņā, līdzīgi kā citi uzņēmumi nonāca valsts īpašumā. Kopš 1993. gada Grobiņas aptieka atkal ir privāts uzņēmums, kas 2004. gadā, sekojot ekonomiskām un sabiedriskām tendences, pievienojās “Mēness aptiekas” saimei.

Kurzemē vecākas aptiekas nekā Grobiņā bijušas tikai Liepājā – zināms, ka 1646. gadā tur atvērtas divas aptiekas: pie skārņa un Zaļā – un Jelgavā, kas agrāk skaitījusies pie Kurzemes un kur atradusies pati senākā aptieka, kas atvērta 1578. gadā.

Likteņi

Agrāk aptieku bizness lielā mērā bija ebreju rūpals. Grobiņā viens no viņiem bija Leo Mihalovičs – kā aptiekas pārvaldnieks viņš minēts 1930., 1934. un 1940. gadā. Tieši viņš ar sievu bija tie, kuru dēļ Irēna Bediķe iemīlēja farmaceita profesiju. Diemžēl 1940. gads viņam bija liktenīgs – Leo Mihaloviču Grobiņas mežā nošāva. Viņa sieva un dēls palika dzīvi. Sieva (attēlā) pārņēma aptiekas darbu.

Mihaloviču dēls Daniels bija ļoti gudrs un pirmais Grobiņas vidusskolu beidza ar sudraba medaļu, atceras viņa klasesbiedrene Zīgrīda Šteina (bij. Daize, tagad jau mūžībā). Arī viņa ilgus gadus strādāja aptiekā gan kopā ar Irēnu Bediķi, gan vēlāk ar Gunu Everti. “Viņš bija pelnījis zelta medaļu, bet partijas cilvēkiem nepatika, ka Daniels nav iestājies komjaunatnē.”

Avots: Ilona Toropova, Kristīne Pastore “Skolas sirdspuksti. 70 gadi izglītībai Grobiņā”

Foto no G. Evertes personīgā arhīva

GROBIŅAS APTIEKAS PĀRVALDĒJIEKI

- 1813.–1819. – aptiekāra palīgs Augusts Gothards Reimers
- 1826. – provizors Johans Ludvigs Felds
- 1827.–1828. – Kārlis Ernests Krīgers
- 1828.–1830. – provizors Kārlis Gerhards Bukholcs
- 1830.–1831. – provizors Frīdrihs Lokenbergs
- 1831. – Johans Aleksandrs Neimanis
- 1833.–1834. – Gustavs Frīdrihs Veiss
- 1834.–1835. – provizors Heinrihs Hofers
- 1843.–1847. – Johans Velmans
- 1848.–1849. – provizors Ernests Grenings
- 1849.–1852. – provizors Kārlis Vēbers
- 1864.–1895. – provizors Ādolfs Neliuss
- 1895.–1903. – provizors Hiršs Laters
- 1903.–1928. – provizors Moriss Poperts
- 1928. – provizore Anna Miķelsone
- 1928.–1929. – provizors Oskars Zenings
- 1929. – provizors Pauls Franks
- 1929.–1930. – Gothards Meijs
- 1930. – Leo Mihalovičs
- 1930.–1931. – farmaceita kandidāte Rahele Javjeva
- 1931.–1934. – farmaceita kandidāts Zamuels Jāls
- 1934. – aptiekāra palīgs Leo Mihalovičs
- 1934.–1940. – farmaceita kandidāts Jenta Jofe
- 1940. – Leo Mihalovičs
- 1940. – farmācijas maģistre Muša Kušnere
- 1941.–1945. – aptiekāra asistente Lūcija Kapele
- 1946.–1952. – dažādi pārvaldnieki
- 1952.–1986. – Irēna Bediķe
- No 1986. – Guna Everte

Sena signatūra jeb receptes daļa, kurā lasāms priekšraksts par to, kā jālieto izrakstītās zāles. Aptiekā to pievienoja izsniedzamajām zālēm.

Tagad nemaz vairs nav tik daudz aptieku, kur uz vietas izgatavo zāles, bet kādreiz to darīja arī Grobiņā.

Aptiekāra apsoliņums (zvērēsts)

Mūsdienās farmaceits klientiem izsniedz jau gatavus medikamentus, bet agrāk zāles bija jāprot pagatavot un bija jāsniedz arī apsoliņums “atklātībai nenodot nevienu, kuru ārsta kungs kā savu pacientu grib turēt slepenībā”, kā arī jāapsola “visas zālītes pagatavot svaigas un neiestāvējušas”.

Avots: Arnis Viķsna “Vecās aptiekas”

VIENAS ĢIMENES ROKĀS 71 GADU

Vairāk nekā 70 gadus Grobiņas aptieka ir vienas ģimenes rokās. Tās vadītāju Irēnu Bediķi noteikti vēl atceras ļoti daudzi grobiņnieki un tu-vākās apkārtnes cilvēki. Viņa aptie-kā strādāja jau 1945. gadā. Tā kā ēka Grobiņas centrā, kur tolaik atradās aptieka, kara laikā bija sabombardēta, tad aptieka pārcēlās uz namu Lielajā ielā 27, kur darbojās 78 gadus – līdz pat 2023. gada 2. janvārim, kad par tās mājvietu kļuva jaunais veikals “Top!”.

Zināms, ka pirms Otrā pasaules kara zaļu tirgotava Grobiņā darbojusies ēkā, kas atradusies līdzās arhitekta Paula Maksa Berči projektētajam namam Lielajā ielā 54, kas šobrīd piedzīvo atjaunošanu. Vecā aptiekas ēka līdz mūsdienām nav saglabājusies. Interesanti, ka 2014. gadā Grobiņā atvērta vēl viena aptieka – “Euroaptieka”. Taču, tā kā katra zaļu tirgotava atrodas savā pilsētas galā,

Foto no G. Evertes personīgā arhīva

Legendārā
Irēna Bediķe
Grobiņas
aptieku vadīja
gandrīz visus
padomju laikus,
un viņu pazina
gandrīz ikviens
grobiņnieks.

tad par konkurentēm tās īsti nav uzskatāmas.

Irēna Bediķe par aptiekas vadītāju kļuva 1952. gadā un to vadīja 34 gadus. Interese par farmāciju viņai radās bērnībā, kad līdzās vecāku frizētavai atradās aptieka, kur mazā meitene bija biežs viesis un iemantoja pat tik

lielu uzticību, ka aptiekas saimnieki viņai ļāva darīt mazus darbiņus. Tā kā Irēnai ļoti patika aptiekas atmosfēra un intereseja zaļu izgatavošana, tad tikai loģiski, ka viņas izvele bija mācīties par farmaceiti. Atgriežusies Grobiņā, viņa sākumā strādāja par aptie-kari, vēlāk pārņēma aptiekas vadību.

Daina Čelža foto

Guna Everte nemaz negribēja būt aptiekāre, lai gan bija Grobiņas aptiekā izaugusi, taču liktenis lēma, ka viņa gāja mammas pēdās un nu jau tieši viņu pazīst kā ilggadēju aptiekas vadītāju. Guna augstu tur godā aptiekas vēsturi, viņa saglabājusi dažādas publikācijas, fotogrāfijas, dokumentus un lietas, arī šo seno vācu laika aptiekas grāmatu.

Foto no G. Evertes personīgā arhīva

Aptiekas interjers kādreiz
nebija tik košs, kā tagad
esam pieraduši redzēt,
taču mazās atvilktnītes,
kur glabājas medikamenti,
ir labi atpazīstamas.

Grobiņas aptiekas kolektīvs kādā no
reizēm septiņdesmitajos gados, kad
kopīgi svinēti kādi darba svētki.

UZAUGUSI APTIEKĀ

Nu jau 37. gadu šo darbu turpina Irēnas Bediķes meita Guna Everte. Viņa pati smejas, ka aptiekā esot uzaugusi. Meitenes skolas gadu ritms bija ļoti intensīvs. Pēc stundām taisnā ceļā pie mammas uz aptieku, tur mamma jau bija sagatavojusi siltu ēdienu. Tad brauciens uz Liepāju, kur trenējās mākslas vingrošanā un kļuva par sporta meistari. Saprotama bija arī vēlme apgūt sporta ārsta profesiju. Par ārsti jau bija izmācījusies viņas māsa Inese Aivare, ārsts bija māsas vīrs Atis Aivars. Arī viņu meita Amanda vēlāk studēja medicīnu, tā bija ģimenes lieta.

Par sporta ārsti Guna gan nekļuva viena vienīga iemesla dēļ – Latvijā nebija šādas studiju programmas. Lai

Daina Čelža foto

Ikdienā Grobiņas “Mēness aptiekā” kopā ar farmaceiti Gunu Everti (vidū) strādā farmaceita palīdzē Arita Guseva (no labās), farmaceita asistente Brigita Otaņķe un farmaceita asistents Kristaps Brancis, kam fotografēšanās dienā bija brīvs, toties pie kolektīva darba darīšanās bija ieradusies aptieku tīkla reģionālā menedžere Evija Svelpe.

to apgūtu, bija jādodas studēt uz Tartu Igaunijā, bet tolaik tas šķita pārāk tālu no mājām. Pēc pārrunām ar mammu Guna nolēma Rīgas Medicīnas institū-tā (tagad Rīgas Stradiņa universitāte) apgūt farmāciju. Viņa nekad nav slēpusi, ka sākumā par šo darbu nepa-

CITAS SENĀKĀS APTIEKAS DIENVIDKURZEMES NOVADĀ

- Aizputē – atvērta 1752. gada 25. augustā.
- Durbē – 1803. gadā.
- Palangā (tolaik ietilpa Grobiņas apriņķī) – 1827. gadā, 1831. gadā nodega kaujās ar poļu dumpiniekiem
- Priekulē – 1882. gadā.
- Rucavā – 1885. gadā.
- Kalvene – 1885. gadā.
- Nicā – 1887. gadā
- Bātā – 1887. gadā.
- Sakā – 1891. gadā, 1894. gadā pārcelta uz Pāvilostu.
- Bārtā – 1898. gadā.
- Vērgalē – 1898. gadā (uz Vērgali pārcelta no Valtaiķiem), pastāvēja tikai vienu gadu.
- Kazdangā – 1901. gadā, 1910. gadā pārcelta uz Kapteiņmuižu (pusmuižu, kas piederēja pie Kazdangas).
- Cīravā – 1902. gadā.
- Vaiņodē – 1910. gadā (pārcelta no Bātas).

Avots: Gustavs Otto “Die Apotheken und Apotheker Kurlands”
un Arnis Viksna “Vecās aptiekas”

Toma Bokuma foto

Ziemeļblāzma Durbē.

■ Toms Bokums

Mans novads kā rotaļu laukums

Dzīvoju, iespējams, skaistākajā novadā Latvijā. Katru dienu šeit notiek kas jauns, iepriekš neredzēts. Noķert rudeni Cīravas mežaparkā, mieru Dūnikas purvā, sagaidīt saulrietu pie Akmeņraga bākas, priecāties par negaisa virs Aisteres laukiem ir mana aizrautība. Mans novads ir mans fotogrāfa ro-

taļu laukums. Ar fotogrāfiju aizraujos jau vairākus gadus, taču šķiet, ka pēdējo divu gadu laikā to daru no visas sirds.

Mīlestība pret dabas fotogrāfiju uzplauka brīdī, kad 2021. gada oktobrī ar veco foto tehniku iemūžināju savu pirmo ziemeļblāzmu Aisterē. Kopš tā laika izveidojusies tāda kā atkarī-

ba – piedzīvot to vēlreiz. Kopš brīža, kad pirmo reizi redzēju ziemeļblāzmu savām acīm, laikam tā pa īstam esmu iemīlējis dabas skaistumu. Izbaudīt saullēktu, saulrietu, vētru vai dziļu klusumu – tās ir neaizmirstamas sajūtas. Tad nu mēģinu to visu tvert kadrā, lai dalītos šajā skaistumā ar citiem. ✉

Ziemeļblāzma Grobiņā.

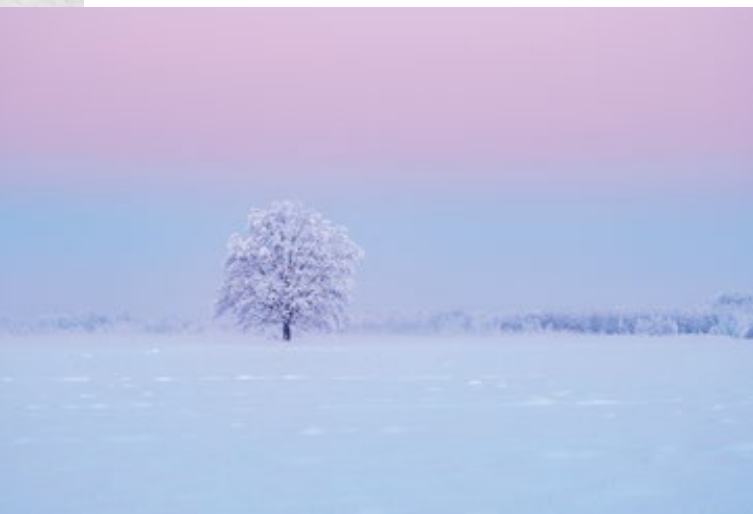

Zibens Aisterē.

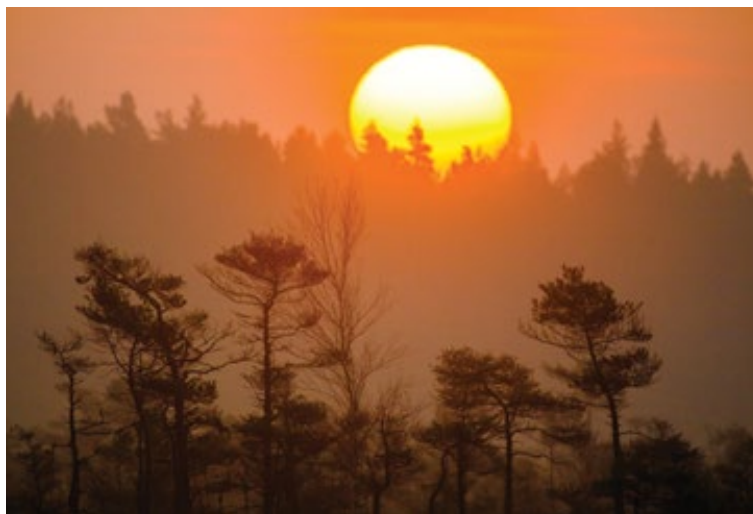

TOMS BOKUMS

- Mūziķis grupā "Cits kvartāls".
- Čitāras spēles pedagogs Grobiņas Mūzikas un mākslas skolā un Nīcas Mūzikas skolā.
- Aizrautīgs fotogrāfs.
- Pārsvārā fotogrāfē dabu un tās parādības, taču bieži darbojas arī mūzikas un sporta pasākumos, kā arī īsteno privātas fotosesijas.
- Toma fotogrāfijas meklē *Facebook Mans stāsts fotogrāfijās* – Toms foto vai *Instagram@tomsbokums*.

Saulriets Vaiņodē.

Saullēkts Dūnikā.

Vētra Pāvilostā.

Dzirksteles Jūrmalcēmā.

Māra Lapina foto

Pēdējo reizi Pāvilostas mols atjaunots 2006. gadā.

■ KRISTA LAPINA

Saglabāt un attīstīt vienlaikus

Pirmās ziņas par teritoriju pie Sakas upes ieteces Baltijas jūrā ir jau no 13. gadsimta, bet tieši 17. gadsimts tiek uzskatīts par to, kad Pāvilostas turpmāko likteni noteica osta ar izeju atklātā jūrā. Pilsēta piedzīvojusi gan aktīva uzplaukuma periodus, gan absolūtu dīkstāvi Otrā pasaules kara laikā. Padomju gadi aizritējuši stingrā robežsargu kontrolē un ar neskaitāmiem liegumiem – iebraukt te varēja tikai ar caurlaidēm. Pēdējo gadu laikā Pāvilosta piedzīvo pārmaiņas un nav atrauta no jautājumiem, kas iezīmējas visās Latvijas kūrortpilsētās.

Unikālā daba, miers, jūra, pludmale un uzplaukušā tūrisma iespējas Pāvilostu pārvērtušas par ziedu, kas pievilina viesus, gluži kā nektāru alkstošas bites. Vietējo iedzīvotāju interese daļā mījas ar iebraucēju redzējumu, tāpēc, tiekoties ar pašiem pāvilostniekiem, gribējam saprast, kā šo pilsētu redz viņi.

LAI TE VIENMĒR VARĒTU JUSTIES KĀ MĀJĀS

Tūrisma jomā nodarbinātais jaunais un aktīvais **Einārs Vārsbergs** ir istens pāvilostnieks un neko pret to nemainītu. “Man Pāvilosta patīk, esmu patriots. Gan savu darbu tūrisma jomā, gan savus hobijus, kas saistīti ar jūru, dzintaru, dabu, vislabprātāk realizēju tieši šeit,” aizrautīgi stāsta Einārs. Viņš pēc studijām Liepājas Universitātē atgriezies dzimtajā

pilsētā, līdz ar to pats piedzīvojis, kā Pāvilosta gadu gaitā mainās, un, tā kā vasarās strādājis vietējās kafējnīcās, varējis pamanīt pilsētiņas sezonālās iezīmes. “Iedzīvotāju sastāvs noteikti ir mainījies, jo daudzi atbraucēji šeit paliek uz dzīvi. Vietējie arī beidzot ir apraduši ar tūristu lielo plūsmu vasarās, palikuši saprotošāki, bet tomēr savas pozīcijas cenšas neatdot. Pagāja laikam kādi desmit gadi, līdz stīvēšanās pierima. Ir pat tā, ka citiem te vairs nepatīk, jo ir par skaļu un par biezu,” pauž Einārs.

Viņš uzskata, ka ir jāprot pilsētas attīstībā saskatīt savas iespējas. Piemēram, jaunu māju būvēšana ļāvusi attīstīties būvnieku un dārznieku pakalpojumiem, bet tūrisma jomā vietējiem ir iespēja strādāt tepat uz vietas.

Vaicāts par to, kā attīstās pilsētvide un arhitektūra, Einārs nopūšas,

ka tas esot sarežģīts jautājums. “Esmu dzirdējis, kā citi spriež, ka kāds ne tā māju uzbūvējis vai logus ielicis. Es uz to neskatos, mani tas neinteresē, bet priecājos, ka ēkas nav tukšas un sagruvušas,” atzīstas Einārs. Viņam gan šķiet, ka ir jādomā par to, ka vietējo iedzīvotāju Pāvilostā paliek arvien mazāk, vietējiem arī nav tādu finansiālo iespēju kā atbraucējiem, tāpēc jaunieši turpina pamest Pāvilostu, bet tiem, kas vēlas atgriezties dzimtajā pusē, īsti nav, kur palikt. “Tā, protams, ir visas Latvijas mazo pilsētu un ciemu problēma. Tomēr domāju, ka to var risināt. Iespējams, Pāvilostā pietrūkst iedzīvotāju vienotības, lai pacīnītos par savām interesēm, tās ir arī komunikācijas problēmas,” pieļauj vīrietis. Tāpēc viņa novēlējums dzimtajai pilsētai ir, lai Pāvilostā cilvēki jūtas kā mājās, lai ir piederības sajūta!

Pāvilostas veidols turpina strauji mainīties. Tā ir koša un mazliet kodīga. Ir sajūta, ka vēl ne tuvu nav sasniegts viss iespēju potenciāls, tāpēc droši var apgalvot, ka izšķiroša būs cilvēku attieksme pret šo unikālo ostas pilsētu.

Māra Lapina foto

Līna Pelce un Reinis Freimanis jau apkopo idejas, kā mājas pagalmā uzņems viesus šovasar. Laika apstākļi Pāvilostā ir paskarbi, tāpēc daļa inventāra būs jāgādā no jauna.

DRAUDZĒTIES, LAI KOPĀ DARĪTU LABĀK

Līna Pelce un Reinis Freimanis ir brālis un māsa. Viņi ir Eltermaņu dzimtas atvases, kas pirms desmit gadiem Pāvilostā mantoja māju. Tagad īpašumā saimnieko Reinis ar sievu. “Pēc pilsētas plānojuma mūsu māja neietilpst vēsturiskās Pāvilostas teritorijā, māju pagājušā gadsimta piec-

desmitajos gados cēla mūsu vecvec-tēvs Miķelis Braslis, tas bija pēc tam, kad tika izbūvēta tiem laikiem jaunā Sporta iela un Pāvilosta paplašinājās,” pastāsta Reinis. Ienākumus mājas atjaunošanai ģimene gūst no viesu izmītināšanas. To uzsākuši pavisam nesen, vispirms noticis intensīvs remonts. Līna teic, ka ēkai varbūt ir paveicies, ka jaunajiem saimniekiem finanšu resursi bija ļoti ierobežoti. Viņi sa-

glabājuši visu autentisko, ko vien bija iespējams paturēt. “Pērnvasar izīrējām ēkas pirmo stāvu un paši mitinājāmies otrajā stāvā. Šogad plānojam izīrēt visu māju, bet paši savām vajadzībām pielāgosim saimniecības ēku,” plānus atklāj Reinis. Saimnieks atzīst, ka šai mājai ir nostalgiska vērtība, jo tas ir dzimtas īpašums, nav pirkt, bet vectēva paša rokām būvēts, to esot grūti naudā novērtēt. “Šo īpašo sajūtu pārņem arī viesi, viņiem ļoti patīk tieši nama autentiskums. Cilvēku atzinīgie vārdi apliecina, ka esam rīkojušies pareizi, un tas sniedz patiesu gandarījumu,” neslēpj Reinis.

Mājas pagalmā joprojām saglabājušies Pāvilostai tik raksturīgie šķūņi, kas jau kļuvuši par retumu. “Man šie šķūņi nedeļa mieru pēdējos trīs gadus, es visiem pamazām stāstīju tās savas idejas. Mans vīrs beidzot piekrita tās realizēt, jo Reinis sāka rosīties pie mājas atjaunošanas. Var teikt, ka mēs kopīgi atklājām sezonu, jo mājas pagalmā iekārtojām kafējnīcu ar nojumi un atvērām veikaliņu,” savukārt pastāsta Reiņa māsa Līna. “Šī māja atrodas tā saucamajā upes rajonā, iela šķērso upi, tās apkārtnē mēs ar Reiņa sievu Spulgu lasām puķes, ko likt vāzēs. Spulga man ir iemācījusi arī vairākas sporta aktivitātes, piemēram, supošanu.

Absolūti ekskluzīvi, ka vari paņemt SUP dēli un tepat pie mājas supot pa upi. Ūdens ir siltāks, mierīgāks, nav cilvēku, nav akmeņu. Mēs laikiem pagājušajā gadā līdz jūrai nemaz neaizgājām. Vakarā pie upes salasi zālītes un uzvāri sev aromātisku tēju. Vēl upes apkārtnē var doties mierīgās pastaigās cauri mežam, un to šeit cilvēki dara – vakaros iet staigāt. Un vēl man Pāvilosta asociējas ar ziedošiem zilajiem zvaniņiem, kas te aug visapkārt,” savas sajūtas atklāj Līna. “Un te ir saulsardzenes, kas skaitās mušmiru paveids. Jau augustā tās parādās noteiktās vietās. Rudenī to ir tiešām ļoti, ļoti daudz,” piebilst Reinis. “Tā mums tāda tradīcija – lasīt saulsardzenes un gailenes,” Līna viņu papildina.

Šķiet, ka īsto Pāvilostas burvību Līna un Reinis sajutuši tieši tagad, jo bērnībā te braukuši reti. “Šeit mums bija tālā omamma, un viņai bija raksturīgs, kā jau īstai pāvilostniecei. Pāvilosta ļaudis ir tādi šerpāki, asāki, es viņus par ļoti draudzīgiem nesauktu,” atklāj Līna. Un vēl viņa ir sapratusi, ka tādu privātuma sajūtu, kāda bija agrāk, šeit vairs nesameklēt, jo tagad gandrīz katrā mājā tiek uzņemti viesi un sētā ielaisti svešinieki. Abi novērojuši, ka lielie biznesi Pāvilostā ienāk ar lielāku vērienu un sistēmas izpratni, kamēr vietējiem, kas vēlas uzsākt savu mazo biznesiņu, pietrūkst resursu un pieredzes. “Tās ir divas dažādas pasaules, un vietējie pāvilostnieki, iespējams, izjūt atbalsta trūkumu. Mazie uzņēmēji netiek līdz konkurencei, tas arī varētu būt neapmierinātības iemesls, tomēr jāsaprot, ka atpakaļceļa nav. Tāpēc mans novēlējums ir nebaidīties no pārmaiņām, būt drosmīgiem un draudzīgiem, jo draudzēšanās ir resurss, kas vērsts uz labklājību,” uzskata Līna.

AI, PĀVILOSTA! – SKAN DVĒSELES STĪGAS

Talantīgais mūziķis un komponists **Uldis Marhilevičs** labprāt mūs uzņem savas Pāvilostas mājas pagalmā, viesu iecienītajā terasē. “Esmu kaut kā dvēseliski ar saknēm te iekšā. Kopju mantoto zemi un priecājos, ka arī manam dēlam Kristam te patīk,” pastāsta

Uldis Marhilevičs
Pāvilostā rod
mieru, neraugoties
uz to, ka gar viņa
māju saulrietu
vērot dodas daudz
cilvēku.

Māra Lapina foto

U. Marhilevičs. Mantotajā zemes pleķīti uzcelta dārza mājiņa. “Ja sakostu zobus, tad jau varētu dzīvot visu gadu, jo mums ir divas podiņu krāsnis un kamins, bet tad ir jābūt visu laiku uz vietas. Kad sākas ziemas vēji un tumšs jau pulksten četros, ko tad te īsti darīsi? Sēdēsi un kurināsi visu laiku? Mājiņa celta laikā, kad pat naglas nevarēja dabūt. Būtibā jau viss skaistums ir redzams pa to augšējo logu,” savu dzīvi Pāvilostā ieskicē komponists. Pa plašo logu paveras skats uz Baltijas jūru – šķiet, raugies uz lielu kustīgu gleznu. Nesezonā mūziķis dzīvo Rīgā, bet, tiklīdz saule sāk sildīt ciešāk, tā ap marta beigām vai aprīļa sākumu dodas uz Pāvilostu.

Viņš pārstāv to paaudzi, kas piedzīvojusi laikus, kad Pāvilosta bija slēgtā zona ar raķešu bāzi. Pilsētu sargāja robežsargi, kas dienestā bija iesaukti no citām padomju republikām. “Rīgā izņemu caurlaidi, jo man te dzīvoja opaps. Astoņdesmito gadu vidū mēs ar sievu un mazo Kristiņu jūlijā atbraucām un šeit, Pāvilostā, pludmalē nebija neviena cilvēka. Vietējiem jau tā jūra bija apnikusi, bet es no Rīgas rāvos uz teieni,” atminas U. Marhilevičs. Devīņdesmitajos gados jau esot parādījušies pirmie ridzinieki, kas aizravušies ar burāšanas sportu, bet par lūzuma punktu varot uzskatīt gadsimtu miju, kad *vējdelists*

Valts Videnieks uzbūvēja viesnīcu “Vēja paradīze”. “Tad arī te sāka braukt tāda viņiem tuvāk stāvoša sabiedrība, un es atceros, ka tas man bija pirmais šoks, jo saradās arvien vairāk automašīnu. Tagad, pēc divdesmit gadiem, varu pateikt, ka tās bija tikai puķītes. Toreiz atmosfēra bija patīkama, viegla, cilvēki sportoja. Taču ar katru dienu tas viss tikai auga plašumā, jo draugi paņem līdz draugus un tie atkal savus draugus. Slava Pāvilostai gāja pa priekšu, cilvēki saprata, ka te nāk nauda, turīgi cilvēki sāka meklēt savu pleķīti, tas atbūvēja konkurenci, cenas pieauga. Domāju, ka pilsētā gandrīz visi īpašumi, ko varēja nopirkt, ir nopirkti. Protams, vizuāli Pāvilosta kļūst skaistāka, top tiešām skaistas celtnes, bauda acīm. Ja atceras, cik noplucis kopumā bija skats vēl pirms desmit gadiem, tad šobrīd ir notikušas grandiozas pārmaiņas. Ēkas ir būvētas pārdomāti, veiksmīgi iekļaujas ainavā, bet, protams, ir arī daži sedevri, kas izceļas,” agrākos un tagadējos laikus salīdzina mūziķis. Viņš uzskata, ka Pāvilosta nu kļuvusi par tūrisma meku un miljonāru mājvietu, ko vasarās jau var salīdzināt ar Palangu, tikai šeit vēl, par laimi, saglabāties pilsētiņas savdabīgais šarms. Viņaprāt, Pāvilosta atrodas enerģētiski labvēlīgā vietā, te ir labs biolauks, kas intuitīvi pievelk cilvēkus, un viņi

šeit labi jūtas. U. Marhilevičs stāsta, ka vasarā cilvēku ir tik daudz, ka vietējā infrastruktūra un komunālā saimniecība nemaz nespēj tikt ar visu galā, tāpēc jādomā, kā tūristu plūsmu regulēt.

“Es domāju, ka šī situācija ir jāpieņem, nav variantu. Sākumā ļoti pārdzīvoju, tāpēc ka biju baudījis to klusumu un mieru pirms daudziem gadiem. Tie, kas te ierodas tagad, par to neko nezina. Un viņiem ir sava komunikācija, savas intereses, kafejnīcas, izklaides vietas, skrituļslidu trase izbūvēta, daba, jūra... ko vēl var vēlēt?” savus uzskatus pauž pāvilostnieks. Vienīgi pašvaldībai būtu jādomā, kā mazināt birokrātiju, kas bremzē procesus, lai lietas varētu notikt operatīvāk. Piemēram, lielāku uzmanību būtu pelnījis pavisam jaunais rajons otrpus upei,

ko ļaudis jau iesaukuši par vietējo mežaparku. Tomēr visur ar būvēšanu, viņaprāt, arī nevarot aizrauties. “Tur, kur ir liegums, vieta ir pasargāta no jaunu ciematu būvniecības. Pie mums ierodas tūristi no Vācijas, Dānijas, Polijas, Skandināvijas un ir sajūsmināti un pārsteigti, ka Eiropā vēl ir šādas, cilvēku neskartas dabas vietas,” uzsver U. Marhilevičs, kurš arī pats iesaistījies Pāvilostas popularizēšanā un ir pilsētas himnas autors.

Sakas luterāņu baznīcā arī šovasar, 15. jūlija vakarā, ar pašvaldības atbalstu notiks tradicionālais brīvdabas koncerts, ko U. Marhilevičs rīko jau vairāk nekā 10 gadu garumā. “Šie koncerti nemaz neprasa papildu reklamēšanu, jo ir mana sirdslieta, veltījums manai dzimtai, tie saliedē arī vietējos iedzi-

votājus,” uzskata mūziķis, kas mūs uz atvadām vēl izved nelielā ekskursijā, kuras laikā pie nesen nopirktās mājas satiekam grupas “Prāta vētra” ģitāristu Jāni Jubaltu. Viņš ir viens no daudzajiem, kuri Pāvilostā realizējuši savu ieceri par mājvietu.

NAV LABĀKAS VIETAS, KUR DZĪVOT

Jansonu ģimene – Ingrīda ar vīru Rolfu – no Vidzemes uz Pāvilostu pārcēlās pirms desmit gadiem. Viņi te ienāca ar savu aktīvā tūrisma piedāvājumu, kā arī ar rotām un interjera priekšmetiem, kas top no jūrā izskalotiem materiāliem. Šobrīd pārcēlušies uz māju tuvāk dabai netālu no Pāvilostas, bet turpina izmantot pilsētas piedāvātās iespējas.

Kafejnīca, ko iecienījuši gan vietējie, gan pilsētas viesi.

Māra Lapina foto

Pāvilostai raksturīga koka apbūve, un apbūves noteikumu ievērošanu kontrolē būvvalde, kas izstrādājusi noteikumus ēku tehniskajiem un vizuālajiem risinājumiem.

Mākslas rezidence “PaiR” atrodas atjaunotajā namiņā Ernesta Šneidera laukumā 11, un pāvilostnieki regulāri tiek iepriecināti ar dažādiem mākslas notikumiem.

Māra Lapina foto

Pāvilostā dzīvojošie un arī atbraucēji labprāt pastaigājas ar saviem četrkājainajiem draugiem.

“Vēl joprojām uzskatu, ka nav labākas vietas, kur dzīvot. Ekskluzīva pilsētiņa ar savu mazo ostu, jūru, pludmali, mežiem, pļavām, apkārtnes dabu. Tajā pašā laikā te ir viss, kas nepieciešams ģimenei – skola, pulciņi, atsaucīgi cilvēki,” priekā dalās Ingrīda.

Pāvilosta aug savos apmēros, tiek apbūvēts viens zemesgabals pēc otra. Nekustamā īpašuma tirgū cenas pārsola naudīgākie, kā tas notiek visās kūrortvietās ar potenciālu. “Tāpēc mēs priecājamies, ka pastāv tāds nekur nerakstītais Pāvilostas stils arhitektūrā un pie tā ar dažiem izņēmumiem cenšas pieturēties. Noskaņa saglabājas, kaut notiek aktīva būvniecība. To arī gribas novēlēt Pāvilostai – saglabāt savu noskaņu!” teic Ingrīda.

Viņa gan satraucas par to, vai pašvaldība, dzenoties pēc vienmērīgas attīstības novadā un tiecoties pēc augstākiem ienākumiem, iznomājot īpašumus, nepazaudēs vietējiem iedzīvotājiem būtisko. Ja vietējai frizierei jaunā nomas cena nebūs *paceļama*, tad pilsēta zaudēs frizētavu, kas te darbojusies gadu desmitiem, un pilsētnieki paliks bez vajadzīgā pakalpojuma. “Pāvilosta ir pelnījusi, lai tiktu realizētas šai vietai atbilstošās un labākas idejas, jo citādi pilsēta savu šarmu var arī pazaudēt,” uzskata Ingrīda.

DABA ROKAS STIEPIENA ATTĀLUMĀ

Arī **Vaira Kārklīņa** ir īstena pāvilostniece. Būdama matemātiķe un Liepājas Universitātes Dabas un inženierzinātņu fakultātes docente, viņa ir arī kaislīga floriste un dabas pētniece, kas savu radošo darbību balsta augu izziņāšanā un pārstrādē. Pāvilostas apkārtnē un tās daba ir ļoti piemērota šādai nodarbei. “Pārsvārā mana ikdiena ir saistīta ar augu mācības kursu vadīšanu gan tiešsaistē, gan klātienē un dažādiem eksperimentiem ar augiem. Kad dabā iestājas miers, pati apgūstu jaunas zināšanas un rakstu grāmatas. Daudzas jau zināmas lietas par augiem esam vienkārši aizmirsuši, tāpēc palīdzu tās atcerēties, piemēram, kāpēc mūsu uzturā būtu jālieto savvaļas augi, ja veikali ir pārpilni ar gataviem pārtikas produktiem, kā augus izmantot veselības uzturēšanā un skaistumkopšanā, kā samazināt sadzīves ķīmiju virtuvē un mājas uzkopšanā,” stāsta V. Kārklīņa.

Pāvilostas pelēkā kāpa un daļa Sakas novada teritorijas, kas ietilpst dabas liegumā un “Natura 2000” teritorijā, viņai šķiet ļoti īpašas. “Viskaistāk Pāvilostas pelēkā kāpa izskatās jūlija otrajā pusē un augustā, kad mazā māršila un čemurainās mauragas ziedēšanas laikā tā iekrāsojas dzeltenī un violetos toņos.

Iespējams, pateicoties tam, ka padomju laikos šeit bija slēgtā zona, daba tik labi spējusi saglabāt savas vērtības. Jā, te ir jūra, upe, mežs, dārzs, līdz dabai tikai daži soļi. Trīsdesmit gadus strādāju Liepājā, un ir bijis, ka, atbraukusi pusnaktī, pāris stundās esmu paspējusi ļoti labi atpūsties. Te var no rīta piecās minūtēs mežā salasīt baravikas, uzcept brokastis un braukt uz darbu,” savās sajūtās dalās pasniedzēja.

Viņa atklāj, ka reizēm izjūt nostalgiju pēc aizgājušajiem laikiem: “Esmu strādājusi vietējā skolā par matemātikas skolotāju. Toreiz daudz nodarbojos ar Pāvilostas notikumu fotografēšanu un veco bilžu pārfotografēšanu, ar ko lēģi Orīdu Grīnbergu vācām materiālus izstādei par Pāvilostu. Senajās fotogrāfijās redzēju Pāvilostas ziedu laikus pārgājušā gadsimta sākumā. Padomju gadi bija izaugsmes gadi visās iestādēs, visās jomās – celtniecībā, zvejniecībā, lauksaimniecībā. Tad nāca deviņdesmitie gadi ar moto – privatizēt, likvidēt, sagraut, iznīcināt. Kad pilsētā paši varēja domāt un darīt, Pāvilostai atkal sākās augšupeja. Tika daudz būvēts, uz dzīvi pārcēlās jauni iedzīvotāji, pilsēta attīstījās.” V. Kārklīņa saprot, ka uzplaukumam var sekot norieta brīži, tomēr cer, ka Pāvilosta Dienvidkurzemes novadā nekad nepazudīs, kā pazuda Saliena, pazūd Ulmale un Saka. ☒

■ ANDA PŪCE

Būt mazai zvaigznei lielā kosmosā

XXVII Vispārējo latviešu dziesmu un XVII Deju svētku programma šovasar aizritēs saskaņā ar šīs tradīcijas 150 gadu bagāto vēsturi un vienlaikus arī nemitīgo atjaunotni. Dienvidkurzemes novadu svētkos pārstāvēs, iespējams, vislielākais dalībnieku skaits, un daudziem mūsu koristiem, dejojājiem un citu kolektīvu pārstāvjiem vasara būs īpaša tieši šī vērienīgā notikuma dēļ. Tāpēc dažus no svētku dalībniekiem uzrunājam vēl pirms došanās uz Rīgu.

TUR JĀBŪT KLĀT!

Grobiņas jauktā kora “Vēl” dziedātāja **Inga Zandberga** kolektīvam pievienojusies tikai pirms gada, taču dziedāšana kā pašizpaušmes veids viņai ir tuva jau sen. “Mīlestību pret dziesmu man ieaudzināja leģendārā skolotāja Ruta Pāvila. Esmu bijusi uz dziesmu svētkiem gan ar skolas kori, gan citiem kolektīviem, vienu gadu biju arī deju svētku dalībniece ar Gaviezes vidējās paaudzes deju kolektīvu,” pastāsta Inga, kas ilgus gadus dziedājusi arī Gaviezes vokālajā ansambli.

Jauktajam korim “Vēl”, kas piedzīvojis savu atdzimšanu, viņa pievienojusies, draudzenes aicināta, un pērn vēl bijusi viena no diviem pirmajiem soprāniem, bet nu jau kori, kura mākslinieciskā vadītāja ir Ginta Latiša un kordiriģents Renārs Juzups, ir 37 dalībnieki. “Pirmais koncerts, kurā piedalījos, bija Kurzemes novada dziesmu svētki, un man palika prātā diriģenta Ginta Ceplenieka aizrādījums, lai nedziedam ar tām mapēm rokās. Tad nu šogad skatē biju lepna, ka dziedu bez mapes priekšā,” koriste palepojas. Viņa ir gandarīta par kora iegūto augsto vērtējumu skatē un mudinājumu nākamreiz startēt augstākā grupā.

Inga uzsver, ka viņai ļoti patīk gaisotne kori, raksturs, pats kolektīvs un enerģiskie vadītāji. “Mēs esam kā

VĒRTĒJUMS

- Grobiņas jauktais koris “Vēl” – 1. pakāpes diploms un 41 punkts par jaukto kora B grupas repertuāra apguvi.

Egona Zivert foto

Gan liepājnieka **Andra Kontauta** “Sīt kociņu pie kociņa, lai rit saule vakarā”, gan **Raimonda Tigula** “Rīta un vakara dziesma” ar liepājnieces **Rasas Bugavičutes-Pēces** vārdiem, ko nācās izpildīt skatē, ir Grobiņas jauktā kora “Vēl” dalībnieces **Ingas Zandbergas** mīļākās dziesmas no svētku repertuāra. Viņa ar nepacietību gaida, kad varēs tās izdziedāt uz skaistās Mežaparka estrādes.

pusaudzis, kas pa vasaru nopietni pastiepies un pieaudzis. Prieks, ka to eksāmenu – kora skati – mēs izturējam godam, pratām savākties,” teic Inga.

Lai gan Rīgā varētu apmesties pie meitām, viņa nolēmusi nākšot kopā ar citiem koristiem kādā no skolām, jo

arī pieticīgie sadzīves apstākļi, rindas uz dušu, maltītes skolas ēdnīcā ir daļa no dziesmu svētku burvības. Inga ļoti patīk šī gada svētku repertuārs, kas ir gana sarežģīts, jo pat zināmām dziesmām ir jauni aranžējumi un tās bija jāmacās dziedāt gandrīz kā no jauna.

MĀJU PIESKATĪŠANA SAKĀRTOTA

Sanita un Mārtiņš Pāvili atzīst, ka dejošana nu jau kļuvusi par viņu dzīvesveidu, lai gan tā ir tikai viena no daudzajiem vaļaspriekiem – ģimene dodas arī pārgājienos, piedalās sacensībās “Stirnubuks” un it visās aktivitātēs cits citu atbalsta.

VĒRTĒJUMS

- Priekules kultūras nama vidējās paaudzes deju kolektīvs “Duvzare” – 1. pakāpes diploms un 53,8 punkti par D grupas repertuāra apguvi.

Egona Ziverta foto

Priekules vidējās paaudzes tautas deju kolektīva “Duvzare” (vadītāja Inga Leive-Levite) **dejojāji Sanita un Mārtiņš Pāvili** un viņu trīs bērni ir kustīgi un darbīgi – regulāri startē sacensībās “Stirnubuks”, atbalsta cits citu taku skriešanas disciplīnās un citos konkursos, tāpēc nav brīnums, ka vecāki iesaistījušies arī vidējās paaudzes deju kolektīvā, lai šogad brauktu uz Dziesmu un deju svētkiem. Kolektīvam Pāvili pāris pievienojās pēc pagājušajiem svētkiem, un šogad jau viņu rūpes ir saplānot vasaru tā, lai varētu nedēļu pavadīt Rīgā dejojot. “Bērni jau pusaudzī, mazāko palīdzēs pieskatīt radi, tiksim galā,” Pāvili stāsta, ka visu pārdomājuši, lai svētkus varētu izbaudīt. Sadzīves apstākļi viņus nemaz neuztrauc, jo ģimene regulāri dodas izbraukumos dabā, nakšņo teltī, tāpēc satraukuma par gulēšanu uz grīdas skolā nav nekāda. Būt daļai no deju raksta pērlītem

uz lielā laukuma nozīmē arī iespēju piedalīties svētku koncertā, ko agrāk skatījušies tikai televīzijas ierakstā. Priekulniekiem skatē gājis labi, Mārtiņš gan sūkstās, ka pašam bijusi viena kļūdiņa. “Satraukums pirms skates bija milzīgs, bet pēc tam arī gandarījums par paveikto liels,” abi saka. Pa vidu ar mēģinājumiem gājis visādi, bet, tā kā dejo abi, tad viens

otru atbalstījuši un motivējuši, ka izlaist nevar. “Nu jau mums tā dejošana kļuvusi par dzīvesveidu,” atklāj Sanita. “Grūtības koncertos aizmirstas, jo uzstāšanās nes īstu prieku,” viņa piebilst. Sieva jau sen gribējusi dejot, bet Mārtiņam darba dēļ nav sanācis, tāpēc, kad viss sakritis tā, ka abi var pievienoties kolektīvam, beidzot papildījies viens no Sanitas sapņiem.

Antras Ščegļovas foto

Madarai Ozolai Kazdangas pūtēju orķestris ir kā otra ģimene, arī Dziesmu svētku tradīcija ir neatņemama viņas dzīves sastāvdaļa. “Nekur citur tev nav iespējas sajūties kā mazai daļai no kaut kā tik liela un skanīga. Domāju, ka tieši šī sajūta dziesmusvētku garu uztur dzīvu arī jauniešos,” viņa uzskata.

VĒRTĒJUMS

- Kazdangas pagasta kultūras centra pūtēju orķestris “Kazdanga” – 2. pakāpes diploms un 42,7 punkti par II grūtības pakāpes repertuāra apguvi.

ORĶESTRĪ GANDRĪZ KĀ ĢIMENĒ

Pūtēju orķestris “Kazdanga” Gunta Simanoviča vadībā ir vienīgais pūtēju orķestris novadā un tāpēc bauda īpašu cieņu. To pelnījusi arī **saksofoniste Madara Ozola**, kas joprojām turpina spēlēt orķestrī, lai gan ikdienā aizvada, studējot Rīgas Stradiņa universitātē.

“Saku spēlēt orķestrī, kad man bija 10 gadi, pirms 13 gadiem,” pastāsta Madara. Uz kolektīvu atvedis viņas specialitātes skolotājs Gun-

tis Simanovičs, bet pirmos gadus uz koncertiem vienmēr pavadījis tētis. “Ilgu laiku biju vienīgā meitene orķestrī,” Madara pastāsta. Pēc Aizputes vidusskolas absolvēšanas kazdandzniece tagad studē medicīnu Rīgas Stradiņa universitātē, bet joprojām nevar atteikt orķestra vadītājam un brauc uzstāties kopā ar Kazdangas pūtēju orķestrī. “Vadītājs, arī orķestra vecākais Ģeņus Vaidakovs gadiem rūpējās, lai kolektīvā būtu tā

īpašā gaisotne, arī disciplīna un atbildība,” uzskata jaunā mūziķe. Viņa no šo svētku repertuāra nevar izcelt īpašu favorītmelodiju, bet agrāk vienmēr patīcis spēlēt Imanta Kalniņa mūziku kinofilmā “Pūt, vējiņi!”. Šogad pirmo reizi kolektīvi sadalīti nevis pa novadiem, bet pēc sastāva un prasmēm, taču, piesaistot papildspēkus no Saldus, kazdandznieki skatē nostartējuši godam. Jā, mazskaitlīgāki pūtēju orķestri paliekot, secina Madara, taču viņai ir prieks, ka nav vienīgā, kas to dara, jo svētkos apkārt ir daudz jauno. Iepriekšējo reizi skolā balles spēlējuši, visi kopā dzīvojuši, tāpēc arī šogad Madara noteikti nakšņoņot kopā ar citiem novada kolektīvu dalībniekiem.

Jaunietai ir arī deju svētku pieredze kā dejojājai, taču orķestrim vienmēr bijusi īpaša vieta, jo Madarai patīk tā skaņa un emocijas, ko sniedz kopīga muzicēšana. ☒

1.

Lielākais SPA komplekss mūspusē atrodams Aizputes pievārtē, kur īpašumā "Lejas Raķi" 180 ha lielā teritorijā darbojas relaksācijas un atveseļošanās komplekss

Šīs vietas devīze: "Lai notievētu, ir jāēd!".

3.

Pirtiece Māra Timane Kazdangā labās lietas pirtij vāc tuvākajā apkārtnē, viņas skrubju un pirtsslotu gatavošana balstās senču zināšanās, tradīcijās un pirts rituāli ir pilni ar

enerģiju, tāpēc apsolījums, ka pēc pēršanās pie Māras būsī kā no jauna piedzimis, nav tukšs vārdu virknējums.

5.

Priekules pagasta "Dižozolos" var atpūties brīvdienu namiņā uz romantiskas saliņas, bet īpašais piedāvājums ir bišu nams, kur ļauties

Bišu sanēšana rezonēs jūsu ķermenī, un aizmirsīsies sāpes, kas piezagušās ikdienā.

2.

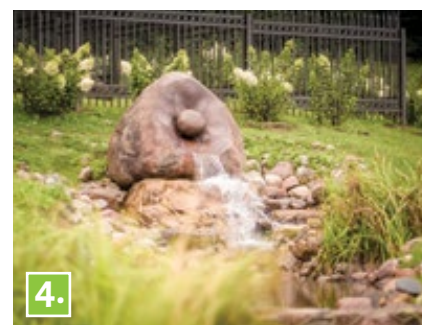
Viss sākas ar labu veselību!

Dienvidkurzemes novada tūrisma piedāvājums ir plašs un daudzveidīgs, te netrūkst neparastu vietu, par kurām, iespējams, nemaz nezina novada iedzīvotāji, turklāt interesanti, ka lielākoties to piedāvājums attiecas uz labsajūtas un veselības jomu.

To, ka katram ikdienā vajadzētu nostaigāt ne mazāk kā 10 tūkstošus soļu, zina daudzi. Dienvidkurzemes novadā ir plašas iespējas doties pārgājienos, atliek tikai izvēlēties pašam tīkamu maršrutu.

Tas var būt, piemēram, kāds no

posmiem, kas ved cauri skaistākajiem mežiem un dabas parkiem.

4.

Lielbātas avots atrodas netālu no Vaiņodes pils, tas ir lielākais dabīgais

Latvijā un viens no retajiem Ziemeļeiropā, kurš zemes virspusē no dzīlēm iznes bioloģiski aktīvu ūdeni. Katram dienā jāizdzer 30 ml ūdens uz vienu sava svara kilogramu, un, izvēloties kvalitatīvu ūdeni, katrs malks pozitīvi ietekmēs visu organismu.

Ārstēt dvēseles sāpes ir visgrūtāk, taču Ziemeļpē, "Laiveniekos", tapis Dvēseles veldzes

kur ir atpūtas komplekss ar pirtiņu, baļļu un diķīti un iespēju pārnakšņot, ko piedāvā ne tikai ļaudīm ar invaliditāti, kas šeit regulāri ierodas atveldzēties.

6.

